ശബ്ദതാരാവലി

(രണ്ടാം പതിപ്പ്, രണ്ടാം വാല്യം)

ശ്രീകണ്ഠേശ്വരം ജി പത്മനാഭപിള്ള

ര

ശബ്ദതാരാവലി.

വ്യുൽപത്തി ചരിത്രപ്രയോഗങ്ങൾ മുതലായവ അടങ്ങിയ ഒരു

മലയാളനിഘണ്ടു.

കൂടുതൽ വാക്കുകളും വിവരണങ്ങളും ചിത്രങ്ങളും

മററും ചേൎത്തു പരിഷ്കരിച്ച

രണ്ടാം പതിപ്പ്.

രണ്ടാം വാല്യം.

ധ മുതൽ ഴ വരെ

ഗ്രന്ഥകൎത്താവ്

ശ്രീകണ്ഠേശ്വരം ജി. പത്മനാഭപിള്ള.

പ്രകാശകൻ

പി. ചന്ദ്രശേഖരൻനായർ.

—:o:—

പ്രതി ൧൦൦൦.

"ഭാസ്കര"പ്രസ്സ് — തിരുവനന്തപുരം.

൧൧൦൩.

വില ബ്രി. രൂപ 7.

(പകൎപ്പവകാശം പ്രകാശകനിലും മററും)

☞ ഒന്നാംവാല്യത്തിന്റെ ആദ്യവും രണ്ടാംവാല്യത്തിന്റെ ഒടുവിലും പ്രസാധകന്റെ മുദ്രയില്ലാത്ത പുസ്തകം വ്യാജനിൎമ്മിതമാകുന്നു.

യോദ്ധാവ്, യോധൻ- യുദ്ധംചെയ്യുന്നവൻ, യുദ്ധവീരൻ.

യോദ്ധൃസംരാവം-പോരിന്നു വിളി.

യോധസംരാവം-യോദ്ധാക്കന്മാർ പരസ്പരം സ്പർദ്ധയോടുകൂടി ചെയ്യുന്ന പോർക്കുവിളി. യോധന്മാരുടെ ഒച്ച എന്നർത്ഥം.

യോഷിൽപ്രിയാ-മഞ്ഞൾ.

യോനി-പ്ര. ഉല്പത്തിസ്ഥാനം. പുരുഷലിംഗത്തോടുകൂടിച്ചേരുന്നതു് എന്നർത്ഥം.

യോനിപ്പൊരുത്തം.

പുരുഷൻ പുരുഷയോനി നക്ഷത്രത്തിലും, സ്ത്രീ സ്ത്രീയോനി നക്ഷത്രത്തിലും ജനിച്ചാൽ യോനിപ്പൊരുത്തം ഉത്തമമായും, സ്ത്രീപുരുഷന്മാർ ഇരുവരും സ്ത്രീയോനിനക്ഷത്രങ്ങളിൽ ജനിച്ചാൽ മദ്ധ്യമമായും, സ്ത്രീപുരുഷന്മാർ പുരുഷയോനി നക്ഷത്രങ്ങളിൽ ജനിച്ചാൽ അധമമായും ഭവിക്കുന്നു. പുരുഷൻ സ്ത്രീയോനി നക്ഷത്രത്തിലും, സ്ത്രീ പുരുഷയോനി നക്ഷത്രത്തിലും ജനിച്ചാൽ അത്യന്ത കഷ്ടവും ഫലമാകുന്നു. അശ്വതി, ഭരണി, പൂയം, ആയില്യം, മകം, ഉത്രം, ചോതി, വിശാഖം, തൃക്കേട്ട, മൂലം, പൂരാടം, ഉത്രാടം, തിരുവോണം, പൂരുരുട്ടാതി ഇവ പുരുഷയോനി നക്ഷത്രങ്ങളും ശേഷം സ്ത്രീയോനി നക്ഷത്രങ്ങളുമാകുന്നു.

ദ്വി. സ്ഥലം, സ്ഥാനം. തൃ. ജലം.

യോനിരഞ്ജനം-ആർത്തവം.

യോപനം-കഴപ്പം. ദ്വി. നശിപ്പിക്കൽ.

യോഷണാ-യുവതി.

യോഷാ-സ്ത്രീ.

യോഷിതാ-സ്ത്രീ.

യോഷിത്ത്-സ്ത്രീ. പുരുഷനെ അനുവർത്തിച്ചു നിൽക്കുന്നവൾ എന്നർത്ഥം.

യൌ

യൌതകം-സ്ത്രീധനം.

യൌതവം-മാനം (അളവു മുതലായതു്)

യൌവതം-യൌവനമുള്ള സ്ത്രീകളുടെ കൂട്ടം.

യൌവനകണ്ടകം-മുഖക്കുരു.

യൌവനം-ബാല്യം കഴിഞ്ഞു വാർദ്ധക്യത്തിനു മുമ്പുള്ള സമയം.

യൌവനാശ്വൻ-യുവനാശ്വന്റെ പുത്രനായ മാന്ധാതാവ്

യൌവരാജ്യം-യുവരാജാവിന്റെ സ്ഥാനം.

ര

ര—ഹല്ലുകളിൽ ഇരുപത്തേഴാം അക്ഷരം.

രകം-സൂര്യകാന്തക്കല്ല്.

രം-പ്ര. തീയ്. ദ്വി. ചൂട്. തൃ. സ്നേഹം. ച. കാന്തി.

രക്ത-വി. പ്ര. രാഗമുള്ള, സ്നേഹമുള്ള. ദ്വി. ചെമപ്പുള്ള. തൃ. ശുദ്ധമുള്ള.

രക്തകന്ദം-പവിഴം.

രക്തകം-പ്ര. ഉച്ചമലരി. ചെമന്ന പൂവുള്ളതു് എന്നർത്ഥം. ദ്വി. ചെമന്ന വസ്ത്രം. തൃ. പതംഗം. ച. ചെംകുറിഞ്ഞി. പ. ചെമ്മുരിങ്ങ, പുന്മുരിങ്ങ. ഷ. ചെമന്ന ആവണക്ക്.

പൂവിന്റെ നിറം അനുസരിച്ചു മുരിങ്ങ പലതരത്തിലുണ്ട്. എല്ലാത്തിന്നും ഗുണങ്ങൾ വെവ്വേറെയാണു്.

രക്ത(ക)ം-പ്ര. നീർനെല്ലി ദ്വി. ഉച്ചമലരി.

രക്തചന്ദനം-പ്ര. ചെമന്ന ചന്ദനം. ദ്വി. കുങ്കുമം. തൃ. പതംഗം (പതിമുകം.

രക്തജിഹ്വം-സിംഹം.

രക്തതുണ്ഡം-തത്ത.

രക്തദന്തി, രക്തദന്തികാ-ദുൎഗ്ഗ.

രക്തദൃൿ-പ്രാവ്.

രക്തധാതു-൧. കാവിമണ്ണ്. ൨. ചെമ്പ്.

രക്തപ-വി. രക്തത്തെ കുടിക്കുന്ന.

രക്തപക്ഷൻ-ഗരുഡൻ.

രക്തപൻ-രാക്ഷസൻ.

രക്തപാ-൧. ജലത്തിലെ അട്ട. രക്തത്തെ പാനംചെയ്യുന്നത് എന്നൎത്ഥം. ൨. രാക്ഷസി.

രക്തപാദം-൧. തത്ത ൨. ആന.

രക്തപാരദം-ചായില്യം.

രക്തപാഷാണം-കാവിമണ്ണ്.

രക്തപിത്തം-ഒരു ദീനം.

രക്തപുഷ്പം-൧. എരിക്ക്. ൨. ചെമന്ന അരളി. ൩. ഉച്ചമലരി. ൪. മുരിക്ക്. ൫. അകത്തി ൬. പുന്ന. ൭. തഗ്ഗളി മാതളം. ൮. കൊക്കമന്താരം.

രക്തപുഷ്പാ-൧. ഇലവ്. ൨. ചെമന്ന തഴുതാമ.

രക്തപ്പക-വെട്ടിയോ കുത്തിയോ കൊന്നതു നിമിത്തമുണ്ടായ ദ്വേഷം.

രക്തപ്രസാദന-വി. രക്തത്തെ തെളിക്കുന്ന.

രക്തപ്രസാദം-രക്തത്തിന്റെ തെളിവ്

രക്തപ്രിയ-വി രക്തത്തിൽ ആഗ്രഹമുള്ള

രക്തഫലം-പേരാൽ.

രക്തഫലാ-൧. നല്ലാകോവ (തമിഴിൽ-കോവൽവക്കി) ൨. തക്കാരിവഴുതിന. ൩. സ്വൎണ്ണലി

രക്തബീജൻ-ഒരസുരൻ. ദേവിയുമായി യുദ്ധംചെയ്തു. തന്റെ ശരീരത്തിൽ വീണ ഓരോരോ രക്തത്തുള്ളിയും ഓരോ അസുരനായിത്തീൎന്നു. ഇതിനാൽ ദേവി അയാളുടെ ചോര കുടിക്കയും മാംസം ഭക്ഷിക്കയും ചെയ്തു.

രക്തബീജം-൧. മാതളനാരങ്ങ. ൨. ഉറഞ്ചി.

രക്തം-൧. ചോര. വസ്ത്രം മുതലായതിൽ പററിയാൽ നിറപ്പകൎച്ചയുണ്ടാകുന്നത് എന്നൎത്ഥം. അരത്തം. ൨. കുങ്കുമം. ൩. സിന്ദൂരം. ൪. ചെമ്പ്. ൫. ചായില്യം. ൬. പതുമുകം. ൭. കയ്യമ്പുമരം. ൮. നീർകടമ്പ്. ൯. കട്ടുചെമപ്പ്. തുടുതുടുപ്പുള്ളത് എന്നൎത്ഥം. രാഗത്തെ (നിറത്തെ) പ്രാപിക്കുന്നത് എന്നുമാവാം. ൧൦. അമരി മുതലായതു കൊണ്ടുണ്ടാക്കിയ ചായം പിഴിഞ്ഞ വസ്ത്രാദികൾ. ൧൧. ചെമന്ന നിറമുള്ളവ.

രക്തമഞ്ജരം-നീർക്കടമ്പ്.

രക്തമണ്ഡലി-ഒരു പാമ്പ്.

രക്തമന്താരം-ചെമന്ന മന്താരം.

രക്തമാലം-൧. ഉങ്ങ്. ൨. ദ്വീപാന്തരത്തിലുള്ള ഇരത്തപ്പഴം.

രക്തമാല്യം-ചെമന്ന പൂക്കളെക്കൊണ്ടു കെട്ടിയ മാല.

രക്തമുഖം-തത്ത.

രക്തമോക്ഷണം-ചോര കളക.

രക്തലോചനം-൧. മാടപ്രാവ്. ൨. ചകോരപ്പക്ഷി.

രക്തവക്ത്രചരണം-ചുണ്ടും കാലും ചെമന്നിരിക്കുന്ന അന്നം.

രക്തവൎണ്ണം-സ്വൎണ്ണം.

രക്തവൎണ്ണകം-പവിഴം.

രക്തവൎദ്ധനം-മാടപ്രാവ്.

രക്തവാൎച്ച-ചോര പോക.

രക്തശീൎഷകം-വണ്ടാരംകോഴി.

രക്തസങ്കോചം-കുങ്കുമം.

രക്തസന്ധ്യകം-൧. ചെന്താമര ൨. ചെങ്ങഴിനീർപൂവ്, ചെമന്ന കല്ഹാരം

രക്തസംബന്ധം-ചോരച്ചാർച്ച, ഉടപ്പം.

രക്തസാക്ഷി-നാ. കൊലപാതകസംബന്ധമായ സാക്ഷി. വ. സത്യത്തെക്കുറിച്ചു മരിക്കുന്നവൻ.

രക്തസ്രാവം-ഒരു ദീനം.

രക്താ-നാ. ചെമന്ന കന്നി. വ. അരക്ക്. ന. മഞ്ചട്ടി. ർ. ഒട്ടകച്ചുടി.

രക്താകാരം-പവിഴം.

രക്താക്ഷം-നാ. മാടപ്രാവ്. വ. ചകോരപ്പക്ഷി. ന. പോത്ത്.

രക്താംഗൻ-ചൊവ്വ എന്ന ഗ്രഹം.

രക്താംഗാ-നാ. പവിഴം. വ. കമ്പിപ്പാല. ന. മൂട്ട. ർ. കുങ്കുമം. ഉ. രക്തചന്ദനം.

രക്താംഗി-നാ. കമ്പിപ്പാല. വ. അടവതിയൻ ചെറുത്. ന. മഞ്ചട്ടി.

രക്താപഹം-നരംപശ.

രക്താംബര-വി. ചെമന്ന വസ്ത്രം ധരിച്ച.

രക്താംബരൻ-ചെമന്ന വസ്ത്രം ധരിച്ചു ഭിക്ഷക്കു നടക്കുന്ന സന്ന്യാസി.

രക്തി-നാ. സ്നേഹം. വ. ചേർച്ച.

രക്തശാരി-ഒരു ദേവത.

രക്തോല്പലം-നാ. ചെന്താമര. വ. കാവിമണ്ണ്. ന. ഇലവ്.

രക്ഷക-വി. രക്ഷിക്കുന്ന.

രക്ഷണൻ-നാ. രക്ഷിതാവ്. വ. വിഷ്ണു.

രക്ഷണം-രക്ഷ.

രക്ഷണി-നാ. ത്രായമാണാ. വ. കടിഞ്ഞാൺ.

രക്ഷണീയ-വി. രക്ഷിക്കപ്പെടത്തക്ക.

രക്ഷത്വം-രാക്ഷസന്റെ പ്രവൃത്തി.

രക്ഷസ്സ്-നാ. രാക്ഷസൻ, (രക്ഷസ്സുകൾ-വിഭീഷണാദി രാക്ഷസർ) വ. നിരൃതിവംശജന്മാരായ രാക്ഷസന്മാർ മായ കൊണ്ടു തന്നത്താൻ രക്ഷിക്കുന്നവൻ എന്നർത്ഥം.

രക്ഷസ്സഭം-രാക്ഷസന്മാരുടെ സഭ, രാക്ഷസന്മാരുടെ ഗൃഹം. (സമൂഹം).

രക്ഷാ-നാ. രക്ഷിക്കുക. വ. പിശാചുക്കളുടെയും മററും ഉപദ്രവം തട്ടാതെയിരിപ്പാൻ മന്ത്രവാദികൾ എഴുതിയ ഒരുമാതിരി ചെമ്പുതകിടും മററും. ന. അരക്ക്.

രക്ഷാകര-വി. രക്ഷിക്കുന്ന.

രക്ഷാകരണ്ഡം-രാജപുത്രന്മാർ ധരിക്കുന്ന ഒരു ആഭരണവിശേഷം.

രക്ഷാകർത്താവ്-രക്ഷിക്കുന്നവൻ.

പലരും രക്ഷകർത്താവു എന്നു എഴുതുകയും പറകയും ചെയ്യുന്നുണ്ട്. രക്ഷാകർത്താവു എന്നതിനാണു ശബ്ദശുദ്ധി.

രക്ഷാകർത്തൃ-വി. രക്ഷചെയ്യുന്ന.

രക്ഷാപര-വി. രക്ഷിപ്പാൻ താൽപര്യമുള്ള.

രക്ഷാഭോഗം-രക്ഷിക്കുന്നവനു കൊടുക്കുന്ന ദ്രവ്യം, രാജഭോഗം.

രക്ഷാശിക്ഷകൾ-രക്ഷയും ശിക്ഷയും.

രക്ഷി-വി. രക്ഷിക്കുന്ന.

രക്ഷികാ-രക്ഷാകർത്ത്രി.

രക്ഷിക്കുന്നു-കാത്തുസൂക്ഷിക്കുന്നു.

രക്ഷിത-വി. രക്ഷിക്കപ്പെട്ട.

രക്ഷിതാവ്-രക്ഷിക്കുന്നവൻ.

രക്ഷിവർഗ്ഗം-രാജധാനിയിലും മററുമുള്ള കാവൽക്കാരൻ.

രക്ഷോഘ്നം-നാ. പെരുങ്കായം. വ. കാടി. ന. ചേരുമരം. ർ. വെങ്കടുക്.

രക്ഷോഘ്നി-നാ. വയമ്പ്. വ. വെളുവയമ്പ്.

രക്ഷാരശന-രക്ഷ നേടുന്നതിനുള്ള റബ്ബർ ബെൽട്ട്.

രക്ഷോവരൻ-രാക്ഷസന്മാരിൽ ശ്രേഷ്ഠൻ, രാവണനും മററും.

രക്ഷ്ണം-പാലനം.

രക്ഷ്യ-വി. രക്ഷയ്ക്കു യോഗ്യമായ.

രക്ഷ്യചതുഷ്ടയം-ക്ഷീണനായ ബന്ധു, ദരിദ്രനായിപ്പോയ കുലീനൻ, പുത്രനില്ലാത്ത സഹോദരി, നിരാശ്രയനായ സ്നേഹിതൻ. ഇവരെ കൂടപ്പാർപ്പിച്ചു രക്ഷിക്കണം.

രഘു-സൂര്യവംശത്തിലുള്ള ഒരു പ്രസിദ്ധപ്പെട്ട രാജാവ്.

ഇദ്ദേഹം ദിലീപന്റെ പുത്രനും അജന്റെ പിതാവുമാണ്. ശാസ്ത്രങ്ങളുടെ അന്തവും യുദ്ധത്തിൽ ശത്രുക്കളുടെ അന്തവും വരെ പോകാൻ സമർത്ഥനാകുമെന്നു കണ്ടു ദിലീപൻ തന്റെ പുത്രനു രഘു എന്നു നാമകരണം ചെയ്തു എന്നു കാളിദാസൻ രഘുവംശം കാവ്യത്തിൽ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. രഘ് ധാതുവിനു പോകുക എന്നാണത്രെ അർത്ഥം. ഇദ്ദേഹം ദിക്കുകളെല്ലാം കീഴടക്കിയതിൽ പിന്നെ വലുതായ വിശ്വജിൽയാഗം നടത്തി. അതിൽ സകല സമ്പത്തും ബ്രാഹ്മണർക്കായി രഘു ദാനം ചെയ്തു. പണ്ഡിതനും പരാക്രമിയുമായിരുന്നു.

രഘുവംശം-൧. രഘുരാജാവിന്റെ കുലം, ൨. ഒരു കാവ്യം.

ഈ പുസ്തകത്തിൽ ശ്രീരാമന്റെ വംശപാരമ്പര്യവും ചരിത്രവും അടങ്ങിയിരിക്കുന്നു കാളിദാസന്റെ പ്രസിദ്ധിയുള്ള ഒരു കാവ്യമാണ്.

രഘുവംശതിലകം-രാമചന്ദ്രൻ.

രങ്ക-വി. ൧. ക്ഷേമമുള്ള. ൨. മന്ദതയുള്ള. ൩. യാചകനിലയിലുള്ള

രങ്കു-വെളുത്ത രോമവും മുതുകിൽ ചാരനിറവുമുള്ള വലിയ മാൻ.

രങ്കിടുക-ചായമിടുക.

രംഗചാരൻ-നടൻ.

രംഗണം-ആട്ടം.

രംഗം-൧. നാടകശാല, അരങ്ങ്. ൨. തട്ട്. ൩. യുദ്ധഭൂമി. ൪. തകരം. ൫. മേവലേയം. ൬. ചായം ൭. വെളുത്തീയം. ൮. പൊൻകാരം ൯. കാന്ത്. ൧൦. സംഘം, സഭ. ൧൧. രണാങ്കണം. ൧൨. നൃത്തം, അഭിനയം, വിനോദം, കളി.

രംഗജം-സിന്ദൂരം.

രംഗനാഥൻ-വിഷ്ണു

രംഗവീജം-വെള്ളി.

രംഗമാതാ-അരക്ക്.

രംഗസദ്മം-നാകം.

രംഗാജീവൻ-൧. ചിത്രമെഴുതുന്നവൻ. ൨. വേഷക്കാരൻ. രംഗംകൊണ്ടുപജീവിക്കുന്നവൻ എന്നർത്ഥം.

രചകൻ-രചിതാവ്.

രചന-൧. ഉണ്ടാക്കുക. ൨. എഴുതുക. ൩. തലമുടി വിടുർത്തു കെട്ടി അലങ്കരിക്ക. വസ്ത്രാഭരണാദികളെക്കൊണ്ടു ചമയുക. പിന്നെയും പിന്നെയും ഗുണത്തെ ചെയ്യുക എന്നർത്ഥം.

രചിക്കുന്നു-൧. ഉണ്ടാക്കുന്നു. ൨. എഴുതുന്നു.

രചിത-വി. ൧. ഉണ്ടാക്കപ്പെട്ട. ൨. എഴുതപ്പെട്ട.

രജകൻ-അലക്കുന്നവൻ, വെളുത്തേടൻ. അഴുക്കുകളഞ്ഞു നന്നാക്കുന്നവൻ എന്നർത്ഥം.

രജകം-തത്ത.

രജകി, രജകാ-വെളുത്തേടത്തി.

രജത-വി. ൧. വെളുത്ത. ൨. വെള്ളികൊണ്ടുണ്ടാക്കിയ.

രജതം-൧. വെള്ളി. നിറപ്പകിട്ടിനെ ഉണ്ടാക്കുന്നതു് എന്നർത്ഥം. ൨. വെളുപ്പ്. ൩. ഒരു പർവ്വതം. ൪. പൊന്ന്. ൫. രക്തം. ൬. ദന്തം, ആനക്കൊമ്പ്.

രജതാദ്രി(പ്രസ്ഥം)-കൈലാസം.

രജനം-ചായമിടുക.

രജനി-൧. രാത്രി. രാഗികൾക്കു ആനന്ദമുണ്ടാകുന്ന സമയം എന്നർത്ഥം. ൨. മഞ്ഞൾ. ൩. മരമഞ്ഞൾ ൪. കരിങ്കച്ചോലം. ൫. അമരി ൬. അരക്ക്. ൭. ഭംഗ്.

രജനീകരൻ-൧. ചന്ദ്രൻ. രാത്രിയെ ചെയ്യുന്നവൻ എന്നർത്ഥം. ൨. കർപ്പൂരം.

രജനീചരൻ-൧. രാക്ഷസൻ. രാത്രിയിൽ സഞ്ചരിക്കുന്നവൻ എന്നർത്ഥം. ൨. കള്ളൻ. ൩. രാത്രിയിലെ കാവൽക്കാരൻ. ൪. ചന്ദ്രൻ

രജനീചരം-കർപ്പൂരം.

രജനീചരി-രാക്ഷസി.

രജനീനാഥൻ-ചന്ദ്രൻ.

രജനീപുഷ്പം-പിച്ചകം.

രജനീമുഖം - സന്ധ്യാമുഖം, രാത്രിയുടെ ആരംഭകാലം.

രജം-രജോഗുണം. (രജസ്സ് എന്നതിന്റെ പാഠം).

രജസ്വല-വി. പൊടിയുള്ള.

രജസ്വലം-പോത്ത്.

രജസ്വലാ-൧. തീണ്ടായിരുന്നവൾ, തീണ്ടായിരിക്കുന്നവൾ. രജസ്സുള്ളവൾ എന്നർത്ഥം.

'അഷ്ടവർഷാ ഭവേൽഗൗരീ
നവവർഷാ ച രോഹിണീ,
ദശമേ കന്യകാ പ്രോക്താ
അത ഊർദ്ധ്വം രജസ്വലാ'

ഋതുവായി നാലു ദിവസം വരെ ഗമിക്കരുത്. മഹാപാപമുണ്ട്. ആദ്യത്തെ മൂന്നു ദിവസവും ൧൧-ാം ദിവസവും വർജ്ജ്യമെന്നു വാഗ്ഭടമതം.

൨. വിവാഹത്തിനു സമീപിച്ച പെൺകുട്ടി.

രജസ്സ്-൧. രജോഗുണം. പ്രകൃതിയുടെ ഗുണം, രഞ്ജിപ്പിക്കുന്നത്, രാഗത്തെ ഉണ്ടാക്കുന്നത് എന്നർത്ഥം. ൨. ആർത്തവം. സ്ത്രീകൾക്കു ഋതുകാലത്തിൽ സ്രവിക്കുന്ന രക്തം, യോനിരക്തം. ൩. പൊടി. നിറപ്പകിട്ടിനെ ചെയ്യുന്നത് എന്നർത്ഥം. പൂമ്പൊടി ൪. അപരാധം, ൫. പാപം.

രജി-ആയുസ്സിന്റെ പുത്രി.

രജിക്കു ധീരന്മാരായ ൫൦൦ പുത്രന്മാരുണ്ടായിരുന്നു. ദേവാസുര യുദ്ധത്തിൽ രജി ഏതു ഭാഗം ചേരുമോ ആ ഭാഗത്തു ജയമുണ്ടാകുമെന്നു ബ്രഹ്മാവു പറഞ്ഞു. രജിയുടെ അടുക്കൽ ആദ്യം അസുരകൾ ചെന്നു സഹായം അപേക്ഷിച്ചു. ജയിക്കുന്ന പക്ഷം അവരുടെ രാജാവാക്കാമോ എന്നു രജി ചോദിച്ചു. ഇതിനെ വിസമ്മതിച്ച് അവർ മടങ്ങിപ്പോയി. പിന്നീടു ദേവകൾ ചെന്നു ജയിച്ചാൽ ഇന്ദ്രനാക്കിക്കൊള്ളാമെന്നു സമ്മതിച്ചു തദനുസരണം രജി യുദ്ധംചെയ്ത് അസുരരെ തോല്പിച്ചു ദേവരാജാവായി. പിന്നീടു ഇന്ദ്രൻപോലും രജിയെ സേവിപ്പാൻ തുടങ്ങി. കുറച്ചു കഴിഞ്ഞ് രജി ഇന്ദ്രനെ പ്രതിനിധിയാക്കീട്ടു സ്വന്ത രാജ്യത്തേക്കു മടങ്ങി. രജി മരിച്ചു. പിൻതുടർച്ചാവകാശത്തിനു പുത്രന്മാരെ ഇന്ദ്രൻ അനുവദിച്ചില്ല. ബൃഹസ്പതിയുടെ സഹായത്തോടുകൂടി ഇന്ദ്രൻ തന്റെ ആധിപത്യത്തെ തിരിയെ എടുത്തു.

രജീകരിക്കുക-രജസ്സാക്കിച്ചെയ്യുക.

രജോഗുണം-മൂന്നു ഗുണങ്ങളിൽ ഒന്ന്.

രജോമൂർത്തി-ബ്രഹ്മാവ്.

രജ്ജു-൧. കയറ്. ൨. വലച്ചരട്.

രഞ്ജക-വി. ൧. രഞ്ജിപ്പിക്കുന്ന, ചേർക്കുന്ന. ൨. ചായമിടുന്ന.

രഞ്ജകൻ-ചായമിടുന്നവൻ.

രഞ്ജനം-പു. അന്യോന്യമുള്ള മനസ്സിന്റെ ചേർച്ച. വ. രക്തചന്ദനം. ന. ചായമിടുക.

രഞ്ജനി-പു. അമരി. രഞ്ജിപ്പിക്കുന്നതു്-ചായമിടുന്നതു്-എന്നർത്ഥം. നീലം. വ. ഒരു വൃക്ഷം. ന. മഞ്ഞൾ.

രഞ്ജിക്കുന്നു-ചേരുന്നു. (സ. ക്രി. രഞ്ജിപ്പിക്കുന്നു).

രഞ്ജിത-പു. ചേരപ്പെട്ട. വ. ചായമിടപ്പെട്ട.

രഞ്ജിപ്പ്-ചേർച്ച, ഐകമത്യം.

രട(ക)ം ടിട്ടിഭപ്പക്ഷി.

രടനം-ശബ്ദം.

രടിത-വി. ശബ്ദിച്ച.

രടിതം-പു. ശബ്ദം. വ. ബാലയുടെ ശബ്ദം.

രട്ടു്-ഒരുമാതിരി കട്ടിയുള്ള ശീല.

രട്ട-വി. ഇരട്ട.

രണഗൃധ്രപക്ഷി-കങ്കപക്ഷിയിൽ ഒരു തരം.

കറുത്ത നിറമുള്ളതും കാഴ്ചയ്ക്കു ഭയങ്കരമായിട്ടുള്ളതുമായ ഒരു വലിയ പക്ഷിയാണു്.

രണത്തു്-രണിച്ചിയങ്ങുന്നതു്. രണിക്ക= പുറപ്പെടുക.

രണനിപുണ-വി. യുദ്ധസാമർത്ഥ്യമുള്ള.

രണം-പു. യുദ്ധം. ശബ്ദിക്കുന്നതു് എന്നർത്ഥം. വ. ശബ്ദം. ന. ശബ്ദമത്ത ഉണ്ടാക്കുക. ര്. അനക്കം, ഇളക്കം. ഉ. സന്തോഷം. ത്ര. യുദ്ധാങ്കണം.

രണരണ(ക)ം-പു ആകുലം. വ. ഇച്ഛ

രണരണികാ-ഉൽക്കണ്ഠ, രാഗാതിശയം.

രണസങ്കുല -ഇടകലർന്നയുദ്ധം, രണ്ടു സൈന്യങ്ങളും കൂടിച്ചേർന്നു സങ്കലമായി ചെയ്യുന്ന യുദ്ധം.

രണാജിരം-യുദ്ധാങ്കണം.

രണാലംകരണം-കങ്കപക്ഷി.

രണിക്കുന്നു-പുറപ്പെടുന്നു

രണിത-വി ശബ്ദി.

രണിതം-ശബ്ദം.

രണേച്ഛു-കോഴി.

രണ്ടു്-വി. ഒന്നിരട്ടിച്ചുവരുന്ന സംഖ്യ.

രണ്ടാം-വി. രണ്ടാമത്തെ.

രണ്ടാംചോറു്-വിലക്കുകോരിക.

രണ്ടാംമുഹൂർത്തം-വിവാഹം കഴിഞ്ഞാൽ ഭർത്താവു ഭാര്യയെ ആദ്യം പ്രാപിക്കുന്നതിനുള്ള മുഹൂർത്തം.

രണ്ടാംവേളി-പു. രണ്ടാമതു ചെയ്യുന്ന വിവാഹം. വ. രണ്ടാമത്തെ ഭാര്യ.

രണ്ടിക്കുന്നു-രണ്ടായി തീരുന്നു, ഇരട്ടിക്കുന്നു. (സ. ക്രി. രണ്ടാക്കിത്തീർക്കുന്നു, രണ്ടാക്കുന്നു).

രണ്ടിലൊന്നു്-രണ്ടുള്ളതിൽ ഒന്നു്.

രണ്ടുനേരം-പു. രണ്ടു പ്രാവശ്യം. വ. കാലത്തും വൈകീട്ടും.

രണ്ടുപക്ഷം-പു. ശത്രുപക്ഷവും ബന്ധുപക്ഷവും. വ. ഒരേനിലയിൽ വിചാരിക്കേണ്ടവരായി രണ്ടുപേരുള്ളവരിൽ ഒരാളോടു അനുകൂലമായും മറ്റേയാളോടു പ്രതികൂലമായും പ്രവർത്തിക്കുക. ന. രണ്ടുഭാഗം, ഇടത്തും വലത്തും. ര്. കറുത്തപക്ഷവും വെളുത്തപക്ഷവും. ഉ. സംശയം.

രണ്ടുംകെട്ടനേരം-സന്ധ്യ, അസ്തമനസമയം.

രണ്ടുംകെട്ടവൻ-ആണും പെണ്ണും കെട്ടവൻ, ഭോഷൻ.

രണ്ടുടെ-അ. രണ്ടു പ്രാവശ്യം.

രണ്ഡൻ-പുത്രനുണ്ടാകാതെ മരിക്കുന്നവൻ

രണ്ഡാ-പു. വിധവ. വ. ഒരു പച്ചമരുന്നു്, എലിച്ചെവിയൻ. കളിക്കുന്നതു് എന്നർത്ഥം.

രത-വി. ൧. താൽപര്യമുള്ള ൨. സന്തോഷിച്ച.

രതനാരീചം-നായ്.

രതം-൧. സംയോഗം, ക്രീഡ, സ്ത്രീസംഗം രമിക്കുക എന്നർത്ഥം. ൨. ഗുഹ്യസ്ഥലങ്ങൾ.

രതി-൧. ക്രീഡ ൨. ആഗ്രഹം, സന്തോഷം, തുഷ്ടി. ൩. കാമദേവന്റെ ഭാര്യ. ൪. വിഷയസുഖം. ൫ സന്തോഷം.

രതിദീപികാ—ശയനമുറിയിലുള്ള വിളക്ക്.

രതിപതി-കാമദേവൻ. രതിയുടെ ഭർത്താവു എന്നർത്ഥം.

രത്നോദ്വഹാ-കയിൽ

രത്നകന്ദലം-പവിഴം.

രത്നകരൻ(ഗർഭൻ)-കുബേരൻ.

രത്നകമ്പിളി-ഒരുമാതിരി ഉചമന്ന കമ്പിളി.

രത്നകിരീടം-രത്നം പതിച്ച കിരീടം.

രത്നഗർഭ-ഭൂമി. രത്നങ്ങൾ അന്തർഭാഗത്തു വിളയുന്നതു് എന്നർത്ഥം.

രത്നഗർഭം-കടൽ.

രത്നനാഭൻ(വിധി)-വിഷ്ണു.

രത്നനായകം-മാണിക്യം.

രത്നനിധി-൧. സമുദ്രം. ൨. വിഷ്ണു. ൩. മേരു. ൪. വാലാട്ടിപ്പക്ഷി.

രത്നവതി-ഭൂമി.

രത്നസാനു-മഹാമേരു പർവ്വതം രത്നമയങ്ങളായ താഴ്വരകളുള്ളതു് എന്നർത്ഥം.

രത്നസൂ രത്നസൂതി-ഭൂമി.

രത്നം-൧. പത്മരാഗ-മരതക-സ്ഫടികാദികളുടേയും മുത്തു മണി പവിഴം മുതലായതിന്റേയും പേർ. ഇതിൽ മനങ്ങൾ രമിക്കുന്നതിനാൽ ഈ പേർ വന്നു മറെറാരു പര്യായം-മണി.

രത്നങ്ങൾ രണ്ടുതരമുണ്ടു്. അവ സ്ഥലജങ്ങളും ജലജങ്ങളുമാകുന്നു. രത്നം, മണി എന്നവ രണ്ടും എല്ലാമാതിരി രത്നങ്ങളുടേയും സാമാന്യമായ പേരാകുന്നു.

൨. പദങ്ങളുടെ ഒടുവിൽ ചേർന്നുവരുമ്പോൾ മുൻപദാർത്ഥജാതിയിൽ ശ്രേഷ്ഠതയുള്ളതു് എന്നർത്ഥം വരുത്തുന്നു. ഉ-ം, ഭൂപാലരത്നം = ഏററവും നല്ല രാജാവു്. (പഞ്ചരത്നങ്ങൾ, നവരത്നങ്ങൾ, ചതുർദശരത്നങ്ങൾ ഇവ നോക്കുക).

എല്ലാത്തരം വസ്തുക്കളിലും ശ്രേഷ്ഠമായിട്ടുള്ളതു രത്നമാണു്. 'രത്നഹാരീതുപാർത്ഥിവഃ' എന്നുള്ള ന്യായപ്രകാരം ഭൂമിയിലുള്ള രത്നങ്ങൾക്കൊക്കെയും രാജാവിനാണു് അവകാശം. ഭൂമിയിലുള്ള പദാർത്ഥങ്ങളിൽ യാഗത്തിലെ ഹവിസ്സിനു മാത്രമേ ദേവന്മാർക്കവകാശമുള്ളു.

രത്നമുഖ്യം-വൈരം.

രത്നാകരൻ-ഒരു മഹാകവി.

'ഹരവിജയം' മഹാകാവ്യത്തിന്റെ കർത്താവു. ൯-ാം ശതാബ്ദത്തിൽ അവന്തിവർമ്മരാജാവിനെ ആശ്രയിച്ചുപാർത്തു.

രത്നാകരം-൧. സമുദ്രം. ൨. രത്നങ്ങൾ വിളയുന്നിടം.

രത്നാംഗം-വിഷ്ണുവിന്റെ രഥം.

രത്നാവലി-൧. മാല ൨. ഒരു നാടകത്തിന്റെ പേർ.

ഈ നാടകം കാശ്മീര രാജാവായ ശ്രീഹർഷദേവൻ ഉണ്ടാക്കിയതാണു്. കഥ ഉദയനന്റേയും വാസവദത്തയുടേയും അനുരാഗം. സുബന്ധുവിന്റെ വാസവദത്തയും രത്നാവലിയിലെ നായികയും ഒന്നല്ല.

൩. ഒരു വൃത്തത്തിന്റെ പേർ.

രത്നി-പ്ര. പിടിമുഴം. കച്ചവടക്കാർ ഇതുകൊണ്ടു രമിക്കുന്നതിനാൽ ഈ പേർ വന്നു. ൧. മുഴം. ൨. മുഷ്ടി. ൪. കൈമുട്ട്.

എല്ലാ വിരലുകളും നിവർത്തിപ്പിടിച്ച കൈപ്പത്തിയോടുകൂടിയ കൈത്തണ്ടയുടെ—ഒരു മുഴവൻ മുഴത്തിൻെറ—അല്ലെങ്കിൽ ൨൪-അംഗുലം നീളമുള്ള ആശാരി മുഴക്കോലിൻെറ പേരാണ് ഹസ്തം. ഈ ഹസ്തം തന്നെ എല്ലാ വിരലും മടക്കിപ്പിടിച്ച മുഷ്ടിയോടുകൂടിയതാണെങ്കിൽ അതിൻെറ—പിടിമുഴത്തിൻെറ—പേരാകുന്നു രത്നി.

'നട്ടവെപ്പിടിമുഴമാത്രം
ചതുരംവരുമാറുകണ്ടുശകലേന'
(കേരളി)

രഥകട്യ-തേർക്കൂട്ടം.

രഥകാരൻ-പ്ര. തേരുണ്ടാക്കുന്നവൻ. ൧. വൈശ്യനു ശൂദ്രസ്ത്രീയിലുണ്ടായവൻ. ൨. ആശാരി.

രഥകുടുംബി-തേർ നടത്തുന്നവൻ. തേരിനെക്കൊണ്ടു നടത്തുവാൻ ശീലമുള്ളവൻ എന്നർത്ഥം.

രഥഗുപ്തി-ശത്രുക്കൾ പ്രയോഗിക്കുന്ന ആയുധങ്ങൾ തേരാളിക്കു കൊള്ളാതിരിപ്പാനായി തേരിലുണ്ടാക്കുന്ന മറ.

രഥഘോഷം-രഥം പോകുമ്പോഴുള്ള ശബ്ദവും മുഴക്കവും.

രഥചരണം-ചക്രവാകപ്പക്ഷി.

രഥദ്രു-തൊടുകാര. രഥത്തിനുപയോഗിക്കുന്ന വൃക്ഷം എന്നർത്ഥം.

രഥൻ-വീരൻ, ശൂരൻ, വമ്പൻ.

രഥപാദം-പ്ര. തേരുരുൾ. ൧. ചെമന്ന വാത്ത്.

രഥപുംഗവൻ-കീർത്തിപ്പെട്ട യോദ്ധാവ്, മുഖ്യനായ യോദ്ധാവ്.

രഥബന്ധം-ചിത്രം എന്ന അലങ്കാരത്തിൽ പെട്ടത്.

രഥം-പ്ര. തേർ

ചക്രങ്ങളോടുകൂടിയതും യുദ്ധത്തിനുപയോഗപ്പെടുന്നതുമായ വാഹനമത്രേ രഥം.

ഇതിലിരുന്നു സുഖിക്കുന്നതിനാൽ ഈ പേർ വന്നു. ൧. വഞ്ചി. ൨. തൊടുകാര. ൪. അവയവം. ൫. ശരീരം.

രഥവീഥി-പ്രധാനവഴി.

രഥവ്രജം-രഥസമൂഹം.

രഥഹയം-തേർക്കുതിര.

രഥാംഗ(ക)ം-ചക്രവാകപ്പക്ഷി.

രഥാംഗനാമാ-ചക്രവാകപ്പക്ഷി.

രഥാംഗം-പ്ര. തേരുരുൾ, ചക്രം.

'രഥാംഗശംഖാബ്ജഗദാധരന്മാർ'
(ശ്രീകൃഷ്ണചരിതം)

൧. വിഷ്ണുവിൻെറ ചക്രം.

രഥാംഗാഹ്വയനാമകം-ചക്രവാകപ്പക്ഷി. ചക്രത്തിൻെറ ആഹ്വയം (പര്യായം) നാമമായിട്ടുള്ളത് എന്നർത്ഥം.

രഥാശ്വം-വണ്ടിക്കു കെട്ടുന്ന കുതിര.

രഥികൻ-തേർക്കാരൻ, തേരിൻെറ ഉടമസ്ഥൻ.

രഥിനൻ-രഥമുള്ളവൻ. രഥത്തിൻെറ ഇനൻ (പ്രഭു) എന്നർത്ഥം.

രഥിര വി. തേരുള്ള, തേരിൽ കയറിപ്പോകുന്ന.

രഥീ-പ്ര. തേരാളി. ൧. തേരിൻെറ ഉടമസ്ഥൻ.

രഥോത്സവം-തേരോട്ടം.

രഥോദ്ധതാ-ഒരു വൃത്തത്തിൻെറ പേർ. ലക്ഷണം—'രംനരംലഗുരുവും രഥോദ്ധതാ'.

രഥ്യ-പ്ര. തേർക്കൂട്ടം. ൧. തേർവീഥി. ൨. വഴി. ൪. ഗ്രാമമദ്ധ്യത്തിലുള്ള പ്രധാന

വീഥി. രഥത്തിനെക്കൊണ്ടു നടക്കത്തക്കതു് എന്നൎത്ഥം.

രഥ്യം-തേക്കുതര. രഥത്തെ വഹിക്കുന്നതു് എന്നൎത്ഥം.

രദനഛദം-ചുണ്ടു്, ചൊടി. പല്ലിനെ മറയ്ക്കുന്നതു് എന്നൎത്ഥം.

രദ(ന)ം-പു. പല്ലു്. കടിപ്പാനുള്ള കരണം എന്നൎത്ഥം. വ. തേററ.

രദം-പു. പല്ലു്. വ. കീറുക.

രദാങ്കം-ദന്തക്ഷതം.

'നന്നായന്യാരദാങ്കംപ്രിയനടയ'
(അമരുകശതകം)

രദായുധം-പന്നി.

രന്തിദേവൻ-പു. ചന്ദ്രവംശത്തിലെ ഒരു രാജാവു്.

ഭരതനിൽ നിന്നു ന്ന-ാമത്തെവൻ. ഇദ്ദേഹത്തിനു രണ്ടു ലക്ഷം പാചകന്മാരുണ്ടായിരുന്നു. ദിവസാന്തരം ൨,000 കന്നുകാലികളേയും അത്രയും മററു മൃഗങ്ങളേയും കൊന്നു പചിച്ചു ആവശ്യമുള്ള ഇതര ഭക്ഷണസാധനങ്ങളോടു കൂടി പാവപ്പെട്ടവൎക്കു കൊടുത്തുവന്നു. ഇപ്രകാരം വധിക്കപ്പെട്ട മൃഗങ്ങളുടെ ചോര ഒരു നദിയായി പ്രവഹിച്ചിരുന്നു. ആ നദിയുടെ പേർ 'ചൎമ്മണ്വതി'.

വ. നായു്.

രന്തു-പു. നദി. വ. വഴി.

രന്തുകാമ-വി. ക്രീഡിപ്പാനാഗ്രഹമുള്ള.

രന്ധ്രപ്രതീക്ഷി-അവസരംനോക്കിയിരിക്കുന്നവർ.

രന്ധ്രബഭ്രു-എലി.

രന്ധ്രം-പു. സുഷിരം, ദ്വാരം. വായു നിമിത്തം ശബ്ദിക്കുന്നതു് എന്നൎത്ഥം. വ. കുററം. ന. സമയം. ൪. യോഗ്യതകേടു്.

രിപ്പോർട്ടു്- ഘോഷിപ്പിക്ക, അറിയിക്ക. Report.

രഭസം-പു. വേഗം. (രഭസാൽ=വേഗത്തിൽ) വ. ആഹ്ലാദം, ഹൎഷം. ന. ഉഗ്രത, കാഠിന്യം, ഊക്കു്.

രമകൻ-സ്നേഹിതൻ.

രമഠം-പെരുങ്കായം.

രമണൻ-പു. ഭൎത്താവു്. വ. സ്നേഹിതൻ. ന. കാമദേവൻ. ൪. കഴുത. ൫. അരുണൻ.

രമണപ്പൂ-പൂമരം.

രമണം-പു. ക്രീഡ, കളി. വ. രമിക്കുക, സ്ത്രീയുമായുള്ള ക്രീഡ. ന. കറിവേപ്പു്. ൪. കഴുത.

രമണാ-പു. ഭാൎയ്യ. വ. സ്നേഹമുള്ളവൾ.

രമണി, രമണാ-പു. നല്ല സ്ത്രീ, ഭാൎയ്യ. വ. ശ്ലോകത്തിന്റെ ഒരു വൃത്തഭേദം.

ആലിംഗനചുംബനാദികളെക്കൊണ്ടു പുരുഷനെ രമിപ്പിക്കുന്നവളത്രേ രമണി.

രമണീയ-വി. സൌന്ദൎയ്യമുള്ള, മനസ്സിനെ വശീകരിക്കുന്ന. (നാമം-രാമണീയകം).

രമണീയത-മനോഹരത, ഭംഗി.

രമണീയം-പു. ഒരു വൃത്തത്തിന്റെ പേർ. വ. മനോഹരം.

രമണ്യം-ക്രീഡ, കളി.

രമതി-പു. കാമദേവൻ. വ. പ്രിയൻ. ന. സ്വൎഗ്ഗം. ൪. സമയം.

രമൻ-പു. പ്രിയൻ. വ. ഭൎത്താവു്.

രമം-പു. സന്തോഷം, വ. അശോകവൃക്ഷം.

രമാ-പു. ലക്ഷ്മി, വ. ഭാൎയ്യ. ന. ഭാഗ്യം, ഐശ്വൎയ്യം.

രമാപതി-വിഷ്ണു.

രമാവരൻ-വിഷ്ണു.

രമാവല്ലഭൻ-വിഷ്ണു.

രമിക്കുന്നു-കളിക്കുന്നു, ക്രീഡിക്കുന്നു. (സ. ക്രി രമിപ്പിക്കുന്നു).

രമേശൻ-വിഷ്ണു.

രമ്യ-വി. ൧. മനോഹരത്വമുള്ള. ൨. സൌന്ദൎയ്യമുള്ള.

രമ്യ-രാത്രി.

രമ്യകം-ഒരുവൎഷം, (ജംബൂദ്വീപം നോക്കുക).

'പിന്നെരമ്യകത്തിൽവൈ-
വസ്വതൻമനുവരൻ'
(ഭാഗവതം)

രമ്യത-മനോഹരത്വം.

രമ്യം - ൧. ഒരുമാതിരി വെള്ളരിയുടെ പേർ. ൨. ശുക്ലം, രേതസ്സ്. ൩. മനോഹരം. ൪. ചമ്പകം. ൫. കൊക്കമന്താരം.

രംഭ-൧. വാഴ. വേഗത്തിൽ വളരുന്നത് എന്നൎത്ഥം.

'രംഭാരമ്യംതുടവടിവെഴും'
(ഉണ്ണുനീലിസന്ദേശം)

൨. നളകൂബരന്റെ ഭാൎയ്യ, അപ്സരസ്ത്രീകളിൽ ഒരുത്തി.

രംഭ എന്ന സ്ത്രീയുടെ ജനനം സമുദ്രമഥനത്തിൽ നിന്നാണ്. സൌന്ദൎയ്യത്തിന്റെ മൂൎത്തിയാകുന്നു. വിശ്വാമിത്രനെ വശീകരിപ്പാൻ ഒരിക്കൽ ഇന്ദ്രനാൽ നിയോഗിക്കപ്പെട്ടു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ ശാപം നിമിത്തം ൧,൦൦൦ വൎഷം കല്ലായിട്ടു കഴിച്ചു. രാവണൻ ഒരിക്കൽ ബലാൽ സ്വീകരിച്ചിട്ടുണ്ട്. (രാവണവിജയം നോക്കുക.)

൩. ഗൌരി. ൪. വ്യഭിചാരിണി. ൫. ഒരുമാതിരി അരി. ൬. അമ്പച്ച്.

രംഭൻ-രാമായണത്തിൽ പറയുന്ന ഒരു കുരങ്ങ്.

രംഭം-൧. ശബ്ദം. ൨. വടി. ൩. മുള. ൪. പൊടി.

രംഹണം-വേഗത്തിലുള്ള ഗമനം.

രംഹസ്സ്-൧. വേഗം. വേഗത്തിലുള്ള ഗമനം. ൨. അത്യാശ, ബദ്ധപ്പാടം. ൩. ശിവൻ. ൪. വിഷ്ണു.

രയം-൧. വേഗം. ൨. ഒഴുക്ക്. ൩. വേഗത്തിലുള്ള ഗമനം.

രയി-ജലം.

രല്ലകം-൧. കമ്പിളി, കരിമ്പടം, ക്രീഡാസുഖത്തെ അനുഭവിപ്പിക്കുന്നത് എന്നൎത്ഥം. ൨. ഒരുവക മാൻ. ൩. ഇമ.

രവണ-വി. ൧. ശബ്ദിക്കുന്ന. ൨. ചൂടുള്ള. ൩. സ്ഥിരമില്ലാത്ത.

രവണൻ-ഒച്ചപ്പെടുത്തുന്നവൻ. അക്ഷരവ്യക്തികൂടാതെ ചൂളയിടുകയും മററും ചെയ്യുന്നവൻ.

രവണം-൧. ഒട്ടകം. ൨. കുയിൽ. ൩. ചെമ്പും ഈയവുംകൂട്ടിയതു, ഓട്, വെള്ളോട്.

രവം-൧. ശബ്ദം. ൨. ഇടി, ഇടിനാദം.

രവാ-൧. ചുങ്കസ്ഥലം. ൨. രകതാരി.

രവാന-വഴച്ചീട്ട്.

രവി-൧. സൂൎയ്യൻ. സ്തുതിക്കപ്പെടുന്നവൻ എന്നൎത്ഥം. ൨. എരിക്ക്. ൩. പൎവ്വതം. ൪. പന്ത്രണ്ടു എന്ന അക്കം.

രവികാന്തം-സൂൎയ്യകാന്തക്കല്ല്.

രവിജൻ (സൂനു, പുത്രൻ, തനയൻ)-൧. കൎണ്ണൻ. ൨. ബാലി. ൩. വൈവസ്വതമനു. ൪. യമൻ. ൫. സുഗ്രീവൻ.

രവിനാഥം-൧. താമര. ൨. ഉച്ചമലരി.

രവിനാമകം-ചെമ്പ്.

രവിപുലാ-ഒരു വൃത്തത്തിന്റെ പേർ.

രവിപ്രിയം-൧. ചെന്താമര. ൨. ചെമന്ന അരളി.

രവിലോചനൻ-൧. വിഷ്ണു. ൨. ശിവൻ

രവിലോഹം-ചെമ്പ്.

രവിവാസരം-ഞായറാഴ്ച.

രവീഷു-കാമദേവൻ.

രവീഷ്ടം-നാരകം.

രശന-൧. അരഞ്ഞാൺ. ൨. നാവ്.

രശീതി-രസീത്. (receipt) ശീട്ട്.

രശ്മി-൧. ശോഭ. ൨. കയറ്. ൩. കടിഞ്ഞാൺ, വ്യാപിക്കുന്നത് എന്നർത്ഥം. ൪. ഇമ.

രസകർപ്പൂരം-പുടംവെച്ചുണ്ടാക്കുന്ന ഒരുമാതിരി ഭസ്മം.

രസക്കേട്-൧. ഇഷ്ടക്കേട്. ൨. രുചിയില്ലായ്ക.

രസങ്ങൾ-(നവരസങ്ങൾ നോക്കുക)

രസഗന്ധം-നറുമ്പശ.

രസഗർഭം-൧. ചായില്യം. ൨. രസാഞ്ജനം. ൩. മാക്കീരക്കല്ല്.

രസച്ചരടുപൊട്ടിക്ക-രസവത്തായ സംഗതിയിൽ ശ്രദ്ധയോടുകൂടിയിരിക്കുമ്പോൾ അതിനു വല്ലവിധവും വിഘ്നം വരുത്തുക.

രസജം-ശർക്കര.

രസജ്ഞ-വി. രസത്തെ അറിയുന്ന.

രസജ്ഞത-രസജ്ഞത്വം.

രസജ്ഞൻ-൧. ശൃംഗാരാദിരസങ്ങളേയും മറ്റും അറിഞ്ഞു പുസ്തകം എഴുതിയ ഒരു വിദ്വാൻ. ൨. രസവാദി. ൩. രസംകൊണ്ടു ചികിത്സിക്കുന്ന വൈദ്യൻ. ൪. രസത്തെ അറിയുന്നവൻ.

രസജ്ഞാ-നാവ് (നാക്ക്). മധുരാദിരസങ്ങളെ അറിയുന്നത് എന്നർത്ഥം.

രസതന്ത്രം-(Chemistry) വസ്തുക്കളുടെ യോഗവിയോഗങ്ങളെപ്പറ്റി പഠിപ്പിക്കുന്ന ശാസ്ത്രം.

രസധാതു-ഏഴു ധാതുക്കളിൽ ഒന്നാമത്തേ ധാതു, ത്വക്.

രസനം-൧. സ്വർണ്ണം. ൨. അരത്ത. ൩. വെള്ളി.

രസനാ-൧. നാവ്. ൨. അരത്ത.

രസപാകജം-ശർക്കര.

രസഫലം-തെങ്ങ്.

രസഭംഗം-൧. ഇഷ്ടക്കേട്. ൨. രുചിയില്ലായ്ക. ൩. നീരില്ലായ്ക.

രസഭസ്മം-രസം പുടംവെച്ചു ഭസ്മമാക്കിയത്.

രസമണി-രസം ഉരുക്കിയുണ്ടാക്കിയ മണി.

രസം-൧. വിഷമുള്ള ഒരു മരുന്ന്. ൨. ഇഷ്ടം, രുചി. ൩. നീർ, ജലം. ൪. സ്നേഹം. ൫. ശൃംഗാരംമുതലായ രസങ്ങൾ ഒൻപതും. ൬. ചവർപ്പുമുതലായ ആറിന്റെയും പേർ. ൭. വിഷം. ൮. നവമ്പശ ൯. പഞ്ചഭൂതങ്ങളുടെ ഗുണം. ൧൦. ചക്ഷുരാദീന്ദ്രിയങ്ങളുടെ വിഷയങ്ങളിൽ ഒന്ന്. ൧൧. മരുന്നുകളിൽ ഇരിക്കുന്ന വീര്യം. ൧൨. കാവ്യത്തിന്റെ ജീവൻ. ൧൩. വെള്ളത്തീയം. ൧൪. സപ്തധാതുക്കളിൽ ഒന്ന്. ആസ്വദിക്കപ്പെടുന്നത് എന്നർത്ഥം.

രസംകുന്നൻ-ഒരുവക വാഴ.

രസവതി-അടുക്കള. ആറ് രസങ്ങളുമടങ്ങിയ ഭക്ഷണപദാർത്ഥങ്ങളോടുകൂടിയത് എന്നർത്ഥം.

രസവൽ-വി. രസമുള്ള. (വാൻ, വതി, വൽ).

രസവാദം-രസം ഗന്ധകം മുതലായ വസ്തുക്കളും ചില ഔഷധങ്ങളും കൂട്ടി ലോഹങ്ങളോടു ചേർത്തു ഒരുവിധം പൊന്നും വെള്ളിയും ഉണ്ടാക്കുന്നതിനും മറ്റുമുള്ള ഉപായങ്ങളെ വിവരിക്കുന്ന ശാസ്ത്രം.

രസവാദി-രസവാദം അറിഞ്ഞിരിക്കുന്നവൻ.

രസവിഭാവത്രയം-ആലംബനം, ഉദ്ദീപനം, അനുഭാവം.

രസസിദ്ധൻ-രസവാദി, രസസിദ്ധിയുള്ളവൻ.

രസസിദ്ധി-രസവാദശാസ്ത്രത്തിന്റെ അറിവ്.

രസസിന്ദൂരം-രസം പുടംവച്ചു എടുത്ത പൊടി

രസാ-പു. ഭൂമി ൨. നാവ്. രസങ്ങളാൽ അനുഭവിക്കപ്പെട്ടത്, ആറു രസങ്ങൾ ഉള്ളത്. ൩. ഇരന്തമരം ൪. പാടവള്ളി ആസ്വദിക്കപ്പെടുന്നത് എന്നർത്ഥം. ൫. അരത്ത. ൬. തിന.

രസാഞ്ജനം-കണ്ണിൽ തേയ്ക്കുന്ന ഒരു മരുന്ന്. കഷായരസത്തിൽ നിന്നുണ്ടായ അഞ്ജനം എന്നർത്ഥം.

രസാതലം-ഭൂമിക്കു കീഴുള്ള ലോകങ്ങളിൽ ഒന്ന്. ഭൂമിയുടെ അധോഭാഗം എന്നർത്ഥം. (തലം എന്നതിനു സ്വരൂപം എന്ന അർത്ഥവും ഉണ്ട്, ഉ-ം, മഹീതലം).

രസാദാനം-രസത്തെ വലിച്ചെടുക്കുക, മുലകുടിക്കയും മറ്റും.

രസാപായി-നായ്.

രസാഭാസം-മനസ്സിലുള്ള വിചാരത്തെ മറയ്ക്കൽ.

രസായനൻ-പു. ഗരുഡൻ. ൨. രസവാദി.

രസായനഫലാ-കടുക്ക.

രസായനം-പു. രോഗങ്ങളെ ശമിപ്പിച്ചു ആയുസ്സിനെ വർദ്ധിപ്പിക്കുന്ന ഒരുമാതിരി മരുന്ന്. ൨. രസവാദശാസ്ത്രം. ൩. രസവും ഔഷധവും കൂട്ടിയുള്ള പ്രയോഗം. ൪. മോര്. ൫. വിഷം. ൬. രസത്തിനുള്ള ഇരിപ്പിടം.

രസായിനി-ചെറുകടൽ.

രസാലം-പു. മാവുവൃക്ഷം, മാന്തൈയ്യ്, തേന്മാവ്. ൨. പൂമാവ്. ൩. കരിമ്പ്. ൪. കോതമ്പ്. ൫. അറബിക്കസ്തൂരുക്കം. ൬. മൂത, നാമ്പശ. ൭. ചാണപ്പുളി. ൮. വിഴാൽ.

രസാലസ-ഞരമ്പ്.

രസാവഹ-വി. രസമുള്ള; രുചിപ്രദമായ

രസാഹ്വാ-പയിനെണ്ണ.

രസാള-പു. തൈരിൽ നല്ലമുളകും പഞ്ചസാരയും ചുക്കും ജീരകവും ചേർത്തുണ്ടാക്കുന്ന ഒരു കറി, രസങ്ങളെ ആദാനം ചെയ്യുന്നത് എന്നർത്ഥം.

പഞ്ചസാരയും മുളകുപൊടിയും ഇട്ട് വെള്ളം കൂടാതെ കടഞ്ഞെടുത്ത തൈരിൽ ചുക്കും ജീരകവും പൊടിച്ചിട്ടാൽ അതിനു 'രസാള' എന്നു പേർ. "ശർക്കരാമരിചാക്രാന്തം നിരംബുമഥിതം ദധി, ശുണ്ഠീജീരകസംയുക്തം രസാളേത്യഭിധീയതേ"
൨. മുന്തിരി.

രസാളം-പു. മാവ്. രസത്തെ ആദാനം ചെയ്യുന്നത് എന്നർത്ഥം. ൨. കരിമ്പ്. മധുരരസത്താൽ അലങ്കരിക്കപ്പെട്ടത് എന്നർത്ഥം. ൩. പുണ്ഡരീകക്കരിമ്പ്.

രസിക-വി. രസിപ്പിക്കുന്ന, രസമുള്ള, രസത്തോടുകൂടിയ. ൨. രുചിയുണ്ടാക്കുന്ന.

രസികൻ-പു. രസിപ്പിക്കുന്നവൻ. രസികൻ > <ശ്രേഷ്ഠൻ. ൨. സുന്ദരൻ എന്ന് അഭിമാനിക്കുന്നവൻ. ൩. താന്തോന്നി.

രസികം-പു. വണ്ടാരംകോഴി. ൨. കുതിര. ൩. ആന.

രസികാ-പു. കരിമ്പിൻനീർ. ൨. രസാളക്കറി. ൩. സ്ത്രീയുടെ അരഞ്ഞാണം. ൪. നാവ്. ൫. പഞ്ചവർണ്ണക്കിളി. ൬. സന്തോഷം വരുത്തുക വാക്കുകളെ പറയുന്നവൾ.

രസിക്കുന്നു-പു. ഇഷ്ടപ്പെടുന്നു, സന്തോഷമാകുന്നു, സന്തോഷിക്കുന്നു. ൨. രുചിക്കുന്നു. ൩. ശബ്ദിക്കുന്നു. (സ. ക്രി. രസിപ്പിക്കുന്നു).

രസിത-വി. പൊന്നും മറ്റും പൂശപ്പെട്ട.

രസിതം-പു. ശബ്ദം. ൨. ഇടിമുഴക്കം.

രസീതി-ശീട്ട്, Receipt രസീത്.

രസൂനം-വെളുത്തുള്ളി.

രസോത്തമം-പു. പാല്. ൨. രസം. ൩. ചെറുപയറ്.

രസോന(ക)ം-വെള്ളുള്ളി. ഭക്ഷിക്കുന്ന കാൎയ്യത്തിൽ ഉപേക്ഷിക്കപ്പെടുന്നതു് എന്നൎത്ഥം.

രസ്ഥ-ധാന്യപ്പുര.

രഹണം-വേർപാടു്.

രഹദാരി-കാവൽ സ്ഥലങ്ങളിൽ തടിയും മററും തടയാതെയിരിക്കാൻ സൎക്കാരിൽ നിന്നു കൊടുക്കുന്ന എഴുത്തു്.

രഹസ്സ്-വിജനപ്രദേശം.

രഹസ്സ്-അ. ഗൂഢമായി.

രഹസ്യ-വി. ഗൂഢമായുള്ള.

രഹസ്യം-പു. ഗൂഢകാൎയ്യം. രഹസ്യം ▷ ◁ പരസ്യം.

രഹസ് എന്ന പദത്തോടു 'യൽ' പ്രത്യയം ചേൎന്നുണ്ടായതാത്രേ രഹസ്യം. ഈ പദത്തിന്റെ പ്രതിയോഗിയായി ഒരു പദം വേണ്ടതായി ദ്രാവിഡർ കണ്ടു 'പര' എന്ന ശബ്ദത്തെ തെററായി പരസ്സാക്കി അതോടു 'യൽ' പ്രത്യയം കൂട്ടിച്ചേൎത്തു് 'പരസ്യം' എന്നൊരു പദത്തെ അവർ സൃഷ്ടിച്ചു.

൨. വിജനപ്രദേശത്തുണ്ടായതു്.

രഹസ്യാ-ഒരാറ്.

രഹിത-വി. വെടിഞ്ഞ, ഉപേക്ഷിച്ച, വിട്ട.

രാ

രാ-ദാനംചെയ്ക, കൊടുക്ക.

രാ-പു. രാത്രി. ൨. പൊന്നു്.

രാഃ-സ്വൎണ്ണം.

രാക-പു. പൂൎണ്ണചന്ദ്രനുള്ള വെളുത്തവാവു്. സുഖത്തെദാനംചെയ്യുന്നതു് എന്നൎത്ഥം. ൨. തീണ്ടായിരുന്നവൾ. ൩. ഒരു രാക്ഷസി, ഖരന്റെയും ശൂൎപ്പണഖയുടെയും അമ്മ, വിശ്രവസ്സിന്റെ ഭാൎയ്യ. ൪. വെളുത്തവാവിൻനാളിലെ ദേവി. ൫. ചൊറി.

രാകാനിശാകരൻ-പൂൎണ്ണചന്ദ്രൻ.

രാകാപതി-ചന്ദ്രൻ.

രാകുന്നു-അരംകൊണ്ടു് അറുക്കുന്നു.

രാകേന്ദു-വെളുത്തവാവുന്നാൾ രാത്രിയിലുദിക്കുന്ന ചന്ദ്രൻ.

രാക്ക്-അരംകൊണ്ടു് അറുക്കുക

രാക്കണ്ണ്-ഇരുട്ടു്.

രാക്കുറ്-രാത്രി.

രാക്ഷസ-വി. രാക്ഷസനെ സംബന്ധിച്ച

രാക്ഷസൻ-പു. മനുഷ്യരെ ഭക്ഷിക്കുന്ന ഒരു ജാതിക്കാരൻ. ഇവനിൽ നിന്നും ജനങ്ങളെ രക്ഷിക്കേണ്ടതായിരിക്കുന്നതിനാൽ ജനദ്രോഹി എന്നു ശബ്ദാൎത്ഥം. മററു പൎയ്യായങ്ങൾ-കൌണപൻ, ക്രവ്യാത്തു്, ക്രവ്യാദൻ, അസൃക്പൻ, ആശരൻ, രാത്രിഞ്ചരൻ, രാത്രിചരൻ, കൎബുരൻ, കീകസാത്മജൻ, യാതുധാനൻ, പുണ്യജനൻ, നൈരൃതൻ, യാതു, രക്ഷസ്സ്.

രാക്ഷസന്മാരുടെ ഉത്ഭവത്തെപ്പററി പല അഭിപ്രായങ്ങൾ കാണുന്നു. രാവണനൊപ്പംപെ പുലസ്ത്യ സന്തതിയെന്നു ചിലർ പറയുന്നു. ബ്രഹ്മാവിന്റെ പാദത്തിൽ നിന്നുത്ഭവിച്ചവരും വിഷ്ണു പുരാണപ്രകാരം ദക്ഷന്റെ പുത്രിയായ ഖശയിൽ കശ്യപപ്രജാപതിയുടെ സന്തതിയും ആയ ഒരുവക ദുഷ്ടരെന്നു ചിലർ പറയുന്നു. ഇവർ പല തരക്കാരുണ്ടു്. ചിലർ ദേവന്മാരുടെ വിരോധികളുണ്ടു്. ചിലർ ആരേയും ഉപദ്രവിക്കാത്തവരാകുന്നു ചിലർ രാവണാദികളോടൊപ്പം മഹാ ദുഷ്ടന്മാരാണു്. ഹനുമാൻ പൂച്ചയുടെ ആകൃതിയിൽ ചെന്നതായും രാക്ഷസരെ സുരൂപികൾ, വിരൂപികൾ, ദീൎഘകായന്മാർ, ഹ്രസ്വകായന്മാർ, സൎപ്പത്തലയന്മാർ, ആനത്തലയന്മാർ, കുതിരത്തലയന്മാർ, ഒററക്കണ്ണന്മാർ, ഒററച്ചെവിയന്മാർ, നീണ്ടപല്ലുള്ളവർ, വലിയ വയറുള്ളവർ, മൂന്നു കാലുള്ളവർ, നാലു കാലുള്ളവർ, കഴുതമുഖമുള്ളവർ മുതലായി പലതരത്തിൽ കണ്ടതായും പ്രസ്താവിച്ചുകാണുന്നു.

രാക്ഷസോൽപത്തി

ആദ്യം ബ്രഹ്മാവു ജലത്തെ സൃഷ്ടിച്ചു. പിന്നീട് അതിനെ രക്ഷിപ്പാൻ ജലജന്തുക്കളെ നിർമ്മിച്ചു. അവർ 'ഞങ്ങൾക്കു വിശക്കുന്നു' എന്ന് ബ്രഹ്മാവിനോടു പറഞ്ഞു. രക്ഷ്യതാം എന്നായിരുന്നു അദ്ദേഹത്തിന്റെ മറുപടി. രക്ഷാമ എന്നു ചിലരും യക്ഷാമ എന്നു മറ്റു ചിലരും പറകയുണ്ടായി. രക്ഷാമ എന്നു പറഞ്ഞവർ രാക്ഷസരായും, യക്ഷാമ എന്നു പറഞ്ഞവർ യക്ഷരായും തീർന്നു. രാക്ഷസരിൽ പ്രധാനികളായി സഹോദരന്മാരായിട്ട് ഹേതിയും പ്രഹേതിയും ഉണ്ടായി. പ്രഹേതി തപസ്സിനു പോയി. ഹേതി കാലന്റെ ഭഗിനിയെ വേട്ടു. അവരുടെ പുത്രൻ വിദ്യുൽകേശൻ. ഇയാൾ സന്ധ്യയുടെ പുത്രിയായ സാലകടംകടയെ വിവാഹം ചെയ്തു. തൽപുത്രനത്രേ സുകേശൻ.

സുകേശൻ
||
(1) വേദവതി

മാല്യവാൻ	സുമാലി	മാലി
||	||	||
(2) സുന്ദരി	കേതുമതി	വസുധ
1 മത്തൻ	1 പ്രഹസ്തൻ	1 അനലൻ
2 ഉന്മത്തൻ	2 വികടൻ	2 അനിലൻ
3 വജ്രദംഷ്ട്രൻ	3 ധൂമ്രാക്ഷൻ	3 ഹരൻ
4 സുപ്തഘ്നൻ	4 അകമ്പനൻ	4 സമ്പാദി
5 വിരൂപാക്ഷൻ	5 സുപാർശ്വൻ	
6 ദുർമ്മുഖൻ	6 ദണ്ഡൻ	
7 യജ്ഞാന്തകൻ	7 സംഹ്രാദി	
8 അനലാ	8 പ്രജംഘൻ	
	9 കാലധനസ്സ്	
	10 ഭാസശ്രവണൻ	
	1 ബക	
	2 പുഷ്പോൽക്കട	
	3 കൈകസി 4 കുംഭീനസി	

(3) രാവണൻ		കുംഭകർണ്ണൻ	ശൂർപ്പണഖ	വിഭീഷണൻ
||	||	||		||
(4) മണ്ഡോദരി	ധന്യമാലി	(5) വജ്രജ്വാല		(6) സരമ
1 മേഘനാദൻ (ഇന്ദ്രജിത്ത്)	1 അതികായൻ	കുംഭൻ	നികുംഭൻ	1 ത്രിജട
2 അക്ഷകുമാരൻ	2 ത്രിശിരസ്സ്			2 അനലാ
	3 ദേവാന്തകൻ			3 സരമ
	4 നരാന്തകൻ			

| (ഒററവര)—മകാരം (മകൻ) എന്നതിനെ സൂചിപ്പിക്കുന്നു. || (രണ്ടുവര)—വിവാഹത്തെ സൂചിപ്പിക്കുന്നു.

(1) ദേവവതി—ഗ്രാമിണി എന്ന ഗന്ധർവ്വാധിപന്റെ പുത്രി. (2) സുന്ദരി, കേതുമതി, വസുധ—ഈ മൂന്നുപേരും നർമ്മദ എന്ന ഗന്ധർവ്വസ്ത്രീയുടെ പുത്രികൾ. (3) രാവണൻ, കുംഭകർണ്ണൻ, വിഭീഷണൻ-വിശ്രവസ്സിന്റെ പുത്രന്മാർ. അമ്മ-കൈകസി. (4) മണ്ഡോദരി—മയന്റെയും ഹേമ എന്ന അപ്സരസ്ത്രീയുടെയും മകൾ. (5) വജ്രജ്വാല—വൈരോചനാസുരന്റെ ദൌഹിത്രി. (6) സരമ—ശൈലൂഷൻ എന്ന ഗന്ധർവ്വന്റെ മകൾ.

ഖരൻ-രാവണന്റെ പേരമ്മയായ ബകയുടെ മകൻ. മകൻ-മകരാക്ഷൻ. കുംഭീനസി- പുഷ്പോത്കടയുടെ മകൾ. ഭർത്താവ്- മധു. ജംബുമാലി- പ്രഹസ്തന്റെ മകൻ. യുദ്ധോന്മത്തൻ, മത്തൻ-കുംഭീനസിയുടെ മക്കൾ. വിദ്യുജ്ജിഹ്വൻ-ശൂർപ്പണഖയുടെ ഭർത്താവ്. വിശ്രവസ്സിനു ഇളിബിളിയിൽ (ഭരദ്വാജപുത്രിയിൽ) വൈശ്രവണനുണ്ടായി.

വ. മുദ്രാരാക്ഷസത്തിൽ നന്ദന്റെ മന്ത്രി.

രാക്ഷസധർമ്മചതുഷ്ടയം - പരനാരീസ്പർശനം, പരദ്രവ്യമോഹം, വേദാഭ്യാസം, ശിവഭക്തി.

രാക്ഷസി-സ്ത്രീ. രാക്ഷസസ്ത്രീ. വ. കരുമാം തിരി വലിയ പല്ലും തേററയും മററും. ന. ഒരു സുഗന്ധമുള്ള മരുന്ന്. ർ, കാട്ടുകച്ചോലം, അടവിക്കച്ചോലം. രക്ഷസ്സിനെ സംബന്ധിച്ചത് എന്നർത്ഥം.

രാഗതാഛി-പവിഴം.

രാഗദ്വയം-പൂർണ്ണം (൭ വിധം), ജന്യം (വളരെയുണ്ട്. ഈ രാഗമത്രേ നാം ഉപയോഗിക്കുന്നത്.)

രാഗദ്വേഷം-രാഗംകൊണ്ടുണ്ടായ ദ്വേഷം, വൈരം.

രാഗധൃക്-മാണിക്യം.

രാഗൻ-ഒരു രാജാവ്

രാഗം-പു. ചെമപ്പ്. വ. നിറം. ന. സ്നേഹം. സുഖസാധനങ്ങളിൽ ഉണ്ടാകുന്ന ആഗ്രഹം, പ്രേമം, മൈഥുനേച്ഛ. ർ. മനസ്സിലുണ്ടാകുന്ന ഒരു ഭാവഭേദം. ഖ. സംഗീതശാസ്ത്രപ്രകാരം എല്ലാ രാഗങ്ങൾക്കും കൂടെ പറയുന്ന പേർ, മട്ട്. (രസം, അസൂയ ഇവ നോക്കുക).

രാഗങ്ങൾ ൬. ഓരോ രാഗത്തിനു ആറാറു രാഗിണികളുമുണ്ട്.

'ഭൈരവഃകൌശികശ്ചൈവ
ഹിന്ദോളോദീപകസ്തഥാ,
ശ്രീരാഗോമേഘരാഗശ്ച
രാഗാഃ ഷഡിതികീർത്തിതാഃ'

രാഗലതാ-രീതി.

രാഗവാൻ-സ്നേഹമുള്ളവൻ.

രാഗാംഗഷട്കം-(വരഗുണം) വിഭവം, ഔദാര്യം, സൌന്ദര്യം, സൌശീല്യം, ആഭിജാത്യം, വിദ്യ ഇവ ൬-ം. (വധുഗുണം) കാംക്ഷ, രൂപം, അനുരാഗം, സ്നേഹം, ബഹുമാനം, ലജ്ജ ഇവ ൬-ം

'വിഭവാദികളാമാറു
ഗുണം വരനു ചേരുകിൽ,
കാംക്ഷാമുഖ്യങ്ങളാമാറു
ഗുണം വധുവിനും വരും'

(സുഭാഷിതരത്നാകരം)

രാഗാദി-രാഗം, ദ്വേഷം, മദം, മാത്സര്യം, ലോഭം, മോഹം.

രാഗാദികൾ ൧൬-രാഗം, ദ്വേഷം, കാമം, ക്രോധം, ലോഭം, മോഹം, മദം, മാത്സര്യം, ഈർഷ്യ, അസൂയ, ഡംഭം, ദർപ്പം, അഹംകാരം, ഇച്ഛ, ഭക്തി, ശ്രദ്ധ.

രാഗി-വി. രാഗമുള്ള.

രാഗി-മഞ്ഞപ്പുല്ല്.

രാഗിണി-൧. അനുരാഗമുള്ള സ്ത്രീ, രാഗമുള്ളവൾ. ൨. പഞ്ഞിപ്പുല്ല്.

രാഘവൻ-ശ്രീരാമൻ, രഘുവിന്റെ സന്തതി.

(ശ്രീരാമകഥ എല്ലാവർക്കും അറിയാവുന്നതാണല്ലോ)

രാഘവപാണ്ഡവീയം-ഒരു കാവ്യം.

രാഘവപാണ്ഡവീയം-ഒരു ഉത്തമമായ കൃത്രിമ കാവ്യമാണ്. ഇതിൽ ഒരേ സന്ദർഭത്തിൽ രാഘവന്റെയും പാണ്ഡവന്മാരുടേയും കഥകൾ വിവരിക്കുന്നു. ഒരേസമയത്തു രാമായണ ഭാരത കഥകൾ ഒന്നിച്ചു വർണ്ണിക്കുന്നതുകൊണ്ടു സംസ്കൃതഭാഷയിൽ കവിക്കുള്ള വാസനയും വക്രതയും പാണ്ഡിത്യവും വെളിവാകുന്നു. അധികവും ശ്ലേഷംകൊണ്ടുള്ള ചെപ്പടിവിദ്യയാണ്. ഈമാതിരി ഗ്രന്ഥം സംസ്കൃതത്തിലേ നിർമ്മിക്കാൻ കഴിയൂ. ഗ്രന്ഥകർത്താവ് 'കവിരാജൻ' ആകുന്നു.

രാഘവം-൧. കടൽ. ൨. ഒരുവക വലിയ മത്സ്യം.

രാഘവവിലാസം-ഒരു കാവ്യം.

കർത്താവു സാഹിത്യദർപ്പണത്തിന്റെ കർത്താവായ വിശ്വനാഥനാകുന്നു. പ്രമേയം രാമചരിതം.

രാങ്കലം-ഒരുവക മുള്ള്.

രാങ്കവം- വസ്ത്രങ്ങൾ വാല്കം, ഫാലം, കൌശേയം, രാങ്കവം ഇങ്ങിനെ നാലു തരം ഉള്ളതിൽ ഒന്ന്. മൃഗരോമംകൊണ്ടു നെയ്യുന്നത് 'രാങ്കവം'. മൃഗം =(പുള്ളി) മൃഗജാതി. (ഏതുതരം രോമംകൊണ്ടു നെയ്തതായാലും രാങ്കവം തന്നെ). മയിർപ്പടം, കമ്പിളി.

രാങ്കവം-വി. മാനിന്റെ രോമംകൊണ്ടുണ്ടാക്കിയ.

രാജക-വി. രാജാവുള്ള.

രാജകദംബകം-ചൊങ്ങികടമ്പ്.

രാജകം-രാജാക്കന്മാരുടെ കൂട്ടം.

രാജകരം - രാജാവിനു കൊടുക്കേണ്ടുന്ന കരം.

രാജകശേരു-കഴിമുത്തങ്ങം, പെരുമുത്തങ്ങം.

രാജകുയിൽ-ഒരുവക കറുത്തപക്ഷി.

രാജക്കൊരു-പുളവ എന്നു പേരായ വലിയ പരുവ്.

രാജക്ഷോഭം-രാജകോപം.

രാജഗൃഹം-൧. രാജഭവനം. ൨. മഗധരാജ്യത്തിന്റെ തലസ്ഥാനം.

രാജതം-വി. വെള്ളികൊണ്ടുള്ള.

രാജതരംഗിണി- ഒരു കാശ്മീരരാജ്യചരിത്രം.

ശ്രുതിപ്പെട്ട ഈ ഗ്രന്ഥത്തിന്റെ കർത്താവ് കല്ഹണപണ്ഡിതനാണ്. ഇതുണ്ടായതു ഉദ്ദേശം ൧൧൪൮-ലാകുന്നു. സംസ്കൃതത്തിൽ രാജ്യചരിത്രരീതിയിൽ ഇതല്ലാതെയില്ലെന്നു കാണുന്നു.

രാജതാപം-രാജാവിന്റെ അവസ്ഥ.

രാജദ്വാരം-രാജധാനിയുടെ പടിവാതിൽ.

രാജധാനി-രാജാവിന്റെ ഭവനം.

രാജധാന്യം-ചാമ.

രാജൻ-ഇതു മററ ചില വാക്കുകളുടെ ഒടുക്കം ചേർക്കുമ്പോൾ രാജാവ്, മുഖ്യൻ, ശ്രേഷ്ഠൻ എന്നീ അർത്ഥങ്ങൾ വരും.

രാജനയം-തന്ത്രത്തോടുകൂടിയ രാജ്യഭരണ വഴി.

രാജനിംബൂകം-മധുരനാരകം.

രാജനീതിപഞ്ചാംഗം-സഹായം, സാധനോപായം, ദേശകാലവിഭാഗം, ആപത്തിന്റെ പരിഹാരം, സന്ധി ഇവ ൫-ം.

രാജന്യകം-ക്ഷത്രിയസമൂഹം.

രാജന്യൻ-ക്ഷത്രിയൻ. ശോഭിക്കുന്നവൻ എന്നർത്ഥം.

'രാജന്യസ്ത്രീമണിയുടെ ഗുണൌഘ-
ങ്ങളനന്യാദൃശങ്ങൾ'
(മയൂരസന്ദേശം)

രാജന്വത്ത് - സകലഗുണസമ്പന്നനായ രാജാവിനാൽ രക്ഷിക്കപ്പെടുന്ന ദേശം. (ന്വാൻ, ന്വതീ, ന്വത്).

'രാജന്വതീമാഹുരനേനഭൂമിം'
(രഘു)

രാജന്വൽ-വി. ൧. രാജാവിനോടുകൂടിയ. ൨. രാജാവുള്ള. (ന്വാൻ, ന്വതീ, ന്വൽ).

രാജപിണ്ഡം-രാജാവിൽ നിന്നും കിട്ടുന്ന ആഹാരം.

രാജപുത്രി-൧. രാജാവിൻെറ മകൾ. ൨. നച്ചെലി. ൩. പേച്ചുര. ൪. അരേണുകം. ൫. പിച്ചകം.

രാജപുത്രികാ- ൧. പിച്ചകം. ൨. തംറാവ്.

രാജപുരുഷന്മാർ-ഉദ്യോഗസ്ഥന്മാർ.

രാജബലാ-പ്രസാരണി, തലനീലി. ബലപ്രദങ്ങളിൽവെച്ചു രാജാവു എന്നർത്ഥം.

പ്രസാരണിയും തലനീലിയും രണ്ടാണെന്നും പക്ഷമുണ്ട്.

രാജബീജി-രാജവംശത്തിൽ പിറന്നവൻ. (നകാരാന്തം).

രാജബുദ്ധി-൧. രാജാവിൻെറ ബുദ്ധി. ൨. വലിപ്പമുള്ള ബുദ്ധിക്കു പറയുന്ന പേർ.

രാജഭണ്ഡാരം-രാജദ്രവ്യം.

രാജഭദ്രകം-മുരിക്ക്.

രാജഭാഗം-രാജാവിനുകൊടുക്കുന്നകരം.

രാജഭാര്യാ-രാജ്ഞി.

രാജമല്ലികാ-ഒരു പൂമരം.

രാജമാന്യ-വി. രാജാവിനെപ്പോലെ മാനിക്കത്തക്ക, ബഹുമാനത്തെ സൂചിപ്പിക്കുന്നതിനായി ആളുകളുടെ പേരിനു മുമ്പിൽ ചേർത്തെഴുതുന്നത്. ഉ-ം, രാജമാന്യരാജശ്രീ, പി. ദാമോദരൻ നായർ അവർകൾ. ഇതിനെ ചുരുക്കി രാ രാ. ശ്രീ എന്നാക്കിയിരിക്കുന്നു. ചിലപ്പോൾ 'മഹാരാജമാന്യരാജശ്രീ' എന്നും എഴുതാറുണ്ട്. ഇതിൻെറ ചുരുക്കമാണ് 'മ.രാ.രാ.'

ഇപ്പോൾ മുൻ പറഞ്ഞവയ്ക്കു പകരം 'ശ്രീമാൻ' എന്നുള്ള പ്രയോഗമാണ് അധികമായി കാണുന്നത് = ശ്രീമാൻ, പി. ചന്ദ്രശേഖരൻ നായർ അവർകൾ. സ്ത്രീകൾക്കു ശ്രീമതി എന്നും എഴുതിവരുന്നു. ഉ-ം, ശ്രീമതി, എൽ. ഗൌരി അമ്മ അവർകൾ.

രാജമാർഗ്ഗം-രാജവഴി.

രാജമാഷം-പെരുമ്പയറ്.

രാജമുദ്ര-രാജചിഹ്നം.

രാജമൌലി-൧. രാജശ്രേഷ്ഠൻ. ൨. ചന്ദ്രചൂഡനായ ഭഗവാൻ.

രാജയക്ഷ്മാവ്-ഒരു ദീനം, ക്ഷയം.

രാജാവിനു് അതായതു ചന്ദ്രനു യാതൊന്നുകൊണ്ടു രോഗമുണ്ടായോ ആകയാൽ രാജയക്ഷ്മാവു എന്നു പറയപ്പെടുന്നു.

'രാജ്ഞശ്ചന്ദ്രമസോയസ്മാൽ
അഭൂദേഷകിലാമയ!
തസ്മാത്തംരാജയക്ഷ്മതി
കേചിദാഹുർമ്മനീഷിണഃ'
(സുശ്രുതം)

രാജയക്ഷ്മാവിൻെറ ലക്ഷണം-ചുമലുകളിലും രണ്ടു പാർശ്വങ്ങളിലും വേദന കാണും. കൈകാലുകൾ ചുട്ടും. സകലാവയവങ്ങളും വേദനയോടും ജ്വരത്തോടും കൂടിയിരിക്കും.

രാജയോഗം-പ്ര. രാജാവാകുന്നതിനുള്ള യോഗം. ഉ. അഭ്യാസബലത്താൽ മനസ്സിനെ ഒരു ശസ്ത്രരൂപത്തിലാക്കി അതിൽ മന്ത്രശക്തിവൈഭവത്താൽ വേണ്ടുവോളം ശക്തി നിറച്ചു ഉദ്ദിഷ്ടശത്രുവിന്റെ നേരെ പ്രക്ഷേപിക്കുക.

രാജയോഗ്യ-വി. രാജാവിനു കൊള്ളുവുന്ന.

രാജരംഗം-വെള്ളി.

രാജരത്നം-രാജശ്രേഷ്ഠൻ.

രാജരാജൻ-പ്ര. വൈശ്രവണൻ. യക്ഷന്മാരുടെ രാജാവ് എന്നർത്ഥം. ഉ. ചക്രവർത്തി.

രാജർഷഭൻ-രാജപുംഗവൻ.

രാജർഷി-പ്ര. ഋഷികൾ ഏഴുതരമുള്ളതിൽ ഒരുവക ഋഷി. ഉ. ഭക്തിയും തപസ്സും കൊണ്ടു ഋഷിക്കു തുല്യനായ രാജാവ്, വിശ്വാമിത്രൻ, ജനകൻ, പുരൂരവസ്സ് മുതലായവരെപ്പോലെ തപസ്സുചെയ്തു ഋഷിയായ ക്ഷത്രിയൻ.

രാജവൽ-വി. രാജാവുള്ള.

രാജവംശ്യ-വി. രാജവംശത്തിലുള്ള.

രാജവംശ്യൻ-രാജവംശത്തിൽ പിറന്നവൻ.

രാജവർജ്യചതുഷ്ടയം-അല്പപ്രജ്ഞൻ, ദീർഘസൂത്രൻ, അലസൻ, ചാരണൻ ഇവ ൪-ം.

രാജവല്ലഭം-പ്ര. ഞെട്ടികഴിയൻമാവു്. ഉ. പഴമുൺപാല. ന. വലിയ ലന്ത.

രാജവല്ലി-പ്ര. ഒരുമാതിരി ചുര. ഉ. പാവൽ.

രാജവഴി-പെരുവഴി.

രാജവി-ഒരു പക്ഷി.

രാജവിരൽ-നടുവിലത്തെ വിരൽ.

രാജവീഥി-രാജവഴി.

രാജവൃക്ഷം-പ്ര. കൊന്നമരം. രോഗരാജാവിനെ ഉന്മൂലനംചെയ്യുന്നതു്, വൃക്ഷങ്ങളുടെ രാജാവ് ഇങ്ങനെ ശബ്ദാർത്ഥങ്ങൾ. ഉ. ഇരന്തപ്പന.

രാജവേശ്മം-രാജധാനി.

രാജശാസനം-രാജകല്പന.

രാജശേഖരൻ-ഒരു പ്രസിദ്ധകവി.

ഇദ്ദേഹം ഏഴും പത്തും ശതാബ്ദങ്ങൾക്കു മദ്ധ്യേ ജീവിച്ചിരുന്നു. ഇദ്ദേഹത്തിന്റെ മററു കൃതികൾ കർപ്പൂരമഞ്ജരി, പ്രചണ്ഡപാണ്ഡവം, ബാലരാമായണം, ബാലഭാരതം, വിദ്ധശാലഭഞ്ജികം മുതലായ നാടകാദികളാണ്.

രാജശ്രീ-പ്ര. രാജാവിന്റെ ശോഭ. ഉ. രാജാവിന്റെ സമ്പത്തു്.

രാജസ-വി. രജോഗുണത്തെ സംബന്ധിച്ച.

രാജസക്കാരൻ-രസികനെന്നു നടിച്ചു നടക്കുന്നവൻ.

രാജസദനം-അരമന.

രാജസഭക്തി-കീർത്തി, ഐശ്വര്യം എന്നിത്യാദിക്കായി പ്രതിമ മുതലായവയിൽ അച്യുതനെ അർച്ചിക്കുന്നതു.

രാജസഭാ-രാജാവിന്റെ സഭ.

രാജസർപ്പം-സർപ്പങ്ങളിൽ പ്രമാണി.

രാജസലക്ഷണചതുഷ്ടയം-കാമ്യമായി കർമ്മംചെയ്ക, നിസ്സാരത്തിലും ഭയംതോന്നുക, അസൽകാര്യോദ്യമം, വിഷയാസക്തി ഇവ നാലും.

രാജസാരസം-മയിൽ.

രാജസി-പ്ര. ഒരു ദേവി. ഉ. കരിങ്കറുക.

രാജസിംഹം - രാജശ്രേഷ്ഠൻ, മഹാരാജാവ്.

രാജസിംഹാസനം-രാജാക്കന്മാർ ഇരിക്കുന്ന പീഠം.

രാജസൂയം-ഒരു വലിയ യാഗം. രാജാവിനാൽ നിഷ്പാദയിതവ്യം. രാജാവ്=ലതാത്മകനായ സോമൻ—സോമലത.

അന്ന് ഇതിൽ അഭിഷവണം ചെയ്യുന്നു. അതിനാൽ ഈ പേർ വന്നു. ഇതു പതിനേഴര മാസം കൊണ്ടു അവസാനിക്കണം.

ചക്രവർത്തികളുടെ പട്ടാഭിഷേകത്തിൽ ചെയ്യപ്പെടുന്നതാണ്.

രാജഹത്യ-രാജാവിനെ കൊല്ലുക

രാജഹംസം- അരയന്നപ്പക്ഷി, ചുണ്ടും കാലും ചുവന്നിരിക്കുന്ന അന്നം.

കൊക്കും കാലും ചുവന്നും ബാക്കി മുഴുവൻ വെളുത്തും ഉള്ള ഹംസങ്ങളാത്രേ രാജഹംസങ്ങൾ.

രാജാ-കർപ്പൂരം.

രാജാംഗദശകം—നാട്, മല, നദി, ഊര്, കൊട്ടാരം, കുതിര, ആന, മുരശ്, കൊടി, ചെങ്കോൽ. (ദശരാജാംഗം എന്നും പറയുന്നു).

രാജാഗ്നി-രാജകോപം.

രാജാ(വ്)-൧. രാജ്യം രക്ഷിക്കുന്നവൻ. ൨. ക്ഷത്രിയൻ. ൩. ചന്ദ്രൻ. ശോഭിക്കുന്നവൻ എന്നർത്ഥം. ൪. യുധിഷ്ഠിരൻ ൫. ഇന്ദ്രൻ. ൬. യക്ഷൻ. ൭. യജമാനൻ. ൮. വൃഷം.

സഹായം, സാധനോപായം, ആപത്തിനു പരിഹാരം നേടുക, ദേശവിഭാഗം, കാലവിഭാഗം-ഇവയെ 'രാജനീതിപഞ്ചകം' എന്നു പറയുന്നു.

രാജാക്കന്മാർ ഒമ്പതുവിധം.

൧. സാർവ്വഭൗമചക്രവർത്തി-ആസമുദ്രക്ഷിതീശൻ.

൨. അധിരാജൻ- നീതിന്യായതല്പരത, ഷഡ്ഗുണം ശക്തി ഇവയോടുകൂടിയിരിക്കണം. സൂര്യവംശത്തിലോ ചന്ദ്രവംശത്തിലോ ജനിച്ചിരിക്കണം. ആറു സംസ്ഥാനങ്ങളുടെ ഭരണം ഏററിരിക്കണം.

൩. നരേന്ദ്രൻ- മൂന്നു അംശകന്മാരായ രാജാക്കന്മാരെ തോല്പിക്കണം. രാജ്യം അടക്കി നീതിയോടും ക്ഷേമത്തോടും ഭരിക്കണം.

൪. പാർഷ്ണികൻ-ഈ ഭരണാധികാരി നരേന്ദ്രനു കീഴടങ്ങിയിരിക്കണം. പ്രാകാരം മുതലായവയാൽ പരിരക്ഷിതമായ സംസ്ഥാനത്തെ ഭരിക്കണം.

൫. പട്ടധൃക്ക്-നരേന്ദ്രനു കീഴ്പെട്ടിരിക്കണം. ഒരു കോട്ട മാത്രമുള്ള രാജ്യം ഭരിക്കണം. നല്ല ഗുണമുള്ളയായിരിക്കണം.

൬. മണ്ഡലേശ്വരൻ—ഒരു സംസ്ഥാനത്തിന്റെ ഒരു ഭാഗത്തിലെ ഭരണാധികാരി.

൭. പട്ടഭാക്ക്—മണ്ഡലേശ്വരനു കീഴ്പെട്ടിരിക്കണം. സാമുദായികങ്ങളായ ഏർപ്പാടുകളെ നടത്തണം. ധർമ്മാർത്ഥങ്ങളെ സംരക്ഷിക്കണം.

൮. പ്രഹാരകൻ-ചതുർവ്വർണ്ണത്തിലേതിലെങ്കിലും ഉൾപ്പെടണം. സ്വന്തമായി ഒരു കോട്ട വേണം.

൯. ഗ്രാമ (അസ്ത്ര) ഗ്രാഹി - ഒരു കോട്ടയുടെ ആധിപത്യം ഉവണം. ഒരു നഗരിയുടെ ഭരണകർത്തൃത്വം ഉണ്ടായിരിക്കണം. ഏതാനും രാജ്യഭാഗങ്ങളിൽ മാത്രം അധികാരം സിദ്ധിച്ചിരിക്കണം. (ഇങ്ങിനെ മനുസ്മൃതി)

ശുക്രനീതിപ്രകാരം ൯- ഹീനസാമന്തൻ, സാമന്തൻ, മാണ്ഡലികൻ, രാജാവ്, മഹാരാജാവ്, സ്വരാട്ട്, സമ്രാട്ട്, വിരാട്ട്, സാർവ്വഭൗമൻ.

രാജാദ(ത)നം-മുര(റ)ൾ മരം. രാജാക്കന്മാരാൽ ഭക്ഷിക്കപ്പെടുന്നത് എന്നർത്ഥം.

രാജാദനം-൧. മുരൾമരം. ൨. പഴമുൺപാല. ൩. പ്ലാശു.

രാജാദനീ-പഴമുൺപാല.

രാജാധിരാജൻ-മഹാരാജാവ്.

രാജാനകരത്നകണ്ഠൻ-ഒരു സംസ്കൃത കവി. ധൌമ്യായനവംശം. രാജാനക ശംകരകണ്ഠന്റെ പുത്രൻ. ൧൭൭൭ വിക്രമാബ്ദത്തിൽ സ്തുതികുസുമാഞ്ജലിക്കു ലഘുപഞ്ചിക എന്നൊരു വ്യാഖ്യാനവും രത്നശതക (സൂര്യസ്തവ)വും ഉണ്ടാക്കി.

രാജാന്നം-രാജാവിന്റെ കല്പനപ്രകാരം കിട്ടുന്ന ശമ്പളം.

രാജാഭിഷേകം- രാജാവിനെ അഭിഷേകംചെയ്യുക

രാജാർഹ-വി. രാജാവിന്നു യോഗ്യമായുള്ള

രാജാർഹം-അകിൽ. രാജാക്കന്മാൎക്കു യോഗ്യം എന്നർത്ഥം. (ചെന്നിനായകമരം എന്നും കാണുന്നു).

രാജാർഹാ-ഞാവൽ.

രാജാവർത്തം-ഒരു രത്നം.

രാജാസനം-സിംഹാസനം.

രാജി-൧. പങ്ക്തി, മുറിയാത്തുള്ള വര, വരി. ൨. ഇടതൂർമ്മയുള്ള വൃക്ഷസമൂഹം. ശോഭിക്കുന്നതു് എന്നർത്ഥം ൩. കൂട്ടം. ൪. ശരീരത്തിന്നകത്തുള്ള ഒരു ചെറിയ പാത്രം. ൫. ഉടമ്പടിയോല. ൬. പരസ്പരസമ്മതം.

രാജിക-൧. കറുത്ത കടുക്. ശോഭയുള്ളതു് എന്നർത്ഥം. ൨. ഒരു ധാന്യം. ൩. ചെങ്കടുക്. ൪. വരി, പങ്ക്തി ൫. വയൽ.

രാജിക്കുന്നു-ശോഭിക്കുന്നു.

രാജിത-വി. ശോഭിക്കപ്പെട്ട.

രാജിമാൻ-കൈകപ്പൻ പടവലം.

രാജിലം-൧. ചേര. ഇഴഞ്ഞു നടന്നു ഭൂമിയെ അടയാളപ്പെടുത്തുന്നവൻ എന്നർത്ഥം. പുള്ളികൾ ഉള്ളവൻ എന്നുമാവാം. ൨. വിഷമില്ലാത്തതും ഉപദ്രവം ചെയ്യാത്തതുമായ ഒരുവക സർപ്പം.

രാജീവം-൧. താമരം. അല്ലികളാകുന്ന രാജികൾ (വരകൾ) ഉള്ളതു് എന്നർത്ഥം. നീലത്താമര. ൨. ആന. ൩. വണ്ടാരംകോഴി ൪. വരിമീൻ വരകൾ ഉള്ളതു് എന്നർത്ഥം. ൫ ഒരുവക മാൻ.

രാജേന്ദ്രൻ-രാജശ്രേഷ്ഠൻ.

രാജേഷ്ട-വാഴ.

രാജ്ഞി-൧. രാജസ്ത്രീ, രാജഭാര്യ. ൨. വെള്ളോട്, പിച്ചള. ൩. അമരി. ൪. പിച്ചകം. ൫. കരിങ്കടുക്. ൬. സൂര്യന്റെ ഭാര്യ.

രാജ്യക്കാർ-രാജ്യത്തിൽ പാർക്കുന്നവർ.

രാജ്യതന്ത്രം-രാജ്യഭരണോപായം, രാജ്യഭരണസിദ്ധാന്തം.

രാജ്യപരിവർത്തനം — അന്തച്ഛിദ്രമോ ക്ഷോഭമോ ഹേതുവായിട്ടു ഒരു രാജ്യത്തിലുണ്ടാകുന്ന മാററം.

രാജ്യഭാരം-രാജ്യത്തെ രക്ഷിക്കുക.

രാജ്യം-നാട്, ഒരു രാജാവിന്റെ അധികാരത്തിലുള്ള ഭൂമി.

ഐശ്വര്യം, അരോഗത, സുഖം, കാവൽ (രക്ഷ), കൃഷിബഹുലത ഇവയ്ക്കു 'രാജ്യലക്ഷണപഞ്ചകം' എന്നു പേർ.

രാജ്യാംഗം-രാജാവ്, മന്ത്രി, ബന്ധു, ഭണ്ഡാരം, രാജ്യം, കോട്ട, സൈന്യം ഇവ ൭. (പുരവാസികൾ, ഗുരു ഇങ്ങിനെ രണ്ടുകൂടിയുണ്ടെന്നു കാണുന്നു).

സ്വാമി മുതൽ ൭-ം, കൂടിയതു രാജ്യാംഗങ്ങൾ ആകുന്നു. 'സ്വാമ്യമാത്യശ്ച രാഷ്ട്രഞ്ച ദുർഗ്ഗം കോശോബലം സുഹൃൽ, പരസ്പരോപകാരീദം സപ്താംഗം രാജ്യമുച്യതേ'. സ്വാമി മുതൽക്കുള്ള ഏഴു അംഗങ്ങളും തികച്ചുണ്ടെങ്കിലേ രാജ്യമാകയുള്ളു.

രാടി-പ്ര. പക്ഷി. വ. യുദ്ധം.

രാൾ, രാട്ട്-രാജാവ്. ശോഭിക്കുന്നവൻ എന്നർത്ഥം.

രാഠം-മലങ്കാര.

രാണം-പ്ര. ഇല. വ. മയിലിന്റെ വാൽ.

രാണികാ-കടിഞ്ഞാൺ.

രാൺവം-സൈന്യം.

രാതി-പ്ര. ബന്ധു. വ. സമ്മാനം.

രാത്രകൻ-ഒരു വർഷം വേശ്യാഗൃഹത്തിൽ പാർക്കുന്നവൻ.

രാത്രകം-അഞ്ചു രാത്രികൂടിയതു്.

രാത്രി-പ്ര. ആദിത്യൻ അസ്തമിച്ചാൽ ഉദിക്കുന്നതുവരെയുള്ള സമയം. സുഖത്തെ കൊടുക്കുന്നതു് എന്നർത്ഥം. വ. മഞ്ഞൾ. ന. മരമഞ്ഞൾ.

രാത്രികരം-കർപ്പൂരം.

രാത്രികാ-രാത്രി.

രാത്രികാശികാ-താമരപ്പൊയ്ക.

രാത്രിജ-വി രാത്രിയിലുണ്ടായ.

രാത്രിജം-നക്ഷത്രം.

രാത്രിജാഗരം-വി രാത്രിയിൽ കാത്തു സൂക്ഷിക്കുന്ന.

രാത്രിജാഗരം-പട്ടി

രാത്രിഞ്ചരൻ, രാത്രിചരൻ-പ്ര. രാക്ഷസൻ. വ. കള്ളൻ.

രാത്രിന്ദിവം-അ. രാത്രിയും പകലും ഇടവിടാതെ.

രാത്രിപുഷ്പം-ആമ്പൽ

രാത്രിമണി-കർപ്പൂരം.

രാത്രിവികാശിനി-കരുത്ത ആമ്പൽ

രാത്രിവിശ്ലേഷഗാമി-ചക്രവാകപ്പക്ഷി

രാത്രിവേദം-കോഴി.

രാധാദേവി-ജയദേവരുടെ അമ്മ.

രാദ്ധ-വി. സന്തോഷിപ്പിക്കപ്പെട്ട, തൃപ്തി വരുത്തിയ.

രാദ്ധാന്തം-നിശ്ചയം, സിദ്ധാന്തം, ആലോചനയുടെ മറുകര കണ്ടതു് എന്നർത്ഥം.

രാധം-പ്ര. ഇടവമാസം, വിശാഖമാസം. വ. ദയ, സ്നേഹം. ന. ഐശ്വര്യം.

രാധാ-പ്ര. വിശാഖനക്ഷത്രം. കാര്യങ്ങളെ സാധിപ്പിക്കുന്നതിനു കാരണമുള്ളതു എന്നർത്ഥം. വ. വൈശാഖമാസം, വിശാഖനക്ഷത്രയുക്തയായ പൗർണ്ണമിയോടുകൂടിയതു് എന്നർത്ഥം. ന. ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ പ്രിയയായ ഒരു ഗോപസ്ത്രീ.

ഗീതാഗോവിന്ദത്തിന്റെ നായികയുമാണു. ഗോപാലനായ അയനഘോഷന്റെ ഭാര്യയായിരുന്നു. ലക്ഷ്മിയുടെ അവതാരമാണെന്നു വിശ്വസിച്ചു ചിലർ സേവിച്ചുവരുന്നു. രാധയെ രാധിക എന്നും പറയും.

ശ. മിന്നൽ. ഒ. കർണ്ണന്റെ വളർത്തമ്മ, അതിരഥന്റെ ഭാര്യ. ന. നെല്ലി. ര. വിഷ്ണുക്രാന്തി. വ്യ. വിജയം.

രാധാപതി (രമണൻ)-കൃഷ്ണൻ.

രാധേയൻ-രാധാസുതൻ, കർണ്ണൻ.

രാപ്പകൽ-അ. രാവും പകലും.

രാപ്പട്ട്-കരുത്തപട്ടു്.

രാപ്പനി-രാത്രിമാത്രം പനിയുണ്ടായിരിക്കുക.

രാപ്പുരുമാററം-രാത്തെണ്ടൽ.

രാഭോജനം-രാത്രിഭക്ഷണം, അത്താഴം.

രാമ-വി. പ്ര. ഭംഗിയുള്ള. വ. കറുത്ത. ന. വെളുത്ത.

രാമഘട്ടം-മന്ദാകിനീനദിയുടെ ഒരു കടവു്.

രാമചന്ദ്രൻ-ശ്രീരാമൻ.

രാമചന്ദ്രകവി-ഒരു സംസ്കൃതകവിയാണു്. ഹേമചന്ദ്രാചാര്യന്റെ ശിഷ്യൻ

സിദ്ധഹേമം എന്ന ശബ്ദാനുശാസനം, സത്യഹരിശ്ചന്ദ്രനാടകം ഇവയുണ്ടാക്കി പ്രബന്ധകർത്താവെന്നു പ്രസിദ്ധിയുണ്ടു്.

രാമചരിതം- മദ്ധ്യമലയാളകാലത്തുണ്ടായിട്ടുള്ള ഒരു പുസ്തകം.

രാമച്ചം-ഒരങ്ങാടിമരുന്നു്.

രാമഠം- പെരുങ്കായം. രാമഠദേശത്തിലുണ്ടായതു് എന്നർത്ഥം.

രാമഠി-കറിക്കായം.

രാമണീയക-വി. മനോഹരമായ, സന്തോഷിപ്പിക്കത്തക്ക. (നാമം-രാമണീയകത, രാമണീയത്വം).

രാമണീയകം-മനോഹരിത്വം.

രാമദൂതൻ-ഹനുമാൻ

രാമദേവവർഷം- ഫാൻർ-ക്കു് ന്ദർന്ന-ന്ദർ൭.

രാമൻ-൧. ശ്രീരാമൻ. ൨. പരശുരാമൻ. ൩. ബലരാമൻ സൌന്ദര്യത്താൽ എല്ലാവർക്കും സന്തോഷം വരുത്തുന്നവൻ എന്നർത്ഥം. യോഗികൾക്ക ആനന്ദം വരുത്തുന്നവൻ എന്നുമാവാം. ഇങ്ങനെ രാമന്മാർ ൩.

മൂന്നു രാമന്മാരുടേയും വിവരത്തിനു 'അവതാരം' എന്ന ശബ്ദം നോക്കുക.

ദശരഥപുത്രനായ ശ്രീരാമന്റെ കഥ മഹാഭാരതത്തിൽ വനപർവ്വത്തിൽ സംഗ്രഹിച്ചിട്ടുണ്ടു്. രാമായണം കൊണ്ടു സവിസ്തരം അറിയാമല്ലോ.

സൂര്യവംശത്തിൽ പ്രസിദ്ധനായി ദശരഥൻ എന്നൊരു രാജർഷി ഉണ്ടായിരുന്നു. അദ്ദേഹം മൂന്നു ഭാര്യമാരൊന്നിച്ചു അയോദ്ധ്യയിൽ സുഖമായി പാർത്തുവന്നു. പുത്രസന്താനം ഇല്ലായ്കയാൽ പുത്രകാമേഷ്ടി ആരംഭിച്ചു. യാഗത്തിൽ നിന്നു ലഭിച്ച പായസം ഹേതുവായിട്ടു മൂന്നു ഭാര്യമാർക്കും ഗർഭമുണ്ടായി പ്രസവിച്ചു. മൂത്തവൻ രാമനും അതിനിളയവൻ ഭരതനും പിന്നത്തെവർ ലക്ഷ്മണശത്രുഘ്നന്മാരുമായിരുന്നു. ഒരിക്കൽ വിശ്വാമിത്ര മഹർഷി വന്നു യാഗരക്ഷക്കായി ശ്രീരാമനെ അയക്കണമെന്നു ദശരഥനോടു പറഞ്ഞു. വ്യസനമുണ്ടായിരുന്നെങ്കിലും രാമലക്ഷ്മണന്മാരെ മുനിയൊന്നിച്ചയച്ചു. അവർ പുറപ്പെട്ടു. ദാഹവും വിശപ്പും ഉണ്ടാകാതെയിരിപ്പാൻ മുനി അവർക്കു 'ബലം' 'അതിബലം' എന്ന രണ്ടു മന്ത്രങ്ങളെ കൊടുത്തു. ദുഷ്ടയായ താടകയെ രാമൻ വധിച്ചു. പല രാക്ഷസരേയും രാമൻ ഒടുക്കി. മിഥിലയെ പ്രാപിച്ചു രാമൻ ശിവന്റെ വില്ലു ഖണ്ഡിച്ചു് ജനകപുത്രിയായ സീതയെ വിവാഹം കഴിച്ചു് അയോദ്ധ്യയിലേക്കു മടങ്ങി. വഴിമദ്ധ്യേ രാമചന്ദ്രൻ ഭാർഗ്ഗവരാമനെ ജയിച്ചു. രാമചന്ദ്രനെ യുവരാജാവായി അഭിഷേകം കഴിപ്പാൻ ദശരഥൻ നിശ്ചയിച്ചു. കൈകേയി തടഞ്ഞു. കൈകേയി ഹേതുവായിട്ടു രാമലക്ഷ്മണന്മാർ സീതയൊന്നിച്ചു വനത്തിൽ പോയി. പുത്രദുഃഖം ഹേതുവായിട്ടു ദശരഥൻ മരിച്ചു. ഭരതൻ ചിത്രകൂടത്തിൽ വസിക്കുന്ന ശ്രീരാമനെക്കണ്ടു മെതിയടി വാങ്ങി മടങ്ങി. രാമാദികൾ അത്രിയുടെ ആശ്രമത്തിൽ ഒരു രാത്രി കഴിച്ചു. പിന്നീടു ദണ്ഡകവനത്തെ പ്രാപിച്ചു് പല മഹർഷിമാരുടേയും ആശ്രമങ്ങളെ സന്ദർശിച്ചു. പിന്നെ ഗോദാവരീതീരത്തിൽ പഞ്ചവടിയിൽ എത്തി. ശൂർപ്പണഖയുടെ നാസാകുചങ്ങളെ ലക്ഷ്മണൻ ഛേദിച്ചു. ഖരദൂഷണാദികളെ രാമൻ വധിച്ചു. മാരീചൻ പൊന്മാനായി രാവണാജ്ഞയാ വരികയും രാമനാൽ ഹതനാകയും ചെയ്തു. സീതയെ രാവണൻ മായാമഹർഷിയായിട്ടു മോഷ്ടിച്ചുകൊണ്ടുപോയി. ശ്രീ

രാമാദികൾ ഹനുമാന്റെ പ്രേരണയോടുകൂടി സുഗ്രീവനുമായി സഖ്യംചെയ്തു. ബാലിയെ കൊന്നു ഹനുമാൻ ലങ്കയിലെത്തി സീതാദേവിയെ കണ്ടു. ലങ്കയെ ഭസ്മമാക്കി. തിരിയെ വന്നു സ്വാമിയെ വിവരം അറിയിച്ചു. എല്ലാവരും ഒന്നിച്ചുചെന്നു രാവണാദികളെ വധിച്ചു സീതയെ വീണ്ടെടുത്തു. ശ്രീരാമപുത്രന്മാർ—കുശൻ, ലവൻ.

൪. വരുണൻ. ൫. ഒരു പേർ ൬. മനോഹരൻ. ൭. യോഗിക്കു രമിക്കുന്നതിനുള്ള വാസസ്ഥാനം.

ശ്രീരാമന്റെ ജനനം.

മിസ്റ്റർ വാൾട്ടർ ആർ. ഓൾഡ് എന്ന ശാസ്ത്രജ്ഞൻ കണക്കാക്കിയതു്.

ക്രിസ്തു ജനിക്കുന്നതിനു മുമ്പ് ൧൭൧൧ ഫെബ്രുവരി ൧൦-ാംനു-യാണെന്നു കണ്ടിരിക്കുന്നതായി 'നാളഡ്ജ്' എന്ന പത്രഗ്രന്ഥത്തിൽ പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തിയിരിക്കുന്നു. അതു കഴിഞ്ഞിട്ടു് ഇപ്പോൾ [illegible] സംവത്സരവും ആറു മാസവും കഴിഞ്ഞിരിക്കുന്നു. (കൈരളി ൧൦൯൫ ചിങ്ങം).

രാമം—൧. പച്ചില. ൨. ചീര. ൩. കൊട്ടം. ൪. കതിര. ൫ പെരിയകലമാൻ, പെരുംചമരിമാൻ ക്രീഡാശീലമുള്ളതു് എന്നർത്ഥം. ൬. ഇരുട്ടു്. ൭. കഷ്ടം.

രാമസഖി—സുഗ്രീവൻ.

രാമസേതു—ശ്രീരാമൻ കെട്ടിച്ച അണ.

സമുദ്രക്കരയിൽ നിന്നും ഉള്ളിലോട്ടു രണ്ടു ഫർലാംഗ് വീതിയിൽ കെട്ടപ്പെട്ടിട്ടുള്ളതും കന്യാകുമാരി കോടി മുതൽ കോവളം വരെ മൂന്നു മയിൽ നീളമുള്ളതുമാണ്. ഇതു സീതാന്വേഷണാർത്ഥം, ശ്രീരാമൻ നിർമ്മിച്ചതാകുന്നു, വിശാഖംമാവിന്റെ പുത്രനായ നളന്റെ പണിയാണു്".

രാമാ—൧. സുന്ദരി. ൨. സ്ത്രീ, രമിക്കുന്നവൾ. ൩. നദി. ൪. കാവിമണ്ണ്. ൫. പെരുങ്കായം ൬. വെളുത്ത കണ്ടകാരിച്ചുണ്ട. ൭. കറവവാഴ. ൮. ഗോരോചന. ൯. അശോകം. ൧൦. പുരുഷോപഭോഗം കൊണ്ടു സുഖിക്കുന്നവൾ.

രാമാനം—രാത്രി.

രാമാനുജൻ—൧. ഒരു വൈഷ്ണവ നവീകരണക്കാരൻ.

വളരെ ഗ്രന്ഥങ്ങൾ രചിച്ചിട്ടുണ്ടു്.

൨. എഴുത്തച്ഛൻ.

രാമായണം—രാമന്റെ കഥ.

അദ്ധ്യാത്മരാമായണം കിളിപ്പാട്ടു സംസ്കൃതത്തിലുള്ള അദ്ധ്യാത്മരാമായണത്തിന്റെ നേർ തർജ്ജിമയാകുന്നു. ഈ കിളിപ്പാട്ടു എഴുത്തച്ഛന്റെ മദ്ധ്യ വയസ്സിലെ കൃതിയായിരിക്കാം. ഇതിന്റെ മൂലഗ്രന്ഥം ബ്രഹ്മാണ്ഡപുരാണത്തിന്റെ ഒരംശമാകുന്നു. മൂലഗ്രന്ഥത്തെ ഒരു വൈരാഗി ബ്രാഹ്മണൻ ചെമ്പകശ്ശേരി രാജാവിന്റെ രാജധാനിയായ അമ്പലപ്പുഴെ കൊണ്ടുചെന്നു. അതു ൭൯൦-ചിങ്ങമാസത്തിലായിരുന്നു. അപ്പോൾ അമ്പലപ്പുഴ രാജാവിന്റെ കൂടെ രാജമന്ദിരത്തിൽ പ്രസിദ്ധനായ മേൽപ്പത്തൂർ നാരായണ ഭട്ടതിരിപ്പാടും എഴുത്തച്ഛനും ഉണ്ടായിരുന്നു. മൂലഗ്രന്ഥം തെലുങ്കു് ലിപിയിലായിരുന്നതിനാൽ രാജാവു് അതിനെ മലയാള അക്ഷരത്തിൽ പകർത്തുന്നതിനായി ഭട്ടതിരിപ്പാടു മുഖാന്തരം തെലുങ്കക്ഷരം അറിയാമായിരുന്ന എഴുത്തച്ഛനെ ഏല്പിച്ചു. എഴുത്തച്ഛനാകട്ടെ മൂലഗ്രന്ഥത്തെ പകർത്തിയതോടുകൂടെ ഭാഷയിൽ തർജ്ജിമചെയ്കയും ചെയ്തു.

ഇപ്രകാരമാണ് അദ്ധ്യാത്മരാമായണം കിളിപ്പാട്ട് ഉണ്ടാകാൻ ഇടയായതെന്നു തോന്നുന്നു.— അദ്ധ്യാത്മരാമായണത്തിൻെറ സംഗ്രഹം അറിയണമെന്നുണ്ടെങ്കിൽ കല്യാണസൌഗന്ധികം തുള്ളക്കഥ നോക്കുക. 'മാർത്താണ്ഡവംശേ ദശരഥൻതന്നുടെ' ഇത്യാദി കാണാം.

(വാല്മീകിരാമായണം, അദ്ധ്യാത്മരാമായണം, ബാലരാമായണം, ഗായത്രീരാമായണം, അത്ഭുതരാമായണം—ഇവയ്ക്കു 'രാമായണപഞ്ചകം' എന്നു പേർ).

രാമിലൻ-പു. ഭർത്താവ്. ൨. പ്രിയൻ. ൩. കാമദേവൻ. ൪. ഒരു കവി.

രാമേശ്വരം-ഒരു പുണ്യക്ഷേത്രം.

ഇൻഡ്യയുടെ തെക്കേ അതിർത്തിയിലുള്ള ഒരു പുണ്യസ്ഥലം. സീതയെ അന്വേഷിപ്പാനായി ശ്രീരാമൻ വാനരന്മാരെക്കൊണ്ടു ഇവിടെ ഒരു അണ കെട്ടിച്ചിട്ടുണ്ട്.

രാമോപാഖ്യാനം-മഹാഭാരതത്തിൻെറ വനപർവ്വത്തിൽ അടങ്ങീട്ടുള്ള രാമചരിതം.

രാംഭം-സന്യാസിമാരുടെ മുളംദണ്ഡ്. രംഭത്തിൻെറ (മുളയുടെ) വികാരം എന്നർത്ഥം.

രായൻ-രാജാവ്.

രായപ്പണം-രാശി.

രായം-പു. പൊൻ. ൨. ധനം.

രായർ,റാവ്-ഒരുജാതി ബ്രാഹ്മണരുടെ ജാതിപ്പേർ.

രായസക്കാരൻ-ചില കച്ചേരികളിലെ എഴുത്തുകാരനു പറയുന്ന ഒരു പേർ.

രായസം-കച്ചേരിയിലെ എഴുത്തുവേല.

രാരാജിക്കുന്നു-അധികമായി ശോഭിക്കുന്നു

രാവ്-രാത്രി.

രാവണൻ-ഒരു രാക്ഷസരാജാവ്

ബ്രഹ്മാവിൻെറ പുത്രനായ പുലസ്ത്യമഹർഷി മഹാമേരു പർവ്വതപാർശ്വത്തിൽ തൃണാംഗിനിയുടെ ആശ്രമത്തിൽ താപോനിഷ്ഠനായി വാണു. അക്കാലത്തു കന്യകകൾ പലരും അവിടെ കളിപ്പാനായി വരുന്നതു തനിക്കു ഉപദ്രവമായി തോന്നുകയാൽ ഇനി കന്യകാജനം ഇവിടെ വന്നാൽ അന്നുതന്നെ ഗർഭമുണ്ടാകട്ടെ എന്നു മുനി ശപിച്ചു. പിറേറള്ള വാസം ഈ പരമാർത്ഥം അറികയാൽ ആരും അവിടെ കളിപ്പാൻ ചെന്നില്ല. അങ്ങിനെയിരിക്കെ തൃണവിന്ദു എന്ന രാജാവിൻെറ മകൾ ഈ കഥ അറിയാതെ അവിടെ ചെല്ലുകയും ഗർഭം ധരിക്കയും ചെയ്തു. അനന്തരം വിവരം ഗ്രഹിച്ചു മകളെയും കൂട്ടിക്കൊണ്ടു മുനിയുടെ അടുക്കൽ ചെന്നു രാജാവു സങ്കടം ഉണർത്തുകയും മകളെ ഭാര്യയായി സ്വീകരിച്ചുകൊള്ളണമെന്ന് അപേക്ഷിക്കയും ചെയ്തു. അതനുസരിച്ചു അദ്ദേഹം അവളെ സ്വീകരിച്ചു 'വേദവിശ്രവണേന ഗർഭമുണ്ടായ മൂലം' പിറന്ന കുഞ്ഞിനു 'വിശ്രവസ്സ്' എന്നു പേരുണ്ടായി. വിശ്രവസ്സ് ഭരദ്വാജ മഹർഷിയുടെ മകളെ വേട്ടു. അവൾ പെററു വൈശ്രവണൻ ജനിച്ചു. ഇദ്ദേഹം യക്ഷന്മാരുടെ രാജാവായി. പിതാവിൻെറ കല്പനപ്രകാരം ഇദ്ദേഹം ലങ്കയിൽ സുഖമായി താമസിച്ചു. വിശ്രവസ്സ് ഒരിക്കൽ അസ്തമയ സമയത്തിങ്കൽ സന്ധ്യാവന്ദനം ചെയ്യുമ്പോൾ സുമാലിയുടെ പുത്രിയായ കൈകസി ചെന്നു 'സന്താനമാശു മേ ദേഹീതി ദേഹീതി' എന്നു പറഞ്ഞു അപ്പോൾ ഗർഭമുണ്ടായി. കൈകസിയുടെ ഈ മൂത്ത പുത്രനത്രെ മഹാവീരപരാക്രമശാലിയായ രാവണൻ.

പത്തുതലയുമിരുപതുകൈകളുമെത്രയും ഭീഷണനായ്പിറന്നാനവൻ✱ കൊണ്ടൽ നിറംപൂണ്ടനീലശൈലംപോലെ രണ്ടാമതുമുടനുണ്ടായിതന്യനും✱ മൂന്നാമതുണ്ടായതുമൊരു രാക്ഷസി ചാൎന്നുചെന്നുള്ളവരും തെളിഞ്ഞീടിനാർ✱ പിന്നെനാലാമതുണ്ടായനൊരുപുമാൻ ധന്യനായ്ഭാഗവതോത്തമനായെടോ✱ നാമം ദശമുഖനും കുംഭകൎണ്ണനും ശ്രീമാൻ വിഭീഷണനെന്നുംവിളിച്ചിതു✱ താതനും ശൂൎപ്പണഖേതി ഭഗിനിക്ക പ്രീതിപൂണ്ടീടിനാൾ കൈകസിയും തഥാ✱

ഈ മക്കളോടുകൂടി കൈകസി കാട്ടിൽ സുഖമായി പാൎക്കുമ്പോൾ പിതാവിനെ വന്ദിപ്പാനായി വൈശ്രവണൻ പുഷ്പകവിമാനത്തിൽ കയറിപ്പോകുന്നതു കണ്ടിട്ടു രാവണനോടു കൈകസി അങ്ങോട്ടു നോക്ക, ആ വിമാനത്തിൽ കേറി പോകുന്നവന്റെയും നിന്റെയും അച്ഛൻ ഒന്നായിരുന്നിട്ടെന്തുഫലം? എന്നു പറഞ്ഞു. ഇതു കേട്ടിട്ട് അമ്മേ ക്ഷമിക്കണം ഇതിലും ഉന്നതസ്ഥിതിയെയാണ് ഞാൻ പ്രാപിപ്പാൻ പോകുന്നതു എന്നു പറഞ്ഞിട്ടു രാവണൻ അനുജന്മാരുമായി തപസ്സിനു ഒരുമ്പെട്ടു. ഗോകൎണ്ണം പ്രവേശിച്ചു മൂവരും ബ്രഹ്മാവിൽ ചിത്തമുറപ്പിച്ചു കഠിനമായ തപസ്സുതുടങ്ങി. പതിനായിരത്താണ്ടു കഴിഞ്ഞിട്ടും ബ്രഹ്മാവിനെ കാണായ്കയാൽ ദശാനനൻ ഒരു തലയറുത്തു അഗ്നിയിലിട്ടു. ആയിരത്താണ്ടു കഴിഞ്ഞിട്ടും കാണായ്കയാൽ വീണ്ടും ഒരു തല ഹോമിച്ചു. പത്തൊമ്പതിനായിരത്താണ്ടു ചെന്നപ്പോൾ ഒരു തല ശേഷിച്ചതുംകൂടി അറുപ്പാൻ ഒരുങ്ങിയ അവസരത്തിൽ ബ്രഹ്മാവു സംഭ്രമത്തോടു പ്രത്യക്ഷനായി എന്തു വരമാണു വേണ്ടതു് എന്നു ചോദിച്ചു.

'ദേവഗന്ധൎവ്വസുരോരഗാദ്യന്മാരി
ലേവരാലുംഞാനവധ്യനായീടണം
എന്നുവേണ്ടാനരന്മാരാലൊഴിഞ്ഞിനി
ക്കന്യരാൽ മൃത്യുവരാതെയിരിക്കണം'.

അനന്തരം അപേക്ഷപ്രകാരം ഭവിക്കട്ടെ എന്നു പറഞ്ഞിട്ടു ബ്രഹ്മാവു കുംഭകൎണ്ണനെ പ്രാപിച്ചു് നിദ്രയെയും വിഭീഷണനു വിഷ്ണുഭക്തിയെയും കല്പാവസാനകാലത്തോളം ജീവിതത്തെയും പ്രദാനംചെയ്തു. പിന്നീടു രാവണൻ ലങ്കയെ ഒഴിപ്പിച്ചുവാങ്ങി മഹാഗൎവ്വിഷ്ഠനായി ലോകോപദ്രവത്തിനു വട്ടംകൂട്ടി. ലങ്കേശനായ രാവണനെ രാക്ഷസരാജാവായി അഭിഷേകം ചെയ്തു ത്രൈലോക്യത്തെ പീഡിപ്പിച്ചുംകൊണ്ടു രാവണൻ ലങ്കയിൽ താമസിക്കവെ ഒരിക്കൽ വേട്ടക്കുപോയ അവസരത്തിൽ പുത്രിയോടുകൂടി സഞ്ചരിക്കുന്ന മയനെ കാണുകയുണ്ടായി. മയസുതയായ മണ്ഡോദരിയെ രാവണൻ മയന്റെ അനുവാദപ്രകാരം സ്വീകരിച്ചു. ലോകോപദ്രവകാരിയെന്നു ലോകർ പറയുന്നതു കേട്ടിട്ടു ഗുണദോഷിപ്പാനായി ഒരിക്കൽ വൈശ്രവണൻ രാവണന്റെ സന്നിധിയിലേക്കു ഒരു ദൂതനെ അയച്ചു. അവനെ രാവണൻ വെട്ടിനുറുക്കിക്കളഞ്ഞു. പിന്നീടു വൈശ്രവണനോടു ചെന്നു യുദ്ധം ചെയ്തു് വിമാനത്തെ പിടിച്ചുപറിച്ചു. അനന്തരം കൈലാസപൎവ്വതം എടുത്തു അമ്മാനയാടി പരമേശ്വരനോടു ചന്ദ്രഹാസം എന്ന വാൾ വാങ്ങി. പിന്നീടു വേദവതിയുടെ ശാപം ഏല്പാനിടയായി. സീതയായി അവതരിച്ചതു ഈ വേദവതിയാണത്രെ. അതിന്റെ ശേഷം മരുത്തൻ എന്ന ഭൂപതിയുമായി പിണങ്ങി. ഗുരൂപദേശം ഹേതുവായിട്ടു മരുത്തൻ ക്ഷമിച്ചു. ജയിച്ചഭാവത്തോടെ രാവ

ണൻ നടന്നു. പിന്നെ രാവണൻ അനാരണ്യമഹിപനെ വധിച്ചു. കുറച്ചുകഴിഞ്ഞ് രാവണൻ കാൎത്തവീൎയ്യാൎജ്ജുനന്റെ കാരാഗൃഹത്തിലകപ്പെട്ടുകിടന്നു. പുലസ്ത്യമുനി രാവണനെ മോചിപ്പിച്ചു. ബാലിയുടെ വാലിൽ രാവണൻ ൬-കൊല്ലം കിടന്നു. പിന്നീടു കാലനെ ജയിച്ചു അനേക പതിവ്രതമാരെ ഉപദ്രവിച്ചു പിടിച്ചടക്കി. പിന്നെ മാൎഗ്ഗമദ്ധ്യേ രംഭയെ ബലാൽ സ്വീകരിച്ചു. ദേവേന്ദ്രനോടു രാവണൻ യുദ്ധത്തിനു ചെന്നപ്പോൾ രാവണന്റെ മകൻ മേഘനാദൻ ഇന്ദ്രനെ പിടിച്ചുകെട്ടി. ഒടുവിൽ ത്രൈലോക്യം മുടിക്കുന്നതായി അറിയുകയാൽ വിഷ്ണു രാമനായി അവതരിക്കയും രാവണനെ വധിക്കയും ചെയ്തു. (ഈ ഭാഗം രാമായണംകൊണ്ടു വ്യക്തമാകുമല്ലോ).

രാവണി - രാവണന്റെ മകൻ, ഇന്ദ്രജിത്ത്.

രാവപ്പൂ-ഒരുവക മുല്ല.

രാവം-ശബ്ദം.

രാവിലെ-അ. സൂൎയ്യൻ ഉദിച്ച ഉടനെ, നേരത്തെ.

രാവുറക്കം-രാത്രിയിൽ പതിവിൻപ്രകാരമുള്ള ഉറക്കം.

രാശി-൧. കൂട്ടം, കൂമ്പാരം. ൨. മേടം തുടങ്ങിയ പന്ത്രണ്ടും. ൩. പരശുരാമൻ അടിപ്പിച്ച ഒരു സ്വൎണ്ണനാണയം. വി ഖ ചക്രം ൬.

രാശിക്കൂറുകൾ 12.

നമ്പർ	രാശികൾ	കൂറ്	ക്ഷേത്രം
1	അശ്വതി ഭരണി, കാൎത്തിക കാൽ	മേടം	കുജൻ
2	കാൎത്തിക മുക്കാൽ, രോഹിണി, മകീരം അര	ഇടവം	ശുക്രൻ
3	മകീരം അര, തിരുവാതിര, പുണർതം മുക്കാൽ	മിഥുനം	ബുധൻ
4	പുണർതം കാൽ, പൂയം, ആയില്യം	കൎക്കടകം	ചന്ദ്രൻ
5	മകയിരം, പൂരം, ഉത്രം കാൽ	ചിങ്ങം	ആദിത്യൻ
6	ഉത്രം മുക്കാൽ, അത്തം, ചിത്തിര അര	കന്നി	ബുധൻ
7	ചിത്തിര അര ചോതി, വിശാഖം മുക്കാൽ	തുലാം	ശുക്രൻ
8	വിശാഖം കാൽ, അനിഴം, കേട്ട	വൃശ്ചികം	കുജൻ
9	മൂലം. പൂരാടം, ഉത്രാടം കാൽ	ധനു	വ്യാഴൻ
10	ഉത്രാടം മുക്കാൽ, തിരുവോണം, അവിട്ടം അര	മകരം	ശനി
11	അവിട്ടം അര ചതയം, പൂരുരുട്ടാതി മുക്കാൽ	കുംഭം	ശനി
12	പൂരുരുട്ടാതി കാൽ, ഉത്രട്ടാതി, രേവതി	മീനം	വ്യാഴൻ

രാശിപ്പൊരുത്തം.

കന്യക ജനിച്ച കൂറിൽ നിന്നു ൨, ൩, ൪, ൫, ൬ ഈ കൂറുകളിൽ ജനിച്ച പുരുഷനെ വൎജ്ജിക്കണം. ൭-മുതൽ ൧൨-വരെ കൂറുകളിൽ ജനിച്ച പുരുഷനെ ഭൎത്താവായി സ്വീകരിക്കാം. കന്യകയുടെ കൂറിൽ തന്നെ ഭിന്നനക്ഷത്രത്തിൽ ജനിച്ച പുരുഷനേയും സ്വീകരിക്കാം.

രാശ്യധിപപ്പൊരുത്തം.

ഒരു ഗ്രഹംതന്നെ സ്ത്രീപുരുഷന്മാർ ജനിച്ച കൂറുകളുടെ നാഥനായിട്ടു വന്നാലും

സ്ത്രീപുരുഷന്മാർ ജനിച്ച കൂറുകളുടെ അധിപന്മാർ അന്യോന്യം ബന്ധുക്കളായിട്ടുവന്നാലും രാശ്യധിപപ്പൊരുത്തം ഭവിക്കുന്നു. വിപരീതമായാൽ മേൽപറഞ്ഞ പൊരുത്തം ഭവിക്കുന്നതല്ല.

രാശിപ്രമാണം.

'മേഷോവൃഷോഥമിഥുനം
കർക്കടകസ്സിംഹകന്യകേ
തുലാ ച വൃശ്ചികോ ധന്വീ
മകരഃ കുംഭമീനകൗ'

നാ	വി	രാശി
4	36	മേടം
5	9	ഇടവം
5	29	മിഥുനം
5	19	കർക്കടകം
4	59	ചിങ്ങം
4	53	കന്നി
5	7	തുലാം
5	26	വൃശ്ചികം
5	24	ധനു
4	54	മകരം
4	26	കുംഭം
4	18	മീനം

'നാലേകാലജമീനേ
ഷ്ടവൃഷഭേ പാദഹീനമഞ്ചല്ലോ,
അഞ്ചര ചാപകുളീരേ
കന്നിതുലം മഞ്ചുമിച്ചമഞ്ചേകാൽ'

(ഇങ്ങനെയും കാണുന്നുണ്ട്)

രാശിചക്രം—മേടം മുതലായ പന്ത്രണ്ടു രാശികൾ ഇരിക്കുന്ന ചക്രം, സൂര്യചന്ദ്രാദികളായ ഗ്രഹങ്ങൾ സഞ്ചരിക്കുന്ന ആകാശമാർഗ്ഗം. (വൃത്താകൃതിയാണ്).

രാശിസ്ഥാനം—രാശികൾ ഇരിക്കുന്ന സ്ഥലം.

രാശീകരിക്കുന്നു-കൂട്ടമാക്കിവെച്ചുന്നു.

രാശീശ്വരൻ-അതാതു രാശികൾക്കു പ്രത്യേകമുള്ള നാഥൻ.

രാഷ്ട്രം-ന. സ്വരാജ്യം, (രാജ്യം). ശോഭിക്കുന്നതു് എന്നർത്ഥം. വ. ഉപദ്രവം.

രാഷ്ട്രിക-വി. രാജ്യത്തെ സംബന്ധിച്ച.

രാഷ്ട്രിക-ന. പുത്തരിച്ചുണ്ട. നാട്ടുംപുറത്തുണ്ടാകുന്നതു് എന്നർത്ഥം. ഉപദ്രവിക്കുന്നതു് എന്നുമാവാം. കണ്ടകാരിച്ചുണ്ട. വ. ചെറുവഴുതിന.

രാഷ്ട്രിയ-വി. രാജ്യത്തെ സംബന്ധിച്ച.

രാഷ്ട്രിയൻ – രാജാവിന്റെ ഭാര്യയുടെ സോദരനു (അളിയന്നു്) നാട്യത്തിൽ പറയുന്ന ഒരു പേർ. രാഷ്ട്രത്തിൽ (രാജ്യത്തിൽ) ഏതാനും ചില അധികാരങ്ങൾ ഉള്ളവൻ എന്നർത്ഥം.

രാഷ്ട്രീ-രാജഭാര്യ.

രാസകം-ഒരു രൂപകഭേദം.

രാസക്രീഡ-ഗോപിമാരുടെ കളി.

രാസഭം-കഴുത. ശബ്ദിക്കുന്നതു് എന്നർത്ഥം

രാസം. രാസക്രീഡ, രാസമണ്ഡല -കൃഷ്ണനും വൃന്ദാവനത്തിലെ ഗോപികളുമായുള്ള ഒരു നൃത്തം.

രാസേശ്വരി-രാധ.

രാസ്ന-ന. അരത്ത, ചിററരത്ത. വ. നൊച്ചി. ആസ്വദിപ്പിക്കപ്പെടുന്നതു് എന്നർത്ഥം.

രാഹിത്യം-വേർതിരിച്ചൽ.

രാഹു-നവഗ്രഹങ്ങളിൽ ഒന്നു്, ഒരു താമസഗ്രഹം. ആദിത്യചന്ദ്രന്മാരെ ആദ്യം പിടിച്ചു് പിന്നീടു വിടുന്നവൻ എന്നർത്ഥം. മററു പര്യായങ്ങൾ-തമസ്സ്, സ്വർഭാനു, സൈംഹികേയൻ, വിധുന്തുദൻ. (ഗ്രഹണം എന്ന ശബ്ദം നോക്കുക).

പുരാണപ്രകാരം— രാഹു വിപ്രചിത്തിയുടെയും സിംഹികയുടെയും പുത്രനായ ഒരസുരനാകുന്നു. രാഹുവിനു നാലു കൈകളും വാലും ഉണ്ടുപോലും. പണ്ടു സമുദ്രമഥനത്തിൽ കിട്ടിയ അമൃതത്തെ ദേവകൾക്കു വിളമ്പുമ്പോൾ രാഹുവും ദേവകളുടെ വേഷം എടുത്തുചെന്നു പന്തിയിലിരുന്നു ഭക്ഷിപ്പാൻ തുടങ്ങി. കള്ളനെ കണ്ടുനിന്ന സൂര്യചന്ദ്രന്മാർ ഉടനേ ചെന്നു വിഷ്ണുവിനോടു വിവരം ഉണർത്തിച്ചു ഉടനെ വിഷ്ണു അവന്റെ ശിരസ്സിനെയും രണ്ടു കൈകളെയും ശരീരത്തിൽനിന്നു ഛേദിച്ചു വേർപെടുത്തിക്കളഞ്ഞു എങ്കിലും അവൻ അല്പം അമൃതത്തെ ഭക്ഷിച്ചുപോയതു നിമിത്തം അമർത്ത്യതയെ പ്രാപിച്ചു അമൃതം കുടിച്ചു് അമർത്ത്യത സമ്പാദിച്ചുപോയതു നിമിത്തം നക്ഷത്രമണ്ഡലത്തിൽ ഒരു സ്ഥാനം കിട്ടി. ശിരസ്സ് രാഹുവും ശരീരം കേതുവുമായിത്തീർന്നു. സൂര്യചന്ദ്രന്മാർ പരസ്പരം എതിരായി നില്ക്കുന്ന പൌർണ്ണമാസി ദിവസങ്ങളിൽ ഉണ്ടാകുന്ന ചന്ദ്രഗ്രഹണങ്ങളും അവർ യോഗത്തിൽ നില്ക്കുന്ന അമാവാസി ദിവസങ്ങളിൽ ഉണ്ടാകുന്ന സൂര്യഗ്രഹണങ്ങളും രാഹു അവരുടെ മേൽ തന്റെ പകവീട്ടുന്നതാണത്രെ. രാഹുവിന്റെ മററു പേരുകൾ—കബന്ധൻ, ഗ്രഹൻ, ഭരണീഭൂ, അഭ്രപിശാചു്.

രാഹുവും കേതുവും തമോഗ്രഹങ്ങളാണ്. സൂര്യാദികളായ ഗ്രഹങ്ങൾക്കെന്നപോലെ ഇവക്കു വാസ്തവമായ ഒരു ബിംബം ഇല്ല. സൂര്യചന്ദ്രന്മാർ സഞ്ചരിക്കുന്ന വൃത്തങ്ങൾ തങ്ങളിൽ യോജിക്കുന്ന സമ്പാതസ്ഥലങ്ങൾക്കാണ് ഈ പേർ.

രാഹുകാലം.

ഞായറാഴ്ച	൨൬ ¼	നാഴികയ്ക്കുമേൽ
തിങ്കളാഴ്ച	൩ ¾	,,
ചൊവ്വാഴ്ച	൨൨ ½	,,
ബുധൻ	൧൫	,,
വ്യാഴാഴ്ച	൧൮ ¾	,,
വെള്ളി	൧൧ ¼	,,
ശനി	൭ ½	,,

ഈ ആഴ്ചകളിൽ കാണിച്ച നാഴികയ്ക്കുമേൽ മൂന്നേമുക്കാൽ നാഴിക രാഹുകാലം. രാത്രിയിലും മേൽപ്രകാരം തന്നെ. രാഹുകാലം സകല ശുഭകർമ്മങ്ങൾക്കും വർജ്ജ്യം.

രാഹുഗ്രസനം,-ഗ്രാസം,- ദർശനം,- പീഡാ,-സംസ്പർശനം—ഗ്രഹണം.

രാഹുഗ്രസ്തൻ-രാഹുവിനാൽ ഗ്രസിക്കപ്പെട്ട ചന്ദ്രൻ അല്ലെങ്കിൽ സൂര്യൻ.

രാഹുഗ്രാഹം-ഗ്രഹണം.

രാഹുഛത്രം-ഇഞ്ചി.

രാഹുഛിഷ്ടം-വെള്ളുള്ളി.

രാഹുഭേദി-വിഷ്ണു.

രാഹുരത്നം-ഗോമേദകം.

രാഹുവേല-ഗ്രഹണം.

രാഹുസൂതകം-ഗ്രഹണം.

രാളം-ചെഞ്ചല്യം എന്ന അങ്ങാടിമരുന്ന്. സുഖത്തെ ദാനംചെയ്യുന്നതു് എന്നർത്ഥം.

രി

രിക്ത-ചതുർത്ഥി, നവമി, പതിന്നാല ഇവ മൂന്നിന്നും കൂടെയുള്ള പേർ.

രിക്ത-വി. ൧ ഒന്നുമില്ലാത്ത, ഒഴിഞ്ഞ. ൨. പ്രയോജനമില്ലാത്ത.

രിക്തക-വി. ൧. ഒന്നുമില്ലാത്ത, ഒഴിഞ്ഞ. ശൂന്യതയുള്ള ൨. പാവപ്പെട്ട. ൩. ദാരമില്ലാത്ത. ൪. വയറിളക്കപ്പെട്ട.

രിക്തകം- ഉള്ളം, ഒന്നുമില്ലാത്തതു്, ശൂന്യം.

രിക്തതം-ഒന്നുമില്ലായ്ക.

രിക്തപാത്രം-ഒഴിഞ്ഞ പാത്രം.

രിക്തം-പ്ര. നടക്കാവ്. വ. ഒഴിവ്, ഒന്നുമില്ലാത്തത്.

രിക്തഹസ്ത - വി. കൈയിൽ ഒന്നുമില്ലാത്ത.

രിക്ഥം-പ്ര. സമ്പത്ത്. ധനം കുറഞ്ഞു പോകുന്നത് എന്നർത്ഥം. വ. സ്വർണ്ണം. ന. പിൻതുടർച്ചാവകാശം.

രിക്ഥഹാരി-വി. സമ്പത്തിനെ അനുഭവിക്കുന്ന (നകാരാന്തം).

രിക്ഥഹാരി-മരിച്ചവന്റെ സമ്പത്തിന്നവകാശമുള്ളവൻ.

രിക്ഷാ-ഈര്, പേൻമുട്ട.

രിംഖാ-പ്ര. ചതിവ്. വ. ഇഷ്ടാഭംഗം ന. ഇഴച്ചൽ. ര. ആട്ടം. ഇ. കുതിരക്കുളമ്പ്.

രിംഗണം, രിംഖണം—നിലതെറ്റി (വഴുകി-കുട്ടികളും മറ്റും) വീഴുന്നത്, ഇടച്ച്, തെറ്റി വീഴുകയും മറ്റും

'വിഹിതരിംഖണം രഹിതസങ്കടം'
(ഭാഗവതം ദർ-വൃത്തം)

രിംഗിണി-കാട്ടുപയറ്.

രിടി-പ്ര. ഝാലയുടെ ശബ്ദം. വ. കാരപ്പ്. ന. ഒരു വാദ്യം. ര. ഭൃ(ഗ)ംഗരിടി. (ശിവാനുചരൻ).

രിദ്ധം-മെതിച്ച വയ്ക്കോൽ നീക്കി ചേറുവാൻ ഒരുക്കിവെച്ച നെല്ല്. (ഋദ്ധം എന്നതിന്റെ പാഠം).

രിപു-പ്ര. ശത്രു. ദോഷങ്ങളെ വെളിപ്പെടുത്തുന്നവൻ എന്നർത്ഥം. വ. അടവിക്കച്ചോലം.

രിപുകർശനൻ- ശത്രുക്കളെ ദുർബ്ബലപ്പെടുത്തുന്നവൻ.

'അസ്തുപുനർദ്ദർശനം രിപുകർശന'
(നളചരിതം കഥകളി)

രിപുതാ-ശത്രുത.

രിപ്രം-പ്ര. പാപം. വ. അഴുക്ക്.

രിരീ-പിച്ചള.

രിഷ്ട(ക)ം-ചെമ്മരിങ്ങ.

രിഷ്ഹം-പന്ത്രണ്ടാമത്തെ രാശി, മീനം രാശി.

രിശ്യ(ഷ്യ)ാ-ഒരുവക മാൻ.

രിഷ-വി. പ്ര ഉപദ്രവിക്കുന്ന. വ. നശിപ്പിക്കുന്ന.

രിഷി-മഹർഷി.

രിഷ്ട-വി. പ്ര ഉപദ്രവിക്കപ്പെട്ട വ. ഭാഗ്യമുള്ള. ന. നിർഭാഗ്യമുള്ള.

രിഷ്ടം-പ്ര ശുഭം വ ഭാഗ്യം. ന. നിർഭാഗ്യം. ര. നാശം. ഇ. പുളിഞ്ചി ഉറവഞ്ചിമരം. (പൂവത്തി എന്നു തമിഴർ ശീതാഹനം എന്നു മലയാളികൾ). ഉ. ഐശ്വര്യം. ഐ. ചെമ്മരിങ്ങ.

രിഷ്ടി-പ്ര. വാൾ. ഹിംസിക്കുന്നത് എന്നർത്ഥം വ. ഭാഗ്യം.

രിഷ്യ -മൃഗഭേദം (ഋശ്യത്തിന്റെ പാഠം)

രിഹ-ഉപദ്രവിക്ക, കൊല്ലുക.

രീ

രീഠാ-ഉറവഞ്ചി.

രീഢ-നിന്ദ. കൊല്ലുന്നതിനോടു തുല്യം എന്നർത്ഥം.

രീഢകം-തണ്ടെല്ല്.

രീണ-വി. പ്ര. ഒഴുകിയ. വ. ക്ഷീണിച്ച.

രീതി-പ്ര പ്രകാരം, വിധം. വ. രൂപം, ആകൃതി. ന നാട്ടുനടപ്പ്. ര. സ്വഭാവഗുണം. ഇ. ഒഴുക്ക് (ഒലിവ്). ഉ. പിച്ച്. ഐ. പുഴ.

'നഗരീതിസാലപരിവേഷാ'
(കിമ്മീരവധം കഥകളി)
വ്യ. പിത്തളയിൻ ഇരിമ്പിൻകിട്ടം.

രീതിത്രയം- വൈദർഭി, ഗൌഡി, പാഞ്ചാലി ഇവ മൂന്നും.

'ബന്ധപാരുഷ്യമില്ലാതെ
ശബ്ദകാഠിന്യമെന്നിയെ
സമാസരീതിശ്ലഥകറയും
വൈദർഭീരീതിയങ്ങനെ'
'ഓജസ്സംകാന്തയുംചേർന്നാൽ
ഗൌഡീരീതിയാംസ്ഫുടം
പാഞ്ചാലീരീതവൈദർഭീ
ഗൌഡീരീതികൾചേർന്നതാം'

രീതിപുഷ്പം -പിച്ചളഭസ്മം, പിച്ചളയിൽ വെച്ചൂതിയാൽ അതിൽനിന്നുണ്ടാകുന്ന കിട്ടം, കുസുമാഞ്ജനം, പുഷ്പാഞ്ജനം. പിച്ചളയിൽ നിന്ന പൂവിനു തുല്യമായുണ്ടാകുന്നത് എന്നർത്ഥം.

രീതിപ്പെടുത്തുന്നു-ക്രമപ്പെടുത്തുന്നു.

രു

രു-പു. ശബ്ദം. വ. ഭയം. ന. യുദ്ധം. ർ. പങ്കട്ടുക.

രുക്ക്-പു. വേദന. വ. രോഗം. ന. ശോഭ, പ്രഭ. ർ. കൊട്ടം.

രുക്പ്രതിക്രിയ- ചികിത്സ വ്യാധിക്കു പകരം ചെയ്ക എന്നർത്ഥം.

രുക്മകാരകൻ - പൊൻപണിക്കാരൻ, തട്ടാൻ.

രുക്മം-പു. പൊൻ. വ. ഇരുമ്പ്. ന. ഉമ്മത്ത്. ർ നാകപ്പൂവ്.

രുക്മി-ഭീഷ്മകരാജാവിന്റെ പുത്രനായ വിദർഭരാജാവ്.

ഇയാൾ വമ്പു പറയുന്നവനാണ്. തന്നിമിത്തം കൌരവരും പാണ്ഡവരും ഇയാളുടെ സഹായത്തെ ഉപേക്ഷിച്ചു. സഹോദരിയായ രുക്മിണിയെ കൃഷ്ണൻ ഗൂഢമായി ഭാര്യയാക്കിയതിൽ രസിക്കായ്കയാൽ യുദ്ധം ചെയ്തു. കൃഷ്ണനോടു തോററു. ഇയാളെ ബലരാമൻ വധിച്ചു.

രുക്മിണി-പു. ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ ഭാര്യ, ഭീഷ്മകന്റെ പുത്രി, രുക്മിയുടെ സഹോദരി.

രുക്മിണി കൃഷ്ണന്റെ പ്രധാന ഭാര്യയാണ്. രുക്മിണിയെ കൃഷ്ണൻ വിവാഹംകഴിക്കുന്നതിൽ രുക്മിണിയുടെ മാതാപിതാക്കന്മാർക്കും സഹോദരനും സമ്മതമില്ലായിരുന്നു. അവർ ഈ കന്യകയെ ചേദിരാജാവായ ശിശുപാലനു കൊടുപ്പാനാണ് തീർച്ചയാക്കിയിരുന്നത്. താൻ കൃഷ്ണനെ അല്ലാതെ മററാരെയും വരിക്കുന്നതിനു തയാറില്ലെന്നും മററുമുള്ള വിവരങ്ങൾ ഒരു ബ്രാഹ്മണൻ മുഖേന രുക്മിണി മുൻകൂട്ടി കൃഷ്ണനെ അറിയിക്കയാൽ മുഹൂർത്തസമയം അദ്ദേഹം വന്നു ബലാൽ രുക്മിണിയെ തേരിൽ കയററി കൊണ്ടുപോയി. രുക്മി കോപിച്ചടുത്തു. അയാളുടെ താടിമീശകൾ ഭഗവാൻ ഛേദിച്ചു. രുക്മിണിയുടെ ദീനപ്രലാപം ഹേതുവായിട്ടു രുക്മിയെ കൃഷ്ണൻ വധിച്ചില്ല. ശിശുപാലാദികൾ കൃഷ്ണനെ എതിർത്തു. എല്ലാവരെയും യുദ്ധത്തിൽ ജയിച്ച് രുക്മിണിയെ ഭഗവാൻ ദ്വാരകക്കു കൊണ്ടുപോയി സുഖമായി പാർത്തു. ശ്രീകൃഷ്ണനു രുക്മിണിയിൽ ഉണ്ടായ പുത്രനത്രെ പ്രദ്യുമ്നൻ. കൂടാതെ ചാരു, സുചാരു, ചാരുദേഷ്ണൻ, സുദേഷ്ണൻ, ചാരുദേഹൻ, സുഷേണൻ, ചാരുഗുപ്തൻ, ഭദ്രചാരു, ചാരുവിന്ദൻ ഇവരും കൃഷ്ണന്റെ പുത്രന്മാരാകുന്നു. ഒരു പുത്രിയും ഉണ്ടായിട്ടുണ്ട്. പേർ 'ചാരുമതി'. കൃഷ്ണൻ ഉത്തരായ

ണം പ്രാപിച്ചതിന്റെ ശേഷം രുക്മിണിയും മററുള്ള ഏഴു ഭാര്യമാരും ചിതയിൽ കൂടി ദഹിപ്പിക്കപ്പെട്ടു.

൨. മഞ്ഞപ്പാലുള്ള മല എരുമ.

രുഗ്ണ-വി. വളഞ്ഞ, വളച്ച, ഒടിച്ച, രോഗമായ.

രുക്മരഥൻ (-വാഹനൻ)-ദ്രോണൻ.

രുചകതം-പാക്യജനകം. Nitrogen.

രുചകം-൧. മാതളനാരകം. രുചിയെ ഉണ്ടാക്കുന്നത് എന്നർത്ഥം. ൨. തുവർച്ചില ഉപ്പ്. ശോഭിക്കുന്നത് എന്നർത്ഥം. ൩. വയമ്പ്. ൪. ഒരാഭരണം. ൫. വിഴാൽ. ൬. പ്രാവ്. ൭. വെളുത്ത കടുവണക്ക്. ഭംഗിയുള്ളത് എന്നർത്ഥം. ൮. വേങ്ങ ചുട്ട വെണ്ണീർകൊണ്ടുണ്ടാക്കുന്ന ക്ഷാരം. ൯. പല്ല്. ൰. കഴുത്തിലേക്കുള്ള ഒരു പൊന്നാഭരണം.

രുചകാ-ഗോരോചന.

രുചി-൧. സ്വാദ്. ൨. ആഗ്രഹം, ഇഷ്ടം. ൩. താൽപര്യം. ൪. ശോഭ. ൫. രശ്മി. ൬. ഭംഗി. ൭. ഗോരോചന. ൮. അത്യാസക്തി.

രുചികര-വി. രുചിയെ ഉണ്ടാക്കുന്ന.

രുചിക്കുന്നു-൧. സ്വാദു തോന്നുന്നു. ൨. ആഗ്രഹിക്കുന്നു.

രുചിത-വി. ൧. മധുരമുള്ള. ൨. ആഗ്രഹമുള്ള.

രുചിര-വി. ൧. സ്വാദ ഭംഗിയുള്ള. ൨. മധുരമുള്ള. ൩. ദഹനത്തിനു കൊള്ളാവുന്ന.

രുചിരം-൧. ഭംഗിയുള്ളത്. ൨. വെള്ളി ൩. മുള്ളങ്കി. ൪. കുങ്കുമം. ൫. ഇലവങ്ങപ്പൂവ്. ൬. മനോഹരം.

രുച്യ-വി. ൧. ഭംഗിയുള്ള, മനോഹരമായ. ൨. രുചിയുണ്ടാക്കുന്ന.

രുച്യകന്ദം-ചേന.

രുജ-൧. രോഗം. ൨. നാശം. ൩. ദുഃഖം. ൪. കൊട്ടം.

രുട്ട്-കോപം.

രുണസ്കരാ-എളുപ്പത്തിൽ കറക്കാവുന്ന പശു.

രുണ്ഡം-തലയില്ലാത്ത ദേഹം.

രുണ്ഡികാ-രണാങ്കണം.

രുതം-പക്ഷികളുടെ ശബ്ദം.

രുദഥൻ-കുട്ടി.

രുദഥം-൧. നായ്. ൨. കോഴി.

രുദനം-കരച്ചൽ.

രുദിത-വി. കരയിപ്പിക്കപ്പെട്ട.

രുദിതം-കരച്ചൽ.

രുദ്ധ-വി. ൧. വിളയപ്പെട്ട ൨. മുറപ്പാക്കപ്പെട്ട. ൩. അടയ്ക്കപ്പെട്ട ൪. തടുക്കപ്പെട്ട

രുദ്ധം-൧. തടുക്കപ്പെട്ടത്. ൨. നദി മുതലായതിനാൽ ചുററപ്പെട്ട ദ്വീപു മുതലായത്.

രുധാ-സൈന്യം വന്നു ചുററുക.

രുദ്ര-തിരുവാതിര നക്ഷത്രം.

രുദ്രഗീതം-ഒരു മന്ത്രം.

പ്രചേതാക്കൾക്കു ശിവൻ കൊടുത്തതാകുന്നു.

രുദ്രൻ, രുദ്രർ-ശിവൻ. ദുഷ്ടന്മാരെ രോദിപ്പിക്കുന്നവൻ, ജനനികാലത്തിങ്കൽ തന്നത്താൻ രോദിച്ചതുകൊണ്ട് രുദ്രൻ എന്ന പേരുണ്ടായി.

രുദ്രോത്ഭവം അനേക പ്രകാരത്തിൽ കാണുന്നു. വിഷ്ണുപുരാണത്തിൽ രുദ്രൻ ബ്രഹ്മാവിന്റെ ഫാലസ്ഥലിയിൽ നിന്നുണ്ടായതായും അനന്തരം ബ്രഹ്മാവിന്റെ കല്പന ഹേതുവായിട്ടു സ്ത്രീപുരുഷന്മാരായി വിഭാഗിച്ചതായും അവ്വണ്ണം പതിനൊന്നുപേരായി പെരുകിയതായും

കാണുന്നു. ശിവനും രുദ്രനും ഒന്നാണെന്നും ശിവൻ രുദ്രരിൽ മുഖ്യനാണെന്നും വേറൊരഭിപ്രായവും ഉണ്ട്. രുദ്രർ കശ്യപന്റേയും സുരഭിയുടേയും പതിനൊന്നു പുത്രരാകുന്നു എന്നു മറ്റൊരിടത്തു കാണുന്നു. ബ്രഹ്മാവിനു ഒരു പുത്രനെ സൃഷ്ടിപ്പാൻ ആശ തോന്നുകയാൽ ഒരു കുട്ടിയുണ്ടായതായും ആ കുട്ടി രോദനം ചെയ്തുകൊണ്ടു ഒരു പേർ ചോദിച്ചതായും അനന്തരം ബ്രഹ്മാവ് അവനെ 'രുദ്രൻ' എന്നു വിളിച്ചതായും വീണ്ടും കുട്ടി ഏഴുതവണ കരയുകയാൽ ഓരോ പ്രാവശ്യവും അതിനെ ഭവൻ, ശർവ്വൻ, ഈശാനൻ, പശുപതി, ഭീമൻ, ഉഗ്രൻ, മഹാദേവൻ ഇങ്ങനെ പേരുകളുണ്ടായതായും വിഷ്ണുപുരാണത്തിൽ തന്നെ മറ്റൊരു ഭാഗത്തു വിവരിക്കുന്നു.

രുദ്രന്മാർ—൧൧. അജൻ, ഏകപാദൻ, അഹിർബുധ്ന്യൻ, ത്വഷ്ടാ, രുദ്രൻ, ഹരൻ, ശംഭു, ത്ര്യംബകൻ, അപരാജിതൻ, ഈശാനൻ, ത്രിഭുവനൻ

രുദ്രപുഷ്പം-ചെമ്പരത്തിപ്പൂ.

രുദ്രപൂജ-ശിവപൂജ.

രുദ്രപ്രിയ-കടുക്ക.

രുദ്രഭൂ-ചുടലക്കളം.

രുദ്രരോദനം-സ്വർണ്ണം.

രുദ്രസാവർണ്ണൻ-പന്ത്രണ്ടാമത്തെ മനു.

രുദ്രസൂ-പതിനൊന്നു കുട്ടികളെ പ്രസവിച്ച സ്ത്രീ.

രുദ്രാക്ഷം-രുദ്രാക്ഷമരം, രുദ്രാക്ഷമരത്തിന്റെ കായ്. (കുരുവ്).

ഒരു മുഖം ഉള്ളതു-മംഗീതം. രണ്ടു മുഖമുള്ളതു്—വരാർഗലം. നാലുമുഖമുള്ളതു്—ബ്രഹ്മാവു. അഞ്ചുമുഖമുള്ളതു്—ഹരൻ. ആറുമുഖമുള്ളതു്—ഗുഹം.)

രുദ്രാക്ഷം വഴി ധാരണമെന്നതു
ശൂദ്രന്മാൎക്കൊരു ഭൂഷണമല്ലതു
രുദ്രപ്രീതിയവൎക്കു ഭവിപ്പാൻ
ഭദ്രമിതെന്നു മഹാജനപക്ഷം.

(പ്രദോഷമാഹാത്മ്യം തുള്ളൽ)

രുദ്രാണി-൧. പാർവ്വതി. (രുദ്രസ്യ സ്ത്രീ=രുദ്രാനീ=രുദ്രാണി). ൨. ൧൧ വയസ്സ് പ്രായമുള്ള സ്ത്രീ

രുദ്രാവാസം-൧. കൈലാസം. ൨. കാശി. ൩. ചുടലക്കളം.

രുധിരൻ-ചൊവ്വ എന്ന ഗ്രഹം.

രുധിരം-൧. ചോര. ചർമ്മത്താൽ മറയ്ക്കപ്പെട്ടതു് എന്നർത്ഥം. ൨. കുങ്കുമം.

രുപഗു-കോഴി.

രുമ-൧. ഉപ്പുപടനം. ൨. വാനരരാജാവായ സുഗ്രീവന്റെ ഭാര്യ.

രുമണ്വാൻ-രേണുകയുടെ ഒരു പുത്രൻ.

രുരു-൧. കറുപ്പും ചാരനിറവും കലർന്ന മാൻ, വൻ കരിമാൻ, കറുപ്പു ചാറലുള്ള കലമാൻ. നിലവിളിക്കുന്നതു എന്നർത്ഥം. ൨. ഒരു മുനി. (പ്രമതി എന്ന മുനിക്കു ഘൃതാചിയിലുണ്ടായവൻ) ൩. നായ്.

രുവുകം-ആവണക്ക്.

രുശതി-ചീത്തവാക്ക്, അമംഗലവചനം. അന്യനെ കെട്ടുന്നതു് എന്നർത്ഥം.

രുഷ-കോപം. ('ക്രോധോ രുട് ക്രുധാ രുഷാ' എന്നു ശബ്ദാർണ്ണവം).

രുഷം-മീൻ.

രുഷിത-വി. കോപിച്ച.

രുഷ്ട-വി. കോപിച്ച.

രുഷ്ടി-ആവണക്ക്.

രുഹ-ഒരു പുല്ല്, കറുക. മുറിച്ചാലും പൊടിച്ചുണ്ടാവുന്നതു് എന്നർത്ഥം.

രുഹി. ൧. മുളയ്ക്കുന്ന. ൨. കരേറുന്ന.

രുഹകം-൧. ഭാരം. ൨. ഗൃഹം.

രൂ

രൂക്ഷ-വി. കടുപ്പമുള്ള. ൨. പരുഷമായ; ൩. ചവർപ്പുള്ള.

രൂക്ഷത-൧. കടുപ്പം. ൨. പരുഷം. ൩. ചവർപ്പ്.

രൂക്ഷൻ-൧. കടുപ്പമുള്ളവൻ. ൨. പ്രേമമില്ലാത്തവൻ.

രൂക്ഷം-൧. വൃക്ഷം. ൨. തീക്ഷ്ണം. ൩. ചവർപ്പുള്ളത്. ൪. കടുപ്പമുള്ളത്. ൫. മുളക്. ൬. ചേരുമരം. ൭. സ്നിഗ്ധം (മെഴുക്കമയം) ഇല്ലായ്മ, സ്നിഗ്ധതയില്ലാത്തത്.

രൂഢ-വി. ൧. നിശ്ചയമുള്ള. ൨. പ്രസിദ്ധമായ. ൩. മുളയ്ക്കപ്പെട്ട. ൪. ജനിച്ച. ൫. പാരമ്പര്യന്യായമുള്ള.

രൂഢകം-തിപ്പലിമൂലം.

രൂഢശബ്ദങ്ങൾ-മറെറാന്നിന്റെ അപേക്ഷ കൂടാതെയും കാരണത്തെ ആശ്രയിക്കാതെയും സംസാരിക്കുന്നതിന വേണ്ടി നിശ്ചയിച്ചിട്ടുള്ള പദങ്ങൾ.

രൂഢി-൧. പ്രസിദ്ധം. ൨. പരിചയം. ൩. വാക്കുകൾക്കു പതിവായി പറഞ്ഞുവരുന്ന അർത്ഥം. ൪. വർദ്ധന. ൫. വളർച്ച. ൬. ജനനം. ൭. കീർത്തി. ൮. കീഴ്നടപ്പ്.

രൂപകത്രയം-നാട്യം, നൃത്യം, നൃത്തം.

രൂപകാംഗത്രയം-വസ്തു, നായകൻ, രസം.

രൂപകാതിശയോക്തി-ഒരലംകാരം.

രൂപകം-൧. നാട്യജാതിയിൽപെട്ട ഒരുതരം കൃതികളുടെ പേർ. അഭിനയം കൊണ്ട് ഒരു കഥയെ രൂപപ്പെടുത്തുന്നത്. (ദശരൂപകം എന്നതു നോക്കുക).

സംഗീതത്തോടുകൂടി അഭിനയിച്ച് ആളുകളെ രസിപ്പിക്കുന്നതിനുള്ള സാഹിത്യകൃതികൾക്കു പ്രാചീനഭാരതകവികൾ മൊത്തത്തിൽ കൊടുത്തിരിക്കുന്ന പേർ.

രൂപകം-൧൦ വിധം. ഉപരൂപകം-൧൮ വിധം. രൂപകത്തിന്റെ പ്രധാനാംശം. ൧ വസ്തു (കഥാശരീരം). ഇതു രണ്ടുവിധം-ആധികാരികം, പ്രാസംഗികം. ൨. നേതാവ് (നായകൻ). ൩. രസം.

രൂപകങ്ങളുടെ അവാന്തരവിഭാഗങ്ങൾ:—

൧. രസം സർവ്വപ്രധാനവും അതാതു ഭാവരസത്തിനു അനുസരണങ്ങളായ അഭിനയം ഇടക്കിടക്കായും ഉള്ള നാടകം മുതലായ 'നാട്യകൃതികൾ'.

൨. ഭാവചേഷ്ടകൾ സർവ്വപ്രധാനവും നടൻ ഉച്ചരിക്കുന്ന ഓരോ വാക്കിനനുസരണമായുള്ള അഭിനയം അത്യാവശ്യവുമായ ഭാണം മുതലായ 'നൃത്യകൃതികൾ'.

൩. താളലയം സർവ്വപ്രധാനമായും ഇതിനനുസരണമായ ഗാനനൃത്താഭിനയങ്ങളിൽ പ്രയോഗചാതുര്യം വേണ്ടതായും ഇരിക്കുന്ന 'നൃത്തകൃതികൾ.'

ഉപരൂപകങ്ങൾ ൧൮.

പേർ ഉദാഹരണം.

1. നാടിക—രത്നാവലി.
2. ത്രോടകം—വിക്രമോർവ്വശീയം.
3. ഗോഷ്ഠീ—രൈവതമദനികം.
4. സട്ടകം—കർപ്പൂരമഞ്ജരി.

5. നാട്യരാസകം—നർമ്മാവതി.
6. പ്രസ്ഥാനം—ശൃംഗാരതിലകം.
7. ഉല്ലാപ്യം—ദേവീമഹാദേവം.
8. കാവ്യം—യാദവോദയം.
9. പ്രേംഖണം-ബാലിവധം.
10. രാസകം—മേനകാഹിതം.
11. സംലാപകം—മായകാപാലികം.
12. ശ്രീഗദിതം—സുഭദ്രാഹരണം.
13. ശില്പകം—കനകവതീമാധവം.
14. വിലാസികം—കൃതകയവധം.
15. ദുർമ്മല്ലികം—ഇന്ദുമതി.
16. പ്രകരണി—ദ്വഷ്ടധനദം.
17. ഹല്ലീശം—കേളീരൈവതകം.
18. ഭാണികം—കാമദത്തം.

൨. ഒരലങ്കാരം.

ഉപമാനവും ഉപമേയവും രണ്ടു വസ്തുക്കളല്ല. ഒന്നുതന്നെ എന്നു അഭേദം കല്പിച്ചു ഉപമാനധർമ്മത്തെ എടുത്തു ഉപമാനധർമ്മത്തെ എടുത്തു ഉപമേയത്തിൽ വെക്കുന്നതു രൂപകാലങ്കാരം.

൩. സ്വരൂപം. ൪. രൂപാ (നാണയം).

രൂപക്കേട്-൧. വിരൂപം. ൨. അറിവില്ലായ്ക. ൩. ക്രമക്കേട്.

രൂപണം-൧. അന്വേഷണം, പരിശോധന, പരീക്ഷ.

രൂപഗുണം-സൌന്ദര്യം.

രൂപ-വി. തുല്യതയുള്ള.

രൂപകസമാസം-(വ്യാകരണത്തിൽ) ഒന്നു മറ്റൊന്നുതന്നെ എന്നു വ്യത്യാസമില്ലാത്ത അർത്ഥത്തിൽ രണ്ടു വിശേഷപദങ്ങൾ തമ്മിൽ സമാസിക്കുന്നതു്. ഉ-ം മനക്കരുന്ന് = മനസ്സാകുന്ന കരുന്ന്.

രൂപം-൧. ആകൃതി, ഭാഷ. ൨. വിഗ്രഹം. ൩. ഭംഗി. ൪. പ്രത്യക്ഷത. ൫. അറിവ്. ൬. കളി. ൭. സൌന്ദര്യം.

യാതൊന്നിനെക്കണ്ടാൽ പ്രാണികളുടെ നേത്രേന്ദ്രിയം വിശേഷേണ മോഹിച്ച് തദ്വിമുഖമായിത്തീരുന്നുവോ അതത്രേ രൂപം.

രൂപംകെട്ടവൻ-൧. ദോഷൻ, അറിവില്ലാത്തവൻ. ൨. ഭംഗിയില്ലാത്തവൻ.

രൂപലാവണ്യം-സൌന്ദര്യം.

രൂപവാൻ-വി. രൂപമുള്ള, സൌന്ദര്യവും മററുമുള്ള. (വാൻ, വതി, വൽ)

രൂപസാരം-സൌന്ദര്യസാരം.

രൂപാ-ഒരു നാണയം. (൧. വെള്ളിരൂപാ. ൨. പൊന്നുരുപ്പിക)

ഒരു വെള്ളിബ്രിട്ടീഷ് രൂപക്കു ചക്രം ഇരുപത്തിയെട്ടര. ഒരു തിരുവിതാംകൂർ രൂപക്കു ചക്രം ഇരുപത്തിയെട്ട്. ഒരു രൂപാത്തൂക്കം എന്നതു ൩-പണമിട (തോല) ആകുന്നു.

രൂപാജീവാ-വേശ്യാസ്ത്രീ. സൌന്ദര്യം ഉപജീവനമായിട്ടുള്ളവൾ എന്നർത്ഥം.

രൂപാന്തരപ്പെടുന്നു-രൂപം മാറുന്നു.

രൂപാന്തരം-വേറൊരു രൂപം, ആകൃതിഭേദം.

രൂപി-വി. സൌന്ദര്യമുള്ള.

രൂപിക-൧. രൂപ. ൨. വെള്ളെരിക്ക്.

രൂപിക്കുന്നു-൧. രൂപമാക്കുന്നു. ൨. കണ്ടറിയുന്നു.

രൂപിണി-രൂപവതി.

രൂപീകരിക്കുന്നു-നല്ല ആകൃതി വരുത്തുന്നു.

രൂപ്യ-വി. ൧. വെള്ളികൊണ്ടുള്ള. ൨. ഭംഗിയുള്ള.

രൂപ്യം-൧. വെള്ളി. രൂപക്രിയയെ ചെയ്യുന്നതു എന്നർത്ഥം. ൨. പണിചെയ്ത വെള്ളി. ൩. പണിത പൊന്ന്, ൪.

ഉരുക്കി രൂപാകൃതിയായി അടിച്ചുണ്ടാക്കിയ സ്വർണ്ണം അല്ലെങ്കിൽ വെള്ളി. അടിച്ചുണ്ടാക്കിയ രൂപത്തോടുകൂടിയതു എന്നർത്ഥം. ൫. നല്ല രൂപത്തോടുകൂടിയത്

രൂപ്യാചലം-കൈലാസം, വെള്ളിമല.

രൂപ്യാദ്ധ്യക്ഷൻ-വെള്ളിവകകളുള്ള വിചാരിപ്പുകാരൻ വെള്ളി മുതലായതിരിക്കുന്ന ഭണ്ഡാരത്തിലെ അധികൃതൻ.

രൂഷകം-ആടലോടകം.

രൂഷിത-വി. പൊടിക്കപ്പെട്ട. ൨. മൂടപ്പെട്ട ൩ അലങ്കരിക്കപ്പെട്ട. ൪. വ്യാപിക്കപ്പെട്ട. ൫. പുരട്ടപ്പെട്ട.

രൂഷിതം-പൊടി മുതലായതു പിരണ്ട് സ്വസ്വഭാവം മറഞ്ഞു കിടക്കുന്നത്.

രൈ

രൈഞ്ചിട്ടന്നു-കമ്മായം പൂശുന്നു.

—:o:—

രേ

രേ-൧. സമന്മാരെ വിളിക്കുന്നതിനുപയോഗിക്കുന്ന ഒരു വ്യാക്ഷേപക പദം. ൨. എടാ!

രേകം-൧. തവള. ൨. സംശയം. ൩. സ്വർണ്ണം.

രേകൻ-ഹീനൻ, നീചൻ.

രേക്ണം-സ്വർണ്ണം.

രേഖ-൧. വരി, വര. ൨. ചരിവ്. ൩. പരിപൂർണ്ണത. ൪ ചിഹ്നങ്ങളിൽ ഒന്ന്.

ചിഹ്നം രേഖ'—'ചുരുക്കിപ്പറഞ്ഞതിനെ വിവരിക്കുന്നു എന്നും മറ്റും ഇതു കുറിക്കുന്നു.

രേചക-വി. വയറിളക്കുന്നതിനുള്ള.

രേചകം-൧. ഒരുവക ഉപ്പ്. ൨. മയിലെള്ള്. ൩. വയറിളക്കുക. ൪. മുഴുവൻ പ്രാണായാമത്തെയും രണ്ടു ഭാഗങ്ങളായി വിഭജിച്ചതിൽ ഒന്ന്. (മറ്റേതു—പൂരകം). പ്രാണവായുവിൽ അപാനനെ ഹോമിക്ക. ൫. ചവൎക്കാരം. ൬. അഴിഞ്ഞിൽ. ൭. നേർവാളം. ൮. കമ്പിപ്പാല.

രേചകി-കടുക്ക.

രേചന-ഒരു മരുന്ന്.

രേചനം-൧. വയറിളക്കം. ൨. കംകുട്ടം. ൩. ശക്കര.

രേചനി-൧. ത്രികോല്പക്കൊന്ന. വിരേചിപ്പിക്കുന്നത് എന്നർത്ഥം. ൨. കമ്പിപ്പാല. ൩. ഗോരോചന.

രേചിത-വി. ശുദ്ധിയാക്കപ്പെട്ട, വിരേചനം വരുത്തപ്പെട്ട.

രേചിതം-ഇടമട്ടിലുള്ള അശ്വഗമനം.

രേണു-൧. പൊടി. പറക്കുന്നതും കൂടിച്ചേരുന്നതും എന്നർത്ഥം. ൨. ഒരു മരുന്ന്. ൩. സൂര്യവംശത്തിലെ ഒരു രാജാവ്.

രേണുക-൧. പരശുരാമന്റെ അമ്മ, സൂര്യവംശത്തിലെ പ്രസേനജിത്തിന്റെ പുത്രി, ജമദഗ്നിയുടെ പത്നി,

അഞ്ചു പുത്രന്മാരൊന്നിച്ചു ജമദഗ്നിമുനി തന്റെ പത്നിയായ രേണുകയുമായി നർമ്മദാ നദിയുടെ തീരത്തിൽ പാർത്തിരുന്നു. രേണുക ഒരു നല്ല പതിവ്രതയായിരുന്നു. നദിയിൽ ചെന്നു രേണുക മണ്ണെടുത്തുരുട്ടുമ്പോൾ പാതിവ്രത്യശക്തികൊണ്ട് അതൊരു കുടമായിത്തീരും. ഇങ്ങിനെ കുടമുണ്ടാക്കിയാണ് പതിവായി ജലം കൊണ്ടുവരിക. ഒരിക്കൽ ചിത്രാംഗദൻ എന്ന ഗന്ധർവന്റെ നിഴൽ

നദിയിൽ കാണുകയാൽ പാതിവ്രത്യത്തിന്നു ഭംഗം വന്നു. മണ്ണുകൂട്ടിയതു കുടമാകാഞ്ഞു വിഷമിച്ചു വസതിയിൽ വന്നു. വിവരം മുനി അറിഞ്ഞ ഉടൻ രേണുകയെ വധിപ്പാൻ അഞ്ചു പുത്രരോടും ആജ്ഞാപിച്ചു. പരശുരാമൻ മാത്രം അനുസരിച്ചു മാതാവിന്റെ കഴുത്തു വെട്ടി. സന്തുഷ്ടനായി എന്തു വേണമെന്നു മകനോടു ചോദിച്ചു. അമ്മയെ ജീവിപ്പിക്കണമെന്നു പറഞ്ഞു. അതിനുണ്ണും ജീവിപ്പിച്ചു. രേണുകയുടെ അഞ്ചു പുത്രന്മാർ-രുമണ്വാൻ, സുഷേണൻ, വസു, വിശ്വാവസു, പരശുരാമൻ.

വ. ആരണ്യകം.

രേണുരൂഷിതം-കഴുത.

രേണുസാരകം-കർപ്പൂരം

രേതം-പ്ര. രസം. വ. ജലം. ന. നെയ്യ്.

രേതസ്സ്-ബീജം, ശുക്ലം. സ്ത്രീസന്നികർഷത്തിൽ സ്രവിക്കുന്നതു് എന്നർത്ഥം.

രേഫ-വി. പ്ര. നിന്ദ്യതയുള്ള. വ. ദുശ്ശ്രുതിയുള്ള.

രേഫം-പ്ര. 'ര' എന്ന അക്ഷരം. വ. രാഗം, ആഗ്രഹം. ന. ജാത്യാചാരകർമ്മാദികളെക്കൊണ്ടു നിന്ദിക്കപ്പെട്ടതു്.

രേഫാന്തം-തേരിന്റെ മുമ്പുറം.

രേരിഹാണൻ-പ്ര. ശിവൻ. വ. രാക്ഷസൻ. ന. കള്ളൻ.

രേരേ-എടാ എന്ന ഹീന സംബോധനം.

രേവ-പ്ര. നർമ്മദാനദി. കുതിയൊലിച്ചു പോകുന്നതു് എന്നർത്ഥം. വ. രതി ന. അമരി.

രേവതി-പ്ര. ഇരുപത്തേഴാമത്തെ നക്ഷത്രം. വ. ബലരാമന്റെ ഭാര്യ, രൈവതരാജന്റെ മകൾ.

രേവതി അതി സുന്ദരിയായിരുന്നു. രേവതിക്കു അനുരൂപനായ ഒരുവനെ കിട്ടാഞ്ഞു അക്കാര്യത്തെക്കുറിച്ചു ആലോചിപ്പാനായി പിതാവു ബ്രഹ്മാവിനെ പ്രാപിച്ചു. അദ്ദേഹം വിഷ്ണുവിനെ വന്ദിച്ചിട്ടു അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഒരംശം ദ്വാരകയിൽ ബലരാമനായി അവതരിച്ചിട്ടുണ്ടെന്നു പറഞ്ഞു. താനറിയാതെ രൈവതൻ ബ്രഹ്മലോകത്തു വളരെക്കാലം പാർത്തു തിരിയെ ഭൂമിയിലേക്കു വന്നപ്പോൾ മനുഷ്യരെ മാറിയ നിലയിൽ കാണുകയുണ്ടായി. അവർ വലിപ്പം കുറഞ്ഞും ശക്തി ക്ഷയിച്ചും ബുദ്ധി മന്ദിച്ചും കാണപ്പെട്ടു. രൈവതൻ മകളെ ബലരാമനു നൽകി. രേവതിക്കു നീളം കൂടിപ്പോയതുനിമിത്തം ബലരാമൻ ഹലായുധംകൊണ്ടു നീളം കുറച്ചിട്ടു ഭാര്യയായി അംഗീകരിച്ചു.

രേവതീരമണൻ-ബലഭദ്രൻ.

രേവന്തൻ-സൂര്യന്റെയും സംജ്ഞയുടേയും പുത്രൻ. ഗുഹ്യകരുടെ പ്രധാനി. ഹയവാഹനൻ എന്നും വിളിക്കാറുണ്ടു്.

രേഷണം-അലച്ചു്, ശബ്ദം.

—:o:—

റൈ

റൈഭ്യൻ-ഒരു ഋഷി.

റൈഭ്യൻ ഭരദ്വാജന്റെ സ്നേഹിതനാണ്. അർവാവസു, പരാവസു എന്ന രണ്ടു പേരും റൈഭ്യന്റെ പുത്രന്മാരാണ്. ഒരു മാനാണെന്നു തെറ്റിദ്ധരിച്ചു തന്റെ പിതാവിനെ പരാവസു വധിച്ചു. ഇതിനു കാരണം ഭരദ്വാജന്റെ ശാപമാകുന്നു. അനന്തരം അർവാവസു വനത്തിൽ ചെന്നു തപസ്സു തുടങ്ങി. ഇതു സഹോദരന്റെ പാപമോചനത്തിന്നായിട്ടായിരുന്നു. തിരിച്ചു വന്നപ്പോൾ അച്ഛനെ കൊന്നതു അർവാവസു ആണെന്നു് പരാവസു പറഞ്ഞു. തന്നിമിത്തം

അവ്വാവസു വീണ്ടും വനത്തിൽ ചെന്നു തപസ്സ് ആരംഭിച്ചു. ഇതിൽ ദേവന്മാർ സന്തുഷ്ടരായിട്ടു പരാവസുവിനെ രാജ്യഭ്രഷ്ടനാക്കി രൈഭ്യനെ പിന്നെയും ജീവിപ്പിച്ചു. ('യവക്രീതൻ' എന്നതു നോക്കുക).

രൈവതം-പു. ദ്വീപാന്തരത്തിലുള്ള ഇരട്ടപ്പഴം. വ. വൻകൊന്ന.

രൈവതകം-പു. ഒരു പർവതം.

ഈ പർവതം ദ്വാരകാരാജധാനിയുടെ അടുക്കലാണ്. ഇവിടെ സൈ്വരസഞ്ചാരത്തിന്നായി ചില ഭവനങ്ങളും ഉദ്യാനങ്ങൾ മുതലായവയും ഉണ്ടാക്കി അവയെ സൂക്ഷിക്കുന്നതിനായി ചില കാവൽക്കാരെയും ശ്രീകൃഷ്ണാദികൾ നിയമിച്ചിട്ടുണ്ടായിരുന്നു.

വ. ദ്വീപാന്തരത്തിലുള്ള ഇരട്ടപ്പഴം.

രൈവതൻ-പു. ശിവൻ. വ. ഒരസുരൻ.

സുന്ദരിയായ രേവതിയുടെ അച്ഛനായ രൈവതൻ ബ്രഹ്മാവിന്റെ ഉപദേശാനുസരണം രേവതിയെ ബലഭദ്രനായിക്കൊണ്ടു കൊടുത്തു. രേവതന്റെ പുത്രൻ = രൈവതൻ.

ന. അഞ്ചാമത്തെ മനു.

—:o:—

റൊ

റൊക്കം-വി. ഉടൻ തന്നെ കൊടുക്കുന്ന

റൊക്കവില-ഉടൻ തന്നെ കൊടുക്കുന്ന വില.

രോ

രോകം-പു. ദ്വാരം. രന്ധ്രം (ഓട്ട). പ്രകാശിക്കുന്നത് എന്നു ശബ്ദാർത്ഥം. പ്രകാശിപ്പിക്കുന്നത് എന്നുമാവാം. വ. വള്ളം. ന. റൊക്കം. മാററം.

രോക്ക-മിനുസം വരുത്തുന്ന ഒരുമാതിരി ഉളി.

രോഗം-വ്യാധി, ദീനം. ദേഹത്തെ പീഡയാക്കിത്തീർക്കുന്നത് എന്നർത്ഥം.

ഭരണി, കാർത്തിക, തിരുവാതിര, ആയില്യം, മൂപ്പൂരം, ചോതി, കേട്ട, അവിട്ടം, ചതയം ഈ നാളുകളും ചതുർത്ഥി, ഷഷ്ഠി, നവമി, ദ്വാദശി ഈ പക്കങ്ങളും ഞായർ, ചൊവ്വാ, ശനി ഈ ആഴ്ചകളും കൂടിയ ദിവസങ്ങളിൽ രോഗം തുടങ്ങിയാൽ ശമിക്കുകയില്ല. രോഗങ്ങൾ പാപഫലവും ചികിത്സ അതിനുള്ള പ്രായശ്ചിത്തവുമാണെന്നു കാണുന്നു. 'ചികിത്സിതം ഹിതം പത്ഥ്യം പ്രായശ്ചിത്തം ഭിഷഗ്ജിതം' എന്നുണ്ട്. അതുകൊണ്ട് അസാദ്ധ്യമാണെന്നു തീർച്ചപ്പെട്ട രോഗങ്ങളിൽ പോലും ചികിത്സ അത്യാവശ്യമാണെന്നും അപ്രകാരം ചികിത്സ ചെയ്യാതെ ഉപേക്ഷിക്കുന്ന പക്ഷം ആ രോഗത്തിനു കാരണമായ പാപം തീരാതെ അനുവർത്തിച്ചു നിൽക്കുമെന്നും പിന്നത്തെ ജന്മത്തിൽ ആ രോഗം തന്നെ വീണ്ടും അനുഭവിക്കേണ്ടി വരുമെന്നും ശാസ്ത്രാന്തരങ്ങൾകൊണ്ട് വെളിവാകുന്നു.

രാത്രി ഉറക്കൊഴിക്കുക, വൃദ്ധസ്ത്രീശയനം, കാലത്തെ വെയിൽ കൊള്ളുക, ദുഷിച്ച ജലം ഉപയോഗിക്കുക, പ്രേതധൂമം ഏല്ക്കുക-ഇവയത്രേ "രോഗവർദ്ധനകാരണപഞ്ചകം"

രോഗഭയം-പു. കായികം, മാനസികം. വ. നിജം, ആഗന്തുകം.

രോഗഹാരി-വൈദ്യൻ. രോഗത്തെ ഹരിക്കുന്നവൻ (കളയുന്നവൻ) എന്നർത്ഥം. രോഗം മാററുവാൻ ശീലമുള്ളവൻ എന്നുമാവാം.

രോഗാധിഷ്ഠാനദ്വയം-കായം, മനസ്സ്.

രോഗി-വി. രോഗമുള്ള. (ന) രോഗമുള്ളവൻ.

രോഗി കിടക്കുന്ന മുറിയിൽ ധാരാളം ശുദ്ധവായു ഉണ്ടായിരിക്കണം. കിടക്ക വൃത്തിയായി സൂക്ഷിക്കണം. നാറിയതും മുഷിഞ്ഞതുമായ വസ്ത്രങ്ങൾ രോഗിയെ ധരിപ്പിക്കരുത്. പനിയുണ്ടായാൽ ഉപവസിക്കുന്നതു് നല്ലതാണ്. വിശപ്പു തോന്നിയാൽ പൊടിയരിക്കഞ്ഞി കുടിക്കാം. മരുന്നു ഒന്നും ഉപയോഗിക്കരുതു്.

രോഗിഗുണചതുഷ്ടയം-ധനം, വൈദ്യവിധിയെ അനുസരിക്കുക, രോഗസ്ഥിതിയെ ധരിപ്പിക്കാനുള്ള സാമർത്ഥ്യം, മനോബലം ഇവ ൪-ം.

രോഗേതര-വി. രോഗമില്ലാത്ത, സുഖമായ.

രോചക-വി. രുചിയുണ്ടാക്കുന്ന, ഇഷ്ടമുണ്ടാക്കുന്ന.

രോചക-വാഴ.

രോചകം-പു. വിശപ്പ്, രുചി. ൨. വാഴപ്പഴം. ൩. ഒരുമാതിരി ഉള്ളി.

രോചന-വി. ൧. വിശേഷമുള്ള. ൨. ഭംഗിയുള്ള. ൩. രുചിയുണ്ടാക്കുന്ന.

രോചന-൧. ചെങ്ങഴിനീർ. ൨. ഗോരോചന.

രോചനം-൧. പഞ്ഞിമരം; ൨. വൻകൊന്ന. ൩. തെങ്ങ്. ൪. മാതനകനാരകം. ൫. കട്ടുകപ്പുളിനാരകം. ൬. രുചി. ൭. ഉങ്ങ്. ൮. അഴിഞ്ഞിൽ ൯. താളിമാതളം.

രോചനം എന്നതിനു കണിലവ്, മുള്ളിലവ്, (ചിറ്റിലവ്) മലയിലവ്, കാട്ടുപൂള ഇങ്ങനെ പല പേരുകൾ കാണുന്നു.)

രോചനീ-൧. ഗോരോചന. ൨. മുളയുടെ അരി. ൩. ശ്രേഷ്ഠതയുള്ള സ്ത്രീ. ൪. ചെന്താമര. ൫. നെല്ലി. ൬. മനയോല. ൭. കമ്പിപ്പാല. ൮. ചെറുകയ്യുല്ല്. ശോഭിക്കുന്നതു് എന്നർത്ഥം. ൯. ത്രികോല്പകൊന്ന. വിരേചിപ്പിക്കുന്നതു് എന്നർത്ഥം.

രോചമാന-വി. ൧. ഭംഗിയുള്ള, ശോഭയുള്ള. ൨. രുചിയുണ്ടാക്കുന്ന.

രോചമാനം-കുതിരയുടെ കഞ്ചിരോമം.

രോചി-ചീര.

രോചിത-വി. രുചിയുണ്ടാക്കപ്പെട്ട.

രോചിഷ്ണു-വി. ൧. അലങ്കരിക്കപ്പെട്ട. ൨. ശോഭയുള്ള. (ത്രിഷു).

രോചിഷ്ണു-അലങ്കാരാദികളെക്കൊണ്ടു അതിശയേന ശോഭിക്കു ശീലമായിട്ടുള്ളവൻ. മറ്റൊരു പര്യായം-ഭ്രാജിഷ്ണു.

രോചിസ്സ്-ശോഭ, പ്രഭ. ശുദ്ധമാക്കുന്നതു എന്നർത്ഥം.

രോദനം-൧. കരച്ചൽ, നിലവിളി. ൨. കണ്ണുനീർ.

രോദനി-കൊടിത്തൂവ. നിലവിളിപ്പിക്കുന്നതു എന്നർത്ഥം.

രോദസ്സ്, രോദസി-ആകാശവും ഭൂമിയും.

രോദിക്കുന്നു-കരയുന്നു.

രോദിത-വി. കരഞ്ഞ.

രോധന-വി. രോധിക്കുന്ന, തടവുണ്ടാക്കുന്ന (നൻ, നീ, നം).

രോധനൻ-ബുധൻ എന്ന ഗ്രഹം.

രോധനം-തടവ്, വിരോധം.

രോധം-തീരപ്രദേശം.

രോധവൃക്ഷം-നീർമാതളം.

രോധസ്സ്-തീരം. തടുക്കുന്നതു് എന്നർത്ഥം.

രോധി-തടുക്കുന്നവൻ.

രോധിക്കുന്നു–തടയുന്നു.

രോധിനി–൧. തടുക്കുന്നവൾ. ൨. ചിഹ്നങ്ങളിൽ ഒന്ന്.

ചിഹ്നനം ; —മഹാവാക്യങ്ങളിലുള്ള ഉപവാക്യങ്ങളെ വേർതിരിക്കയും മററുമാണ് ഇതിന്റെ കൃത്യം. ഇതിനെ അർത്ഥവിരാമങ്ങളിൽ ഉപയോഗിക്കണം.)

രോധോവക്രാ–നദി.

രോധ്രം–പാച്ചോററി.

രോപണം–൧. ഒന്നിൽ വെക്കുക. ൨. നടുക. ൩. ഉയർത്തുക. ൪. ബുദ്ധിയുടെ ഒരു ഭ്രമം.

൫. വ്രണത്തെ ഉണക്കുന്നത്.

രോപം–൧. അമ്പ്. മോഹിപ്പിക്കുന്നത് എന്നർത്ഥം. ൨. ബുദ്ധിയുടെ ഒരു കലക്കം. ൩. ദ്വാരം.

രോമകാ–പൊടിയുപ്പ്.

രോമകണ്ടകം–മുയൽ.

രോമകൂപം–രോമത്തിന്റെ ചുവട്ടിലുള്ള കുഴി.

രോമക്കാൽ–രോമദ്വാരം;

രോമകന്ദ്–രോമത്തിന്റെ ചുവട്ടിലെ കുഴി.

രോമക്കുറ്–തലയിലെ രോമം.

രോമന്ഥം–അയവിറക്കുക, അയറുക, ചർവിത ചർവ്വണം, പശുക്കളും മററും ഭക്ഷിച്ച പുല്ലുമുതലായവയെ പിന്നീടും വായിലേക്കു വരുത്തി രണ്ടാമതും കടിച്ചു ചവച്ചിറക്കുക.

രോമപാദൻ –രാമായണപ്രസിദ്ധനായ രോമപാദൻ അംഗാധിപതിയാണ്.

രോമം–൧. മയിർ, മുടി. മുളയ്ക്കുന്നത് എന്നർത്ഥം. ൨. ജലം. ൩. ദ്വാരം.

രോമവികാരം–രോമാഞ്ചം.

രോമശ–(വി) ധാരാളം രോമമുള്ള.

രോമശം–൧. പന്നി. ൨. പച്ചില. ൩. കറിയാട്ട്. ൪. പപ്പടവൃക്ഷം.

രോമഹർഷണം–൧. രോമാഞ്ചം. ൨. താന്നി.

രോമഹർഷണൻ–ഒരു ശൂദ്രൻ. (വേദവ്യാസൻ എഴുതിയ 'പുരാണസംഹിത' എന്ന ഗ്രന്ഥത്തെ ഈ രോമഹർഷണനെ പഠിപ്പിച്ചുവെന്നുണ്ടായി.

രോമാഞ്ചം–കോൾമയിർ, രോമം എഴുന്നു നിൽക്കുക, കുളുർമയിർക്കൊള്ളുക.

രോമാഞ്ചിത–വി. രോമാഞ്ചമുള്ള.

രോമാലു–നായിക്കൊരുണ.

രോമാവലി–രോമക്കൂട്ടം.

രോമാളി–രോമക്കൂട്ടം.

രോമോദ്ഗമം–രോമാഞ്ചം.

രോലം–നീർനെല്ലി.

രോലംബം–വണ്ട്. ശബ്ദിക്കുന്നത് എന്നർത്ഥം. (ലോലംബം എന്നുമാവാം.)

രോഷം–കോപം. ഹിംസിക്കുന്നത് എന്നർത്ഥം.

രോഷണം–രസം.

രോഷിക്കുന്നു–കോപിക്കുന്നു.

രോഷിത–വി. കോപിപ്പിക്കപ്പെട്ട.

രോഹക–വി. രോഹിക്കുന്ന, രോഹിച്ച, കരേറിയ.

രോഹകൻ–പിശാച്.

രോഹകാ–കരേറുക.

രോഹണം–൧. ബീജം, ശുക്ലം. ൨. കരേററം. ൩. വളർച്ച. ൪. ഒരു പർവതം.

രോഹം–൧. മൊട്ട്, തളിർ. ൨. കരേററം.

രോഹി–൧. പേരാൽ. ൨. ചെമ്മരം. വെട്ടിയാൽ തീർച്ചയായും പിന്നീടും പൊടിക്കുന്നത് എന്നർത്ഥം. ൩. അരയാല്.

രോഹിണി–൧. നാലാമത്തെ നക്ഷത്രം. ൨. ചെമന്ന നിറത്തോടുകൂടിയവൾ. ൩. ബലഭദ്രന്റെ അമ്മ, വസുദേവന്റെ ഒരു ഭാര്യ. ൪. ഒമ്പതുവയസ്സായ പെണ്ണ്. ൫. കടുകരോഹിണി. ൬. നല്ല പശു.

൭. കടുക്ക. ൮. കമിഴ്. ൯. മഞ്ചട്ടി. ൧൦. ചിതീയമാംസരോഹിണി. ൧൧. പശു. ൧൨. പ്രസാരണി. ൧൩. പേച്ചുര. ൧൪. ചെറുകമിഴ്. ൧൫. മരമഞ്ഞൾ. ൧൬. കശ്യപന്റെയും സുരഭിയുടെയും പുത്രി, കാമധേനു തുടങ്ങി എല്ലാ കന്നുകളുടെയും മാതാവ്. ൧൭. ദക്ഷന്റെ പുത്രി, ചന്ദ്രന്റെ ഇഷ്ടഭാര്യ. ൧൮. കൃഷ്ണന്റെ ഒരു ഭാര്യ.

രോഹിണീരമണൻ-൧. വസുദേവൻ ൨. കാള.

രോഹിക്ക-മുഖ്യം.

രോഹിത-വി. ചെമപ്പുനിറമുള്ള, ചെമന്ന.

രോഹിത(ക)ം-ചെമ്മരം.

രോഹിതൻ, *രോഹിതാശ്വൻ- ഹരിശ്ചന്ദ്രരാജാവിന്റെ പുത്രൻ.

രോഹിതം-൧. കുങ്കുമം. ൨. ചെങ്കവരിമീൻ. ൩. ചെങ്കവരിമാൻ. ൪. മീൻ. ൫. കടുംചെമപ്പ്. ൬. ഇന്ദ്രന്റെ വില്ല്

ഇന്ദ്രധനുസ്സുതന്നെ ചില സമയം വളയാതെ നെടുനീളത്തിൽ കാണും. അതിന്റെ പേരാത്രേ രോഹിതം. ഇത് ഉൽപാതസൂചകമാണ്.

'രോഹിതം കുങ്കുമേ രക്ത
ഋജുശക്രശരാസനേ
പുംസിസ്യാന്മീനമൃഗയോ
ർഭേദരോഹിതകദ്രുമ'

(മേദിനി)

൭. രക്തം. ൮. ചെമ്മരം. ൯. കരനരി.

രോഹിതാശ്വൻ-൧. അഗ്നി. മുരുക്കിൻപൂവിന്റെ നിറത്തിലുള്ള (ചെമന്ന) കുതിരകൾ ഉള്ളവൻ എന്നർത്ഥം. ൨. കൊട്ടുവേലി.

രോഹിഷം-൧. ഒരുവക മീൻ. ൨. ഒരുവക മാൻ.

രൌ

രൌക്മ-വി. സ്വർണ്ണംകൊണ്ടുള്ള.

രൌക്മിണേയൻ-പ്രദ്യുമ്നൻ.

രൌക്ഷ്യം-രൂക്ഷത.

രൌചനിക-വി. മഞ്ഞനിറമായ.

രൌദ്ര-വി. ൧. രുദ്രനെ സംബന്ധിച്ച. ൨. ഭയങ്കരമായുള്ള. ൩. ക്രൂരതയുള്ള. ൪. തീക്ഷ്ണതയുള്ള

രൌദ്രത-൧ കോപം. ൨ ഉഷ്ണം. ൩. ക്രൂരത.

രൌദ്രൻ-൧. യമൻ. ൨. കാർത്തികേയൻ.

രൌദ്രം-൧. എട്ടു രസങ്ങളിലു ഒന്ന്, ഉഗ്രം. ഭയത്തെ കൂട്ടിച്ചേർക്കുന്നത് എന്നർത്ഥം.

യുദ്ധവീരന് ഉത്സാഹവും രൌദ്രരസത്തിന് ക്രോധവുമാണ് മുൻ കടന്നു നിൽക്കുന്നത്. അതാത്രേ അവയ്ക്കുള്ള ഭേദം.

൨. സൂര്യന്റെ ചൂട്.

രൌദ്രി-പാർവ്വതി.

രൌപ്യം-വെള്ളി.

രൌമ(ക)ം-൧. ഉവരുപ്പ്, പടന്ന ഉപ്പ്. രുമയിൽ (ഉപ്പുപടന്നയിൽ) ഉണ്ടായത് എന്നർത്ഥം. ൨. പൊടിയുപ്പ്.

രൌരവ-വി. ഭയങ്കരമായുള്ള. ൨. വ്യാജമായുള്ള ൩. വഴുതലുള്ള.

രൌരവൻ-മൂർഖൻ, ക്രൂരൻ.

രൌരവം-ഒരു നരകം. രുരുവിന്റേത് എന്നു ശബ്ദാർത്ഥം. ഈ നരകത്തിൽ പതിക്കുന്നവർ രുരുക്കൾ (മഹാരുരുക്കൾ) എന്ന പ്രാണികളാൽ ദംശിക്കപ്പെടുന്നതുകൊണ്ട് ഈ പേർ വന്നു.

രൌഷ്ട്യം-കോപം.

രൌഹിണേയൻ - പു. ബലരാമൻ. രോഹിണിയുടെ പുത്രൻ എന്നൎത്ഥം. 2. ബുധൻ.

ചന്ദ്രന്റെ ഭാൎയ്യയായ രോഹിണി ബുധനെ ലാളിച്ചു വളൎത്തിയതുകൊണ്ടു ഈ പേർ വന്നു. പരമാൎത്ഥം നോക്കിയാൽ ബുധൻ രോഹിണിയുടെ പുത്രനല്ല. ബൃഹസ്പതിയുടെ പത്നിയായ താരാദേവിയിൽ ചന്ദ്രന് ജനിച്ച ഗൂഢപുത്രനാകുന്നു. തന്റെ ഭൎത്താവിന്റെ പുത്രനാണെന്നുള്ള വാത്സല്യം ഒന്നു തന്നെയാണ് രോഹിണി ബുധനെ ലാളിച്ചു വളൎത്തുവാൻ കാരണം.

രൌഹിണേയം-മരതകം.

രൌഹിത്യം-കടൽ.

രൌഹിഷം-പു. ചെങ്കവരിമാൻ, മലമാൻ. നാമ്പുകപ്പുല്ലു തിന്നുന്നതു് എന്നൎത്ഥം. 2. നാമ്പുകപ്പുല്ലു്, കാവട്ടപ്പുല്ലു്. മുളച്ചുണ്ടാകുന്നതു് എന്നൎത്ഥം.

——:o:——

ല

ല-ഹല്ലുകളിൽ ഇരുപത്തെട്ടാം അക്ഷരം. ഒരു വ്യഞ്ജനാക്ഷരം.

ലഃ-ഇന്ദ്രൻ.

ലകം-നെററി.

ലകാരം-പു. 'ല' എന്നക്ഷരം. 2. അനുകൂല, കുശല, വിമല, സുശീല, സുകല ഇങ്ങിനെ ഭാൎയ്യമാർ 5 വിധം.

ഇതിനു 'ലകാരപഞ്ചകം' എന്നു പേർ. ഇങ്ങിനെയുള്ള ഭാൎയ്യനുള്ളവനാത്രെ ഭാഗ്യവാൻ.

ലകുചം-അയിനിപ്ലാവു്, അയനിമരം. ആസ്വദിക്കപ്പെടുന്നതു് എന്നൎത്ഥം. (ലകചം, ലികുചം ഇങ്ങിനെയും കാണുന്നു)

ലക്ക്-പു. തക്കതായ സമയം. 2. ലാക്ക്. 3. ബോധം.

ലക്കം-അക്കം.

ലക്കൊട്ടു്-മടക്കിയ എഴുത്തു്, എഴുത്തു് അടക്കം ചെയ്യുന്നതിനുള്ള കൂടു്.

ലക്തകം-പു. കീറത്തുണി. 2. കറത്ത അരക്കു്.

ലക്ഷകം-സാഹിത്യശാസ്ത്രപ്രകാരം ശബ്ദത്തിന്റെ ഒരു വിശേഷം.

ലക്ഷണം-പു. അടയാളം. പദാൎത്ഥത്തെ കാണിച്ചുതരുന്നതു് എന്നൎത്ഥം. 2. രൂപം. 3. പ്രമാണം. 4. ഗുണം. 5. മൎയ്യാദ. 6. ലാക്കു്.

ലക്ഷണൻ-പു. ഒരു പേർ. 2. ലക്ഷ്മണൻ.

ലക്ഷണാ-ഒരുമാതിരി പക്ഷിയിൽ പിട.

ലക്ഷദീപം-തിരുവനന്തപുരത്തു മതിലകം ക്ഷേത്രത്തിലെ ഒരു വലിയ വിശേഷ ഘോഷം. (മുറജപം എന്നതു നോക്കുക).

ലക്ഷം, ലക്ഷാ-പു. നൂറായിരം. 2. ചതവു്. 3. അടയാളം. 4. ലാക്കു്. ആലോചിക്കപ്പെടുന്നതു് എന്നൎത്ഥം. ശരവും മററും പ്രയോഗിച്ചാൽ കൊള്ളേണ്ടുന്ന സ്ഥലം.

ലക്ഷിക്കുന്നു-നോക്കുന്നു.

ലക്ഷിതം-വി. പു. കാണപ്പെട്ട. 2. അടയാളപ്പെട്ട. 3. ലാക്കാനോക്കപ്പെട്ട. 4. ശോധനചെയ്യപ്പെട്ട.

ലക്ഷീകരിക്കുന്നു—ലക്ഷ്യമാക്കിത്തീൎക്കുന്നു, ഉന്നുന്നു.

ലക്ഷീഭവിക്കുന്നു-ലക്ഷ്യമായി ഭവിക്കുന്നു, ലാക്കു (ഉന്നം) ആയിത്തീരുന്നു.

This PDF edition is generated from the scanned images of Śabdatārāvali, volume 2, edition 2, made available by a team of volunteers comprising of Shiju Alex, Byju Ramakrishnan, VS Sunil, Vishva Prabha and Benjamin Varghese. This can be downloaded or read online at http://stv.sayahna.org under the terms of Creative Commons Attribution-ShareAlike License.

Sayahna Foundation, JWRA 34, Jagathy, Trivandrum 695014 • ⟨info@sayahna.org⟩